

Çağa Seslenen Yazılar 1

Dr. Abdulkadir Turan

İstanbul 2020

İçindekiler

Önsöz.....	2
1. Kur'an Merkezli Düşünmek.....	3
2. Resul-i Ekrem Salallahu Aleyhi Vesellem'in Tek Yönlü Anlatmak.....	8
3. Hz. Peygamber'i Kavramak mı Sevmek mi?.....	12
4. İslam Peygamberini Yalnız Bırakmak.....	18
5. Hz. Peygamber'in Önderliğini Kabullenmeyenler.....	24
6. Hadisle İlgili İki Zıt Yön.....	32
7. Allah'ın Resûlünün Sesini Duymak Mümkün mü?.....	37
8. Ayağımıza Vurulan İki Pranga: Yoksulluk ve Cehalet.....	39
9. Kurtuluş ve Yükselişin Yolu: İlim.....	44
10. Modern Eğitime Karşı Çıkan Müslümanlar Gerici mi?.....	49
11. Modern "Eğitim"den "Emin" mi Olalım?.....	55
12. Medrese ya da Okul.....	59
13. Büyük Problem: Okumuş Cahiller.....	68
14. Okumamak ya da Doğru Okumak.....	73
15. İlme Yapılan Yatırım: Az Sermaye Çok Kazanç.....	78
16. Hz. Aişe Annemiz (ra) ve Alime Kadınlar.....	82
17. Tefekkür Ama Kişinin Konumuna Uygun Tefekkür!.....	87
18. Veda Hutbesi: Güven Toplumu.....	93
19. Doğrularla Beraber Olmak!.....	98
20. "Rükû Edenlerle Birlikte Siz de Rükû Edin".....	104
21. İhya Önderi Yetimler.....	109
22. Vahdete Kim Düşman?.....	113
23. Değişen ve Değiştiren Adam: Şeyh Halid-İ Bağdadî.....	121
24. İttihad-ı İslam Davetçileri.....	127
25. İhya, Reform mudur?.....	133
26. 20. Yüzyıl'ın İhya Hareketleri.....	140
27. Tekke ve Zaviyeler Neden Kapatıldı?.....	145
28. Son Dönemde İslamî Siyasi Düşünce.....	149
29. Şehidlerin Hedefleri Bir, Şehadet Vesileleri Farklı.....	153
30. Kur'an-ı Kerim'in Gölgesinde Bir Hayat: Şehid Seyyid Kutub.....	160
31. Batı'da Bir İhya Mücahidi: Aliya İzzetbegoviç.....	166

Önsöz

Çağa anlamak ve çağa hitap edebilmek, mühim bir sorunumuzdur.

20. yüzyılın İttihad-ı İslam önderleri, bu sorunu kısmi bir çözüm getirdiler. Ancak nihayetinde onlar da çağlarının Müslümanıydılar. Aradan geçen zamanla birlikte bizim sabitlerimize sıkıca yapışarak günümüzü yenilememiz gerekiyor.

Henüz o sorunu tam çözdüğümüz söylenemez. Gerek gazete gerek dergi yazılarımda bu sorunu aşmaya yönelik denemeler kaleme aldım.

Bu yazılar her ne kadar farklı zamanlarda yazılmakla birlikte onların birbirine tamamlamasına dikkat edilmiştir. Ancak aralarında özellikle kimi yazımlarda bir farklılık oluştu. Ne yazık ki şimdilik o yazımları tekleştirme imkânı bulamadım. Ne var ki bunlar, içeriği etkileyen hususlardır.

Yazıların sizin için faydalı olacağını umuyor. Onları hem Word hem pdf olarak sizinle paylaşıyorum.

Duanıza almak ümidiyle...

Dr. Abdulkadir Turan/İstanbul, Mart 2020

1. Kur'an Merkezli Düşünmek

Toplumumuzun en büyük faziletlerinden biri Kur'an'-ı Kerim'e karşı hürmetidir. Evlerimizde Kur'an (Mushaf), yüksekçe bir yerde bulunur. Hatta geçmişte "kavlik" denen özel bir kılıf içinde asılı tutulurdu. Kur'an için "kavlik" yapmak da ayrıca takdir edilirdi.

Kur'an'a sırt dönülerek ya da Kur'an'a doğru ayak uzatılarak oturulmaz.

Kur'an'a abdestsiz ellenmez, Kur'an alınırken başın üstüne konur, taşınırken göğüs hizasında tutulur, bırakılırken öpülür, alına doğru hürmetle kaldırılır veya baş üstüne konur, sonra yerine yerleştirilir.

Kur'an'la içeri girildiğinde ayağa kalkılır veya en azından ayaklar toplanır.

Geçmişte, toplu taşıma araçlarında yanında Kur'an bulunan biri varsa onu şoför mahallinde şoförün önüne koyardı.

Çocuklar henüz ilk kavrayış çağında iken Kur'an dersleri almaya başlar. Pek çok yörede Kur'an eğitiminin her aşamasında hem Kur'an öğrenen çocuğa hem Kur'an öğreten hocasına hediye verilir. Kur'an'ın hatmi için de küçük bir ziyafet düzenlenir. Geçmişte Kur'an öğreten hocalara ayrıca bir koyun hediye etmek veya altın vermek yaygın adetlerdendi.

Kur'an'ı güzel okuyan hocalar sevilir. Kur'an'ın güzel okunması teşvik edilir.

Kur'an üzerine yemin edilir, Kur'an üzerine yapılan yemine güven duyulur.

İki topluluk şiddetli bir çatışmaya girdiğinde aralarına Kur'an konduğunda çatışma durur. Düşmanından kaçan biri yakalandığında "Kur'an'a sığınıyorum" dediğinde affedilir. Sulh merasimlerimizde de Kur'an'ın altından geçilerek taraflar birbirine güven verirler.

Dolayısıyla toplumumuz, Kur'an'ı hayatının merkezine almıştır. Ama ne yazık ki bu merkeze alış, şekilde kalmıştır. Kur'an, aramızda ulus devletlerdeki bayrak gibi kalmış ya da eski ordularda sancağa benzemiş, şekli bir mahiyete bürünmüştür.

Kur'an'ı öz bakımından hayatımızın merkezine alma konusunda ise her gözlemcinin tespit edeceği kadar Kur'an-ı Kerim'den uzak kalmışız. Ama bu konuda da abartılı yaklaşımlar söz konusudur.

Kur'an'a Tamamen Uzak mıyız?

Geleneksel dünyamızda Kur'an'ın özünü kast ederek Kur'an'a tamamen uzak kaldığımızı öne sürmek isabetsiz bir yaklaşımdır.

Misafirperverliğimiz...

Namus konusundaki hassasiyetimiz...

Emanete riayet konusundaki titizliğimiz...

Anne babaya hürmetimiz...

Zulüm karşısında sessiz kalmayışımız...

Ümmetin derdiyle dertlenişimiz...

Kur'an-ı Kerim'in hayatımıza kattığı büyük faziletlerdir. Dolayısıyla Kur'an, sadece şeklen aramızda bulunmamış ya da tatlı bir edayla okuyan yaşlılarımızın sesinde kalmamıştır.

Biz, Kur'an'ı anlamamışız ama Kur'an'ı anlatanlardan anladıklarımız, bizim hayatımıza İslam'ın pek çok üstünlüğünü katmaya yetmiştir.

Kur'an Konusunda Nedir Eksiğimiz?

Kur'an konusundaki en büyük eksikimiz Kur'an'ı anlamamaktır. Kur'an, ilmi bilgisi dedelerinden öğrendiklerinden ibaret olan sıradan adama öğretmen olabileceği gibi filozofa da üstad olabilir. Kur'an'ın herkes tarafından anlaşılabilir yanının yanında ancak "ilimde derinleşenlerin" anlayabileceği yanı da vardır.

Ne yazık ki farklı cahili yaklaşımlarla bundan sapmışız. Hint kültürünün sınıfçı yapısı bizi etkilemiş ya da kilisenin dini metinler konusundaki tekelciliği Müslüman dünyaya sirayet etmiştir. Biz, o etkilerle, Kur'an'ın her ayetinin ve her manasının ancak "ilimde derinleşenler" tarafından anlaşılabilirdiği gibi bir düşünceye kapılmışız.

İslam'ın bilâtesbih Milli Marşı niteliğinde olan Fatiha'nın manasını bile sıradan insana öğretmemişiz. Ona Kur'an'ın şekli kapağını açmışız ama Kur'an'ın özünün kapısını kapatmışız. İnsanımız, bir Kur'an ayeti manasına hasret bir şekilde ömür sürüp vefat etmiştir ki bu cahili hâlin benzeri, ancak avamın mukaddes metinlere dokunmasını yasaklayan Yezidîler arasında ya da sıradan Hristiyan'ı İncil'den uzak tutan mutaassıp Hristiyanlar arasında yaşanmıştır.

Bu hususta o kadar ileri gitmişiz ki Şah Velîyullah Dehlevî gibi alimlerimiz Kur'an mealini kaleme aldıklarında onları bidat ehli olmakla itham etmişiz.

Merhum Seyyid Kutup'un Yoldaki İşaretler'in henüz başında ifade ettiği üzere, Ashab, birer Kur'an talebesiydi. Onları besleyen sadece Kur'an idi. Resulullah salallahü aleyhi vesellem'in hadisleri ile kılavuzluğu, bu ilk kaynağın sadece bir mahsulü olarak belirmişti. Nitekim Hz. Aişe radiyallahü anha'ya Resulullah sallallahü aleyhi vesellem'in ahlakı sorulduğunda Hz. Aişe "Onun ahlakı Kur'an idi" buyurmuştur. Buna göre, Kur'an, o neslin tek beslenme, davranış ve yetiştirme kaynağı idi. Bunun böyle olması, o gün insanlığın önünde başka bir şeyin olmaması değildi. O gün de insanlığın önünde eski Yunan kültürü ve diğer kültürler vardı. Ama Resulullah sallallahü aleyhi vesellem, Hz. Ömer radiyallahü anh'ın elinde Tavat'ın sayfalarından birini görünce öfkelenmiş ve ona "Allah'a yemin ederim ki eğer Musa sağ olup aranızda bulunsaydı bana uymaktan başka onun için helal (meşru) bir yol olmazdı" buyurmuştur.

Ashab, Kur'an'ı ayet ayet takip eder ve hayatına uygularlardı. Ebû Abdurrahman es-Sulemî'nin "Biz, Kur'ân-ı Kerim'den on âyet-i kerime öğrendik mi o on âyetin helalini, haramını, emir ve nehiyelerini öğrenmedikçe bir sonraki on âyeti öğrenmeye geçmezdik" dediği rivayet edilmiştir. (Muvatta)

Bu takiple örnek sahabe nesli inşa oldu, ortaya bir Kur'an nesli çıktı. Kur'an neslinin hiç şüphesiz en mühim özelliği, onların zihniyetlerinin de amellerinin de Kur'an'a göre şekillenmesidir. Onlar, bir hususta dara düştüklerinde, o hususu Kur'an'ın emri gereği (Nisa 59) Allah ve Rasûlüne arz ederlerdi. Onları dünyanın efendiliğine ve ahiret bağlamında ise cennetle müjdelenecek makamına çıkararak bu faziletleriydi.

Kur'an'ın yolu, Sıratü'l-Müstakim'dir. Sıratü'l-Müstakim, başarıya, zafere götüren dosdoğru yoldur. Onlar, bu yola girdiler ve başardılar.

Bizse bir hususta çekiştiğimizde, bir hususta çözüm aradığımızda geleneksel dünyamızda örfümüze, geleneğimize başvurduk. Bugün ise şu veya bu kültürün sözde filozof veya sözde sosyolog ve psikologlarına başvuruyoruz, onlardan getirdiğimiz delillerle birbirimizi alt etmeye, birbirimizi ikna etmeye çalışıyoruz.

Hâlbuki bugün de olması gereken; Ashab gibi hangi hususta yol ararsak arayalım, hangi bolluğa ulaşmak için kaygılanırsak kaygılanalım, hangi hususta dara düşersek düşelim, hangi hususta çekişirsek çekişelim o hususta Allah ve Rasûlüne sığınmaktır. Her sorun için çözüm Kur'an'ı sıkıca takip edip titizce tatbik etmektir.

Emperyalizmin Oyununu Fark etmek

Toplumumuzun Kur'an'la ilişkisindeki sorun, Kur'an'ın şekline duyulan saygı değil, bu saygının pratikte karşılığının yeterince olmamasıydı. Müslüman toplum, Kur'an'ın şekline çok hürmet ettiği için değil, Kur'an'ın özünü tatbik etmediği için yeryüzündeki efendiliğini kaybetmiş ve cennete giden yoldan çıkmıştır.

Oysa emperyalizm, Müslüman dünyasında halkın Kur'an'ın şekline duyduğu saygıyı sorgulayan fikirleri teşvik etti. Biz, emperyalizmden kurtulmak için toplumu Kur'an'ın özüyle buluşturmak istiyorduk. Oysa emperyalizmin karşı atağıyla, geçmişin Kur'an'ın şekline saygı duyan toplumu Kur'an'ın özüyle buluşmadığı gibi o şekle saygıdan da uzaklaştı. Kur'an üzerine yemin etmeyen, içeriye Kur'an'la girildiğinde ayağa kalkmayan, Kur'an'ı öpüp başına koymayı bilmeyen bir toplumla yüz yüze kaldık.

Emperyalizmin bize oynadığı ikinci oyun, Sünnet'le ilgilidir. Sünnet, Kur'an'ın pratiğidir. Bizim hayatımızda Kur'an'la ilgili eksik olan pratikti, dolayısıyla Sünnet'ti. Biz de ihya hareketleri olarak Sünnet'i ihya ederek İslam toplumunu tecdit etmek istedik. Sünnet yolundan Kur'an'a ulaşarak, Kur'an'ı Ashab gibi hayatımızın merkezine almaya çalıştık.

Oysa emperyalizm, Müslüman dünyada Sünneti, Kur'an'ın alternatifi gibi gören, Sünnet'i Kur'an'dan ayırıştırarak fikirleri teşvik etti. Emperyalizm, sanki Kur'an'ın yaşanmasına Sünnet engel oluyormuş gibi bir algı oluşturdu. Emperyalizm, Sünnet'le Kur'an'ı çatıştırarak ikisini de tamamen etkisizleştirme stratejisini güttü. Bu büyük oyunun icrası bugün de devam ediyor.

Gün, emperyalizmin oyununu bozma ve Sünnet yolundan Kur'an'a bakıp Hz. Resûl ve pâk ashabının Kur'an'ı tatbik ettikleri gibi Kur'an'ı hayatımızın merkezine alıp tatbik etme günüdür.

2. Resul-i Ekrem Salallahu Aleyhi Vesellem`in Tek Yönlü Anlatmak

Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem, Allah celle celalühü'nün "Şüphesiz sen yüce bir ahlak üzeresin" (Kalem Sûresi, 4) övgüsüne mazhar olmuş bir mükemmeliyettir. Kamil insanın bütün vasıfları Onda toplanmış, Onda pratik bulmuştur.

Önyargısız insanın üstünlük arayışı, mutlaka Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`e uğramış, Onda tamamlanmıştır.

Her kişi, farklı bir yönden üstünlük arayışına girmiş; bu farklı arayışlar Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`le ilgili farklı anlatımlar ortaya koymuştur. Bu farklı anlatımlardan en yaygınları Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in siyasi yaşamından tamamen uzaklaştırılarak "ruhanî" bir şahsiyet olarak anlatılması ile

Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in siyaset dışı tarafının ihmal edilerek mükemmel bir devlet başkanı olarak anlatılmasıdır.

Her iki anlatım da iyi niyetlidir, doğruyu bulmak içindir. Ne var ki iyi niyetli olmak ve doğrunun peşinde olmak, mükemmel olana ulaşmak için yeterli değildir. Pek çok etkenin yanında dış etkenler de kişinin mükemmel olanı bulmasına engel teşkil edebilir.

İnsan zihni, tek yönlülüğe meyaldir, çok yönlülükten kaçar. Bir dinde beşerî katkı arttıka o din tek yönlüleşir. Tamamen beşeri üretim ise günümüzün post modern çeşitlilik iddiasına rağmen esasta tek yönlüdür.

Hıristiyanlıktaki beşerî katkının artması Hz. İsa aleyhisselam`ın sadece ruhanî bir şahsiyet olarak bilinmesine yol ačmıřtır. Oysa yüce Allah`ın hiçbir peygamberi aleyhimüsselam asla tek yönlü değildir, sadece ruhanî veya sadece siyasi değildir. Tevhid dininde böyle bir parçalılık da yoktur; hayat, iç içe ve bütün olarak ele alınmıştır.

Hz. İsa aleyhisselam, tek yönlü değildir. O Tevrat`ın hükümlerine ek olarak ahlakî hususları ve ibadet yoğunluğunu tebliğ etmiştir. Onun tebliği Tevrat`la birlikte ele alındığında şeklini bulmaktadır. Ne var ki Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki çekişme, bu mevzuda bir ayrışmanın doğmasına yol ačmıřtır. Hz. İsa aleyhisselam`ın tebliği, Tevrat`tan koparılınca bir inziva öğretisine bürünmüştür.

Müslümanların bir kısmı da farkında olmadan dünyadaki bu gelişmeden etkilenmiş ve her Peygamberi zihninde Hıristiyanların anladığı şekilde salt “ruhanî” bir şahsiyet olarak düşünmüş, Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i de böyle anlamış ve bu anlayış doğrultusunda anlatmıştır.

Onların anlattığı Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem siyerinde, devlet başkanlığının icrasına, dolayısıyla Allah yolunda cihada ve toplumsal sorunların cezai bir müeyyide gerektirmesi durumunda bu cezaların uygulanmasına yer yoktur. Eserlerinin tamamını okuduğunuzda anlatılan kısımları ile dosdoğru bir şahsiyet

bulursunuz ama Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i bütün olarak bulamazsınız. Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i onlardan eksik öğrenirsiniz.

Modern dönemdeki yaşamı bütün olarak dinî etkinin dışında ele alma yanlısının ürünü olan sekülerizmin yayılması ile, seküler bakışın etkisi veya seküler yönetimlerin baskısından bu anlatım yaygınlık kazandı. Bu tür eksik siyer kitapları, siyasi konulardan yorulan, daha doğrusu dinî bir konu ile uğraşmayı günlük siyasetten uzaklaşma dinlencesi olarak düşünen kişilerin başucu kitabı hâline geldi. Siysetsiz bir metni, hikâye ve roman gibi okumak onları hem rahatlatıyor hem dinî bir metni okumanın erdemini hissetme yönünden tatmin ediyor hem de onlara hiçbir sorumluluk yüklemiyor. Dolayısıyla siyer, onlarda bir tür ağrı kesici ilaç gibi rahatlatıcı bir işlev görüyor, bir davranış değişikliği meydana getirmiyor, onları İslam`ı hakkıyla anlamaya, yaşatmaya götürecektir bir şura ulaştırmıyor. Bugün özellikle seküler partilerdeki nice isim, böyle bir hâl yaşıyor. Belki her gün Kur`an-ı Kerim ve Siyer-i Nebi okudukları hâlde, onlar, İslam düşmanı yapıların içinde yer alabiliyor, onlar hesabına çalışabiliyor.

Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in salt siyasi bir önder olarak anlatıldığı eserler de Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i bir ruhanî gibi anlatan eserlere tepki olarak yazılmış görünse de hakikat bu hususu aşılıyor. Bu tür eserler, Katolik çağ sonrası Avrupa`da ideolojilerin güç kazanması ve bu ideolojilerin İslam dünyasına yayılmasının etkisi altında yazılmıştır.

Eserleri yazanlar, gençlere “İdeolojiyi Marks, Lenin veya bir başkasında arayacağımıza kendi Peygamberinizde arayın” iyi niyetli hitabında bulunmak istiyorlar. Yaptıklarında samimiler hatta bir kısmı bunu yaptığı için seküler yönetimler tarafından kimi haklarından mahrum bırakılmış ya da hapisle cezalandırılmıştır. Ama bir uğurdaki mağduriyet mutlak bir haklılığın bulunduğuna işaret etmez.

Bu tür eserlerin sahipleri farkında olmadan seküler rejimlerin kurucu ve ideologlarının “Hz. Muhammed, halkını zulümden kurtaran her lider gibi bir liderdir” iddiasına katkıda bulunmuşlar. Zira Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in siyasi liderliği elbette onların o sözünü ettikleri liderliğe benzemez ama buna rağmen Resul-i Ekrem

salallahu aleyhi ve sellem`in ahlakını, ibadetini, zikrini yok saydığımızda geriye mükemmel de olsa sadece siyasi bir liderlik kalır. Peygamberlik vazifesi ise siyasi liderlikten ibaret değildir, olamaz da.

Modern dönemde çokça siyer kitabı okuduğu hâlde hayatları Sünnete uygun şekillenmeyenlerin önemli bir kısmı, klasik eserlerimizi reddedip bu tür siyasi yönü öne çıkaran eserleri okuyanlardır. Onların İslam sevgisinde problem yoktur. Onlar, Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`e yönelik muhabbetlerinde samimiler. Ancak Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in ahlak, ibadet ve zikir yönünü ihmal etmeleri, onlardaki bilginin entelektüel düzeyde kalmasına yol açıyor, sevgilerinin de Sünnete itiba olarak amellerinde tezahür etmesine engel oluyor.

Oysa “And olsun ki, Resûlullah, sizin için, Allah`a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah`ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.” (Ahzab Sûresi 21)

Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem ile ilgili bilgi ve muhabbet, mü`minde Sünnete itiba olarak tezahür etmelidir.

Günlük okumayı karıştırmak üzere siyer kitabı alınırken bu hususa dikkat etmek, tek yönlü anlatımlardan sakınmak gerekir ya da Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i konu alan farklı eserleri bir arada okumak ve okutmak icap eder. Örneğin Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in ahlak, ibadet, zikir yönünü öne çıkaran bir kitap okunacaksa onun yanında ya da ondan hemen sonra Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in siyasi yönünü öne çıkaran bir kitap da okunmalıdır, okutulmalıdır.

Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`in seküler eğilim ve eğitim yüzünden salt ahlak, ibadet ve zikir yönüyle bilinmesi ne ölçüde risk teşkil ediyorsa salt siyasi yönüyle bilinmesi en az o ölçüde risk oluşturuyor. Gittikçe ahlakî bir çöküntü yaşayan, ibadet ve zikri ihmal eden zamanın insanı, Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem`i siyasi önder olarak ne kadar yüceltirse yüceltsin İslam pratiği onda izlenmez. Genellikle İslam`ın siyasi yönünü ihmal eden Müslümanlara yönelik eleştiri ile şekillenen böyle bir Müslümanlık, zamanla Batı`daki bir kısım Protestanlığa benzer.

Kimi Protestanların Hz. İsa aleyhisselam sevgisi kesinlikle klasik bir Katolik ya da Süryanî'nin sevgisinden az değildir. Ama o Protestanların seküler bir eğilimle sevgi ile ameli birbirinden ayırmaları onlarda İsa'ya benzemeyen İsa sevdalısı olmak gibi bir çelişki oluşturmuştur. Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem'in ismi etrafında da böyle bir çelişkinin oluşmaması Onun bütün olarak anlaşılması ve sünnetinin yaşanmasına bağlıdır. Dünya Müslümanlarının parçalı bir İslam anlayışından uzaklaşıp İslam'ı bütün olarak anlamaları ve yaşamalarının yolu da Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem'in bütün olarak anlaşılması ve sünnetine tabi olunmasından geçmektedir.

Rabbim, bizlere Resul-i Ekrem salallahu aleyhi ve sellem'i hakkıyla tanımayı, sevmeyi, tanıtmayı, sevdirmeyi ve Onun tarafından sevilmeyi nasip eylesin...

3. Hz. Peygamber'i Kavramak mı Sevmek mi?

Farkında mıyız? Hz. Peygamber salallahu aleyhi vesellem'i kavramak ile sevmek karşı karşıya getiriliyor. Onun, salallahu aleyhi ve sellem, kavranması ile sevilmesi iki zıt hâlmış gibi tanımlanıp kavranmasının tercih edilmesi öneriliyor. Hz. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'in kavranması ile ilgili girişimler önemsenirken Onun, salallahu aleyhi ve sellem, sevilmesi ile ilgili girişimler açıktan söylenemese de ayıplanıyor. Hz. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'i anlamaktan söz edenler "aklı başında"; Hz. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'i sevmekten söz edenler ise bir "mezcup" gibi görülüyor.

Hz. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'i kavramaktan söz edenlerin ameli sünnete uymasa da söyledikleri ilmin içinde değerlendirilebiliyor. Hz. Peygamber salallahu

aleyhi ve sellem'i sevmekten söz edenler ise amelleri nasıl olursa olsun cahil sınıfı içinde görölmek isteniyor.

Bu, İslamî olan değildir; çağın zihniyetidir.

Zihniyet, bir döneme hükmeden anlayıştır. Zihniyet, kimi dönemlerde öylesine güçlenir ki akidenin dahi önüne geçer. Kimi insanların akidesi, inancı, geleneği ve düşüncesi ile çelişse bile onlar, hüküm verirken ona dayanmaya başlar. Bu, çağa yenilme hâlidir. Çağın karşısında imanın etkisizleşmesi, çağın rüzgârına direnemeyip ona kapılması hâlidir.

Bu çağın zihniyeti akli yüceltiyor, duyguyu küçümsüyor; akli kutsuyor; duyguyu dışlıyor, kavramayı değerli, sevmeyi anlamsız görüyor.

İslam, mükemmelliğini zıtları buluşturmaktan alır; zıtları uyum içinde tutmaktan alır. Kaldı ki kavramak ve sevmek iki zıt hâl değildir; çoğu zaman birbirlerini tamamlayan durumlardır. Kavramak sevgiyi besleyebilir; sevgi de kavramayı... Mükemmel olanı kavradıkça ona duyulan sevgi artar, sevdiğe onunla ilgili kavrayış artar.

Hız. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'i kavramak ile sevmek birbirinden ayrılamaz. Allah'ın ve Resul'ünün, Hız. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem ile ilgili bizden istediği sadece kavramak değil, onunla birlikte sevmektir.

Resulullah salallahu aleyhi ve sellem'i kavradığı hâlde sevmemek küfürdür; Onu (salallahu aleyhi ve sellem) kavramadan bile sevmek ise (özellikle ilme istidadı olmayan için) fazilettir. Onu (salallahu aleyhi ve sellem) kavradığı hâlde sevmeyen Müslüman değildir, bu kişinin aklı etkinliğinin bir karşılığı yoktur. Onu (salallahu aleyhi ve sellem) hakkıyla kavramadığı hâlde Hatemül Enbiya olduğunu bilerek Onu (salallahu aleyhi ve sellem) seven ve Onun (salallahu aleyhi ve sellem) sünnetine tabi olan, tabi olduğu ölçüde mükâfatını alır. Bu yaklaşım, kavrayışı küçümsemez, kavrayışı dışlamaz. Ama kavrayışı sevmenin karşısına koymaz, sevmeyi anlamsızlaştırır.

Bir bedevi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

"Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu.

Efendimiz: "Kıyamet için ne hazırladın?" buyurdu.

"Allah ve Resulünün sevgisini" dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

"O halde sen, sevdiğin ile berabersin" buyurdu. (Müslim)

Yüce Allah buyuruyor:

"Peygamber, mü'minlere kendi canlarından önce gelir." (Ahzab 6)

Seyyid Kutup (Allah rahmet eylesin), bu ayet-i kerimeyi açıklarken,

"Bu önceliklilik mü'minlerin duygularını da kapsıyor. Çünkü Hz. Peygamberin şahsı onlara kendilerinden daha sevgili olur. Onu bırakıp kendilerini tercih etmezler. Kalplerinde hiçbir kişi ya da hiçbir şey Hz. Peygamberden ileri olamaz." ardından Hz. Peygamber salallahu aleyhi ve sellem'i nefsinden çok sevmenin yüce bir makam olduğunu, ilgili hadislerle de yer vererek ifade eder.

Rasulullah salallahu aleyhi ve sellem buyuruyor:

"Sizden biriniz beni annesinden-babasından, çoluk-çocuğunuzdan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz." (Buharî)

Hiz. Ömer radiyallah anh "Ya Resulallah, Allah'a and olsun ki, kendimin dışında seni her şeyden çok seviyorum" dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz salallahu aleyhi ve sellem "Hayır ya Ömer, beni kendinden daha çok sevmedikçe olmaz" buyurmuştur. Ardından Hiz. Ömer: "Ya Resulallah, Allah'a and olsun ki, seni kendim dâhil her şeyden çok seviyorum" dedi, Peygamberimiz salallahu aleyhi ve sellem de "Şimdi oldu ya Ömer" buyurdu.*

İman kavramak ise o kavrayışın tadı ancak sevmek ile alınır. Rasulullah salallahu aleyhi ve sellem buyuruyor:

"Üç özellik vardır; bunlar kimde bulunursa o, imanın tadını tadar: Allah ve Resulünü, (bu ikisinden başka) herkesten fazla sevmek. Sevdiğini Allah için sevmek. Allah

kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek.” (Buhari)

Sahabe Allah tamamından razı olsun, Rasulullah salallahu aleyhi ve sellem’i sevmiş, sevgisini şiirle de beyan etmiştir. Abdullah b. Revâha, şöyle buyuruyor:

Sende hayır olduğunu anladım, bilirim onu ben
Allah bilir ki, yanıltmadı beni gözler
Peygambersin sen ve kim mahrum kalırsa şefaatinde
Hesap günü, küçük düşürmüş olur onu kader
Sabit kılsın Allah, sana verdiği güzelliği
Musa’ya verdiği sebat gibi ve onlara verdiği zafer gibi bir zafer

Hassan bin Sabit de Rasulullah salallahu aleyhi ve sellem’in ahirete irtihali üzerine

Nesi var gözümün uyumamakta
Yaşarmaktan köşelerine ilaç sürülmüş sanki
Oturabilir miyim senden sonra Medine’de aralarında
Vay halime! Keşke doğmamış olsaydım ben
Bir araya getir bizi ve Peygamberimizi ya Rab!
Çekemeyenlerin gözlerini kamaştırın cennette
Firdevs cennetinde ve onu bize nasip kıl
Ey celal sahibi yüce ve ulu Allah’ım!
diye buyurmuş.

Sahabenin bu hâlimden Müslümanlar arasında Peygamber salallahu aleyhi ve sellem’i övmekten oluşan Na’t denen, özel bir şiir türü doğmuş. Na’t yazmak, her şair için adeta bir zorunluluk olmuş.

Melayê Cizîrî,
Ger xeberdar i ji sirra “kuntû kenzen” guh bider
Da bi sed tewri beyan kit menaye lewlake ruh

(Ben gizli bir hazine idim...” şeklindeki kudsi hadisten haberin varsa dinle

Ruh, “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım” hadisinin manasını yüz şekil ve usul ile açıklasın sana)

Erwahê muqeddes şebê qedran te dixwazin
Nûra te ye misbah di qindîlê Herem da

(Mukaddes ruhlar Kadir Gecelerinde hep seni arzular
Ya resulallah! Haremin kandilindeki çıra senin nurundur)

Melayê Cizîrî de bununla ilgili şöyle der:

Mîm metle’ê şemsa ehed ayine sifet kir

Lami’ji ‘Ereb berqê li fexxarê‘Ecem da

(Mim (Hz. Muhammed) ehediyet güneşinin doğuş yeridir ayna gibi Arabistan’da parladı şimşekler misali Arap olmayan ülkelerin topraklarını aydınlattı) der.

Yunus Emre, alabildiğine saf bir dille,

Arayı arayı bulsam izini,

İzinin tozuna sürsem yüzünü.

Hak nasip eylese görsem yüzünü

Ya Muahammed! canım arzular Seni

Bir mübârek sefer olsa da gitsem

Ka`be yollarında kumlara batsam

Hûb cemâlün bir kez düşde seyr itsem

Yâ Muhammed cânım arzûlar seni

Derken Fuzulî ünlü “Su” na’tını yazmış.

Okumuş kesimin büyük şairlerinden Şeyh Galip,

Sultanı-ı rûsul şah-ı mümeccedsin Efendim

Bi-çarelere devlet-i sermedsin Efendim
Divan-ı ilahide ser-amedsin Efendim
Menşur-i “ le’emrük”le müeyyedsin Efendim
Hakk’dan bize sultan-ı müeyyedsin Efendim

Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammed’sin Efendim
Hakk’dan bize Sultan-ı müeyyedsin Efendim
Derken halka seslenen şairlerden Şeyyad Hamza,
Senin aşkın kamu derde, devadır Ya Resulallah!
Senin katında hacetler revadır Ya Resulallah!
Diyerek sevgisini beyan etmiş.

Ve Yaman Dede, Kayserili Rum bir avukat İslam’ın yasaklandığı, Müslüman olanın kahredildiği bir ortamda, 1941’de İstanbul’da İslam’la şereflenmiş, Resulullah salallahu aleyhi ve sellem’e sevgisini şu sözlerle ilan etmiştir:

Gönül hûn oldu şevkinden boyandım yâ Rasulallah
Nasıl bilmem bu nirâna dayandım yâ Rasulallah
Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Rasulallah
Cemâlinle ferahnâk et ki, yandım yâ Rasulallah

Yanan kalbe devasın Sen, bulunmaz bir şifâsın Sen
Bulunmaz bir sehâsın Sen, dilersen rûnümâsın Sen
Habib-i Kibriyâsın Sen, Muhammed Mustafa’sın Sen,
Cemâlinle ferahnâk et ki, yandım yâ Rasulallah...

İslam olmak için akıl gerekli ama İslam akıl dini değildir. İslam, Allah’ın dinidir. Allah adildir. Adalet, dengedir. İslam, akıl ve duygunun buluştuğu bir denge hâlidir. Müslüman çağın zihniyetine uymaz. Çağın zihniyeti İslam’a karşı oluşmuşsa ona “La” der. Çağın zihniyetini İslam’a göre inşa etmek için çaba harcar.

Çağ, muhabbeti bitirdi. İslam, muhabbeti inşa eder. Allah’a muhabbet... Allah’ın Resulüne (salallahu aleyhi ve sellem) muhabbet... Allah ve Resulünün muhabbet duyduğuna muhabbet...

*Ahzab Suresi'nin 6'ncı ayet-i kerimesi tefsir edilirken özellikle bu vakaya yer verilir.

4. İslam Peygamberini Yalnız Bırakmak

Yüce Allah buyuruyor: “Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun!” (Tevbe 119)

Ayet-i Kerime'de dikkat çeken husus, yüce Allah'ın mü'minlere hitap ederken “Sadık olun!” diye değil, “Sadıklarla beraber olun!” diye emr u ferman buyurmasıdır.

İslam'ın “milli marşı” makamında olan Fatiha-ı Şerif'te de yüce Allah Sıratelmüstakim'i soyut olarak değil, “ O yol ki nimete erdirdiğin kişilerin yoludur” şeklinde nimet bahşettiği kişilerin yolu olarak tarif ediyor.

İslam, Allah'a inanmak ve O'na bağlanmaktır. Allah'a bağlanmak, O'nun dilediği kişilerin yolundan gitmektir. Bir yönüyle İslam, kulla kulluğu ret iken diğer yönüyle insanın yüce Allah'ın dilediği insanları sevmek ve onların izinde yürümektir.

İnsanlar, bir aile ve bir çevre içinde yaşarlar. Normal koşullar altında insan için ne ailesizlik söz konusudur ne de çevresizlik.

Peygamberler de insandır; onların da bir ailesi ve çevresi vardır. Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem Allah'ın peygamberidir. Onun ailesi Ehl-i Beytidir; çevresi ise sahabeleridir.

Peygamberler önder insanlardır. Önderler, çevrelerini şekillendirir ve çevreleri onları tarif eder.

Ashab, Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem için öylesine bir çevre değil; Onu kendilerine önder olarak seçen ve Onun, kendisine yakın tuttuğu, sırlarını paylaştığı, davasını aktardığı kişilerdir. Böyle bir çevre aynadır. O aynaya bakıldığında önder görünür.

Ashab, Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem'e inandı, Onu sevdi, Ona bağlandı, hayatını Ona bakarak şekillendirdi. Onları görenler, Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem'in emirlerinin izlerini görüyordu, onlarda o izleri arıyordu. Bunun için Ashab'dan biri, bir davranışta bulunduğu etraftakiler sorarlardı: "Ey Allah'ın Resülü'nün arkadaşı, sen bunu ne zaman Allah'ın Resul'ünde gördün?"

Bu arayış tek başına Ashab'ın ilk nesil arasında nasıl görüldüğünün yeterli delilidir. İlk nesil, onları Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'in aynası olarak görüyordu, onlardan bunu bekliyor ve onlarda bunu arıyordu, onlar üzerinden kendi peygamberini tanımaya çalışıyor, Onun dosdoğru yolunu öğrenmek ve hayatına tatbik etmek istiyordu.

Ashab, "En güzel örnek olan" Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi ve sellem'in yetiştirdiği örnek nesildir. İttihad-ı İslam şuurunun şehid önderlerinden Seyyid Kutup Hazretleri bir bakıma manifestosu niteliğinde olan Yoldaki İşaretler'in daha ilk bölümünde, cahiliyeden kurtulmanın yolunun o örnek nesli örnek almaktan geçtiğini beyan eder: "Bu dava İslam ve insanlık tarihi boyunca örnek olan bir nesli, sahabeler (Allah onlardan razı olsun) neslini ortaya çıkardı."

O örnek nesil, Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'den soyutlanamaz. Resulullah salallahü aleyhi ve sellem de onlardan soyutlanamaz. Resulullah salallahü aleyhi ve sellem, peygamberlerin çoğundan farklı olarak aynı zamanda askeri bir komutandır. Komutan ve askerler... Komutan, askersiz kaldığında komutan olmaktan çıkar, askerler komutansız kaldıklarında başıboş olur, diledikleri gibi hareket eden amaçsız bir topluluğa dönüşürler.

Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'i sahabesiz bırakmak, İslam'ı sadece örnek nesilsiz bırakmak değil, Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'i manevi anlamda sadece ebter bırakmak da değil, aynı zamanda Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'i komutan olmaktan çıkarmak, Onun vasfını yok saymak ve Onu ordusuz bırakarak Ona saldırmayı kolaylaştırmaktır.

Müslümanlar ihya ihtiyacı duydukları her dönemde örnek nesle başvurma ihtiyacı duymuşlar. Bu ihtiyaç üzere örnek nesle başvurup ihya yoluna girdiklerinde Ashaba yönelik saldırılarda da artış olmuştur.

Bunun arkasında, Şeytanî bir kışkırtma vardır ve İslam'ın güçlenmesinden ürken şeytanın dostları vardır. Pek çok zavallı insan, bunu İslam içinde bir tartışma olarak düşünmüştür. Oysa bu İslam'ın dışından İslam'a yönelik bir saldırı yoludur. Bunu yapanların önemli bir bölümü küfre hizmet ettiklerinin de farkında değildir.

“Marksistlerin Diyarbakır'ın fethi ile ilgili yalanlarının uydurma da olsa bir kaynağı var mıdır?” diye merak ediyordum. Bu merakla kaynaklara yöneldiğimde karşıma Paşa denen İslam düşmanının “Kürdistan'ın Muhtasar Tarihi” adlı eseri çıktı. Askerliğini Mustafa Kemal'in yaveri olarak yapan, İslam âlemindeki Fransız akımı mensuplarından Diyarbakırlı Kürt Ekrem Cemil Paşa o eserinde “Hz. Ömer, Kürtçe konuşanların dilini makasla kesiyordu.” diye bir yalana yer vermişti.

Hz. Ömer radiyallahü anh'ın coğrafik olarak geldiği son nokta Şam yakınlarıdır. Bu durumda hiçbir tarihi kayıta böyle bir şey olamazdı. Nitekim ne dost ne düşman kimsenin kayıtlarında böyle bir vaka yoktur.

Öyleyse Ekrem Cemil Paşa bunu kimden almıştı. Kürtlerin mezhebini değiştirmek isteyen başka bir mezhebe mensup, kendi mezhebi içinde en üst sıfatlı bir adamdan...

Bu koca yalanı, sadece Kürtlerin mezhebini değiştirmek için, mezhep taassubuyla uydurmuş, Ekrem Cemil Paşa ondan almış, Marksistler de Ekrem Cemil Paşa'dan almış ve onun üzerinden nice İşlam gencini yoldan çıkarmışlardı.

Eyvah ki eyvah dedim... Biz, neyle uğraşıyoruz ve küfre nasıl da malzeme hazırlıyoruz...

Ne yazık ki bugün İşlam önderlerinin etrafında üretilen iftiraların pek çoğunun kaynağı bu taassuptur. Bu taassup, felakettir...

Müslümanlar arasında iki tür tekfircilik vardır: Biri, bugüne odaklanan tekfir... Bu tekfirciler, amelini beğenmedikleri her Müslümanı kâfirlikle suçlarlar. Diğeri de Sahabe dönemi ile ilgili tekfirciliktir. O tekfirciler de sadece kimi amelleri tartışma konusu olan şahısları değil, en önde gelen sahabeyi dahi tekfir etmekte bir beis görmezler. Çağın tekfirciliği İşlam'ı dalsız bırakırken bu tekfircilik İşlam'ı köksüz bırakıyor.

Biri İşlam'ı bugün için Müslümansız bırakıyor; küfrü İşlam'a karşı cesaretlendiriyor. Diğeri İşlam'ın ilk asrını ordusuz bırakıyor. İşlam'ın esasıyla ilgili kuşkular uyandırıyor.

İşlam, tarihinin en zor zamanını yaşıyor. Allah için bugün bunu sürdürmenin anlamı ne olabilir?

Bu zor zaman, Müslümanları İşlam kütüğünden silme ya da sahabe için tartışmaları bugüne taşıma zamanı değildir. "Ben Müslümanım" diyenlerin hayatlarını bu sözlerine uygun hâle getirmeleri için gayret gösterme ve bu gayrette sahabenin örnek hâllerini bulup örnek alma zamanıdır.

İşlam tarihini İşlam için kuvvet olmaktan çıkarmak, küfrün bir planıdır. İşlam tarihini İşlam için kuvvet olmaktan çıkarıp İşlam'a düşman hale getirmek, İşlam'ı bizzat kendi tarihi üzerinden vurmak, şeytanın bize oynadığı bir oyundur.

İşlam, bu oyunu her seferinde başarıyla yendi. Bugün de yenecektir. Kaybeden, bu oyuna kapılanlar olacaktır.

Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'in yakın çevresi etrafında uyandırılan kuşkular, her zaman Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'in kendisiyle ilgili kuşku uyandırmak isteyenlere malzeme sağlamıştır.

Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'in yakın çevresi etrafında uyandırılan kuşkular. Resulullah salallahü aleyhi ve sellem'i yalnız bırakır. Bunun vebali ağırdır. Bu konuda anlatılanların tamamının mantık ilmini kullanarak yapılan polemiklerden ibaret olması çürüklüğü ortaya koymaya yetmiyor mu?

SAHABE BİR İNSAN TOPLULUĞUDUR

Ashab, örnek bir insan topluluğudur. Meleklerden oluşmamıştır. Onlar, bir yanı sıra düştüklerinde Resulullah salallahü aleyhi ve sellem tarafından uyarılmışlardır. Resulullah salallahü aleyhi ve sellem ahirete irtihal ettiğinde ise onlar, o büyük uyarıcıdan yoksun olarak birbirlerini uyarılmışlardır. Bu uyarmanın başka boyutlara ulaştığı da olmuştur. Bunu bilmek ve bundan ibret almak gerekir. Bizim için ibret olacak hususları İslam için zafiyete dönüştürmek hayırlı değildir, doğru da değildir.

Sahabenin kim olduğu tartışması da ümmetin geneli açısından neticelenmiştir. Bunu çok küçük bir çevreyle sınırlandıranlar ve bunu olmayacak kadar geniş tutanlar ifrat ve tefrite düşmüşlerdir.

Galiba İmam El-Evzaî'nin ifade ettiği özellikler, sahabeye ilgili en yaygın kabul gören özelliklerdir.

İmam El-Evzaî, Hicri 157 yılında vefat etmiş, kendi adına bir mezhep kurulmuş bulunan ve etbeu`-t-tâbiînden olan bir büyük âlimdir. Kendisinin hadislerle ilgili kitapları da var. El-Evzaî, şöyle bir tesbitte bulunuyor: Rasulullah salallahü aleyhi ve sellem'in ashabının beş özelliği vardır. Bunlar,

Vahyi öncelikle yaşamaktır.

Sünnete ittiba etmektir.
Mescitleri imar etmektir.
Kur`an tilavetinde bulunmaktır.
Allah yolunda cihad etmektir.”

Bu vasıflara kimlerin sahip olduğu konusunda ümmetin büyük çoğunluğu ittifak halindedir. Bununla birlikte ifrat ve tefrite düşenler de hep var olmuştur.

İttifakı terk edip ifrat ve tefrite sapmak ve onda bir kurtuluş aramak, her asırda ortaya çıkan ve zaman zaman epey büyüyen bir eğilimdir. Ancak hep vazgeçişlerle neticelenmiş. Bu yollara girenlerin çoğu zamanla, tevbe etmişlerdir. Zira Rasulullah salallahü aleyhi ve sellem'in en yakınındakileri Onun düşmanı gibi tarif etmek ve üstelik Onun yaşamı boyunca onları fark etmeden ahirete irtihal ettiğini iddia etmek, başka hedeflerden bağımsız olarak düşünüldüğünde hiçbir zaman kabul görece kadar makul bulunmamıştır.

5. Hz. Peygamber'in Önderliğini Kabullenmeyenler

“Kim Allah`a ve Resûl`e itaat ederse işte onlar, Allah`ın kendilerine lütuflarda bulunduğu nebiler, sıddıklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır!” (Nisa 69)

İslâm, yüce Allah`la ve O`na bağlanan ümmetle kurulan bağdan ibarettir.

Kişi, Allah`ın birliğine inanıp O`nun birlikte bulunmayı emrettiği ümmete katılmakla Müslüman adını alır.

Ümmetin önderi Hz. Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem`dir.

Ümmet, O'nun sallallahu aleyhi ve sellem bi'setinden önce Hz. Âdem aleyhi selam'a uzanan bir geçmişe ve Ondan sonra da bir varlığa sahiptir. O, sallallahu aleyhi ve sellem bu geçmiş ve sonraki varlığın zirvesidir.

İslâm, o zirve etrafında Kur'an-ı Kerim'de ifade buyrulan nebiler, sıddıklar, şehidler ve salihlerden oluşan örnek insanlara tabi olma nizamıdır. Bu nizamı belirleyen yüce Allah'tır. O nizamın yaşanış biçimini örnekleyen O'nun kitabında duyurduğu nebiler, sıddıklar, şehidler ve salihlerdir.

İnsan, Müslüman olunca bu nizamın içinde yer almayı kabul eder: Allah'ın birliğine ve insanın hayatına müdahale hakkına inanır. Hz. Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem'in önderliğinde nebileri, sıddıkları, şehidleri, salih insanları örnek alıp İslâm ümmetinin içinde yerini alır.

Sadece yüce Allah ile kurulan bir bağ iddiası kişiyi Müslüman yapsaydı. Mekke'de Hanif insanların varlığı yeterli olur, bir Peygambere ihtiyaç kalmazdı.

İslâm, öyle soyut bir bağlanmadan ve Avrupa'daki ilk dönem Protestanlık iddialarındaki kilisesiz, papazsız Hıristiyanlıkta olduğu gibi camisiz, cemaatsiz bir din tasarımıyla uzaktır. Böyle bir dinin adı İslâm olamaz.

Hz. Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Önderliğini Küçültmeye Çalışmak

Batı, ilk dönem Protestanlık ihtilafının yol açtığı dinden uzaklaşma ve laikleşme deneyiminden, insan eğitiminde ve teşkilatlanmasında modelin önemini kavradı.

Bugün bütün başarılı eğitim ve teşkilatlanma türleri, "model" yani "örnek insan" esaslı üzerine kuruluyor. Sonra gelen insanların önceki insanlara tabi olması, onların deneyimlerinden yararlanması ilkesiyle hareket ediyor.

Bu, yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de;

“Kim Allah’a ve Resûl’e itaat ederse işte onlar, Allah’ın kendilerine lütuflarda bulunduğu nebiler, sıddıklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaşdır!” (Nisa 69)

“İbrahim`de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır.” (Mumtehine 4)

“And olsun ki, Allah`ın elçisinde sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmaya inanan ve Allah`ı çok anan kimseler için en güzel bir örnek vardır.” (Ahzab 21)

ayet-i kerimeleri ve benzerlerinde buyurduğu örnek alma sisteminin dünyaya, laik anlayış ve yaşama uyarlanmasıdır.

Batı, kalkınmayı ve bugüne kadar ayakta kalmayı bununla sağladı. Bugün de bunu laik bir anlayış içinde adeta kutsuyor, kendi varlığı için vazgeçilmez buluyor.

İşte tam bu noktada, Hz. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem`in önderliğini küçültme çabalarının, bu çaba içinde yer alan kimi kişilerin fikir karmaşasını aşan bir boyutunu araştırmak gerekir.

Bu, Müslümanları öndersiz, başsız, modelsiz, örneksiz bırakıp darmadağın etmeye dönük uluslararası bir arayışın karşılığıdır. Modernizmin İslâm’a karşı savaşının bir boyutudur. Örnek almanın ve önderliğe tabi olmanın önemini keşfeden Batı’nın İslâm’ın varlığını ortadan kaldırmaya yönelik stratejisinin bir ayağıdır.

Kur’an’ın Hükmünü Kur’an’ı Güçlendirme Adına Lağv Etmeye Çalışmak

Kur’an’ın en kapsamlı hükmü insanı kula kulluktan uzaklaştırmasıdır. Bu yönüyle Kur’an, insanları kendilerine kul etmek isteyen bilgin, din adamı ve siyasi otoritelere karşı en büyük darbedir.

Kur’an öz hükümleriyle var oldukça onların insanları kendilerine kul etmeleri mümkün değildir. Bu durum, onlarla Kur’an arasında kıyamete kadar sürecek bir mücadele alanı oluşturmuştur.

İnsanları yüce Allah'ın kulluğundan kendilerine tabi olmaya doğru çeken bütün gizli ve açık kibirli kişiler, Kur'an'ın hükümlerini daraltmaya ve kendi yorumlarını o hükümlerin yerine yerleştirmeye çalışmışlardır.

Bunu din adına yapanlar, Kur'an'ı yanlış yorumlayarak amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır. Ama her bağlayıcı açıklama onların yorum alanını daraltıyor. Bunun için onlar, kendilerinden önceki âlimlerin yorumlarının bağlayıcılığına karşı mücadele ettiler. Bunda kısmen başarılı oldular. Sonra bunu tabiin ve sahabenin yorumuna kadar uzattılar. Bunda da kendilerine taraftar buldular.

Ama mutlak kendilerine göre yorumlamaya yaklaştıklarını düşündükleri bir yol alıpta Hz. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kavli ve fiili tefsiriyle karşılaşıyorlar.

Bu kavli ve fiili tefsir, bir tür muhafız gibi, onların dilediği gibi yorumlama imkânını ortadan kaldırıyor, dolayısıyla insanları kendilerine kul etme hamlelerini boşa çıkarıyor. Bunun için o kavli ve fiili tefsirin bağlayıcılığıyla uğraşıyorlar. Bu suru da aşip Kur'an'ı diledikleri gibi yorumlama, daha isabetli bir ifadeyle, kendi yorumlarını Kur'an adına kullara dayatma, böylece onları kendilerine tabi kılma derdindeler.

Bu çabanın zafere ermesi demek, kulların kula kul olması demektir. Bu, lanetlenecek bir girişimdir. Ama en kötüsü bunu hileyle Kur'an adına yapmaya kalkışmaktır. Bu, Kur'an adına Kur'an'ın hükmünü lağvetmeye çalışmaktır. Dolayısıyla kula kulluğun önündeki en büyük engel olan Kur'an'ı hükümsüz bırakıp insanları kendine kul etmeye çalışmaktır.

Peygamberi Zayıflatarak Kur'an-ı Güçlendirmek!

Bu çaba, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i zayıflatarak Kur'an'ı güçlendirme iddiasını taşıyor. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e tabi olma alanını küçülterek Kur'an'ın alanını genişleteceğini iddia ediyor. Kur'an ile Kur'an'ın kendisine vahiy olduğu Peygamberi ayrıştırıp hatta rakip yapıyor. Kişileri Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den kopararak daha iyi bir Müslüman yapacağını öne sürüyor.

Bu, öncelikle Kur'an'la çelişen bir iddiadır. Zira Kur'an-ı Kerim'in önemli bir bölümünü kıssalar oluşturuyor. Yüce Allah, kıssaları herhalde ninni olsun diye buyurmuş değildir.

“İbrahim`de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: ‘Biz sizden ve Allah`ı bırakıp taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz, bir tek Allah`a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir.’ Şu kadar var ki, İbrahim babasına: ‘And olsun senin için mağfaret dileyeceğim. Fakat Allah`tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez’ demişti. (O müminler şöyle dediler:) Rabbimiz! Ancak sana dayandık, sana yöneldik. Dönüş de ancak sanadır.” (Mümtehine 4)

Ayet-i kerimesinde açıkça buyrulduğu üzere kıssalar, örnek alınmak için vardır. Şimdi, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem`den önceki peygamberlerin sünnetinden istifade etmemizi buyuran Kur'an, bizden Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem`in sünnetini terk etmemizi isteyebilir mi?

Daha önceki peygamberler örnektiler. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem, “bir postacıydı; Kur'an`ı bize duyurdu ve bizi onu anlama biçiminde serbest bıraktı” demek, herhangi bir mantığa sığar mı? Aristo'nun Batı laikliğinin temelini teşkil eden “Tanrı, kâinatı ve bizi yarattı ama bizi kendimizi yönetme konusunda serbest bıraktı” düşüncesini anımsatan bu iddia, kendi akıllarını Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem`in kavli ve fiili sünnetinin yerine koyan kişilerin bile kibirlerinden ve kulları kendilerine bağlama girişimlerinden arınmış akıllarıyla izah edilebilir mi?

Sonra Peygamberi, postacı konumuna terk edilmiş bir dinin saygınlığı olur mu? Böyle bir din var olabilir mi, yaşayabilir mi?

Hayır.

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem`e tabi olmak, Kur'an-ı Kerim`de Müslümanın ihtiyarına bırakılmış bir durum değildir. Peygambere itaat, Müslüman olmak için zorunlu bir durumdur.

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygambere ve sizden olan ululemre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah’a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu Allah’a ve Resûle götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir.” (Nisa 59)

“(Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar. De ki: “Ganimetler, Allah’a ve Resûlüne aittir. O hâlde, eğer mü’minler iseniz Allah’a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Rasûlüne itaat edin.” (Enfal 8)

Bu ayet-i kerimelerdeki itaatın imanî (kalbi, zihni) itaat değil, pratik (amelî) itaatle ilgili olması özellikle dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Zira sosyalizm ne kadar Batılıysa o ölçüde Batılı olan bu tür eğilimlerin sahipleri, kalbî itaat konusunu pek tartışmaya açmıyor, daha çok amelî itaat konusunda alanını genişletmeye çalışıyor.

Kur’an’da tarif olunan İslâm’da Resulullah sallallahu aleyhi ve selleme itaat etmek yetmez. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellemi sevmek de Müslüman olmak için zorunludur. Zira Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in önderliği seküler toplumlardaki önderlik gibi bir önderlik değildir, İslâmî-dinî bir önderliktir. Dinî önderlikte muhabbet şarttır. Söz konusu olan Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem ise muhabbetsiz itaat geçersizdir.

“Resulüm de ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...’ (Al-i İmran 31)

Kur’an’ın teşkil ettiği örnek nesil sahabe, bu fermana hakkıyla icabet etmiştir:

“Peygamber, mü’minlere (iman edenlere) kendi canlarından daha yakın ve önceliklidir.” (Ahzab 6)

Onlar, Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi ve sellem’e “Annem babam Sana feda olsun ya Allah’ın elçisi!” diye seslenmişlerdir.

Bizi böyle yaşanmış, önderli, örnekli bir İslâm'dan yaşanmamış, öndersiz, başsız, örneksiz bir İslâm'a sevk etmek isteyenler, bizi İslâmsız bırakmak isteyenler ve akılları kibirleri yüzünden durmuş kafasızlardır.

Bunlar, kendilerine Müslüman dese dahi Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in önderliğini kabullenmeyenlerdir.

Rabbim, bizi onların şerrinden korusun...

6. Hadisle İlgili İki Zıt Yön

Hadis ve sünnet araştırmalarında amaçları açısından iki zıt dönem vardır: Hadisin tedvin dönemi ve Miladî 19. yüzyılda yaygınlaşan müsteşrik faaliyetlerinin hadis tecessüsü...

Biri İslâm âleminde, diğeri Batı'da gelişen bu iki dönemden ilki, Müslümanların sahih hadisle buluşmasını kolaylaştırırken diğeri, aklını İslâm'ın temel kaynaklarına kapatıp Batı'ya açanların kalbine kuşku düşürdü. Zirâ, biri Müslümanların çalışmasıydı, diğeri kafirlerin. Biri, İslâm'a sadakatle bağlı olanların çalışmasıydı, diğeri İslâm düşmanlarının.

Tedvin döneminde Buharî, Müslim ve diğeri âlimlerin gayesi İslâm'ı ihya etmektir. Müsteşriklerin gayesi ise İslâm'ı yıkmaktır...

İki zıt faaliyet... Birinin gayesi İslâm'ın derinliklerine inerek Müslümanlar için oradan inciler getirmek... Diğeri gayesi, İslâm'ın derinliklerine zehir aşılama... Biri, İslâmî ilim etkinliği, diğeri casusluk faaliyeti...

Ne yazık ki İslâm âleminde özellikle Mısır ve Türkiye'de müsteşriklerin casusluk faaliyeti, bir tür saf ilim etkinliği olarak okutuldu. Mısır'da kimi El Ezher şeyhleri, müsteşriklerin argümanlarıyla hadis etrafında kuşku uyandırmaya çalıştı.

Onların bir kısmının niyeti bilinmese de bir kısmı ise adeta İslâm'ı saf halka sevdirmek için hadis uyduran bir geçmiş dönem gafili gibiydi.

Geçmişteki gafil, sıradan Müslüman halka İslâm'ın özellikle ibadetlerini sevdirmek için hadis uyduruyor; Resulullah sallallahu aleyhi vesellem'in yapmadığını yapmaya kalkışıyor. Bu "çağdaş" gafil ise Avrupalılara İslâm'ı sevdirmek adına onların felsefesine yaklaşmaya çalışıyor, Batı'nın doğruyu bulma adına pozitivizmi (akılcılığı) benimsediğini zannediyor, İslâm'ı, haşa, pozitivistleştirdikçe Batı'ya beğendirebileceğini düşünüyordu. Mihenk taşı olarak Batı'nın aklını alıyor ve İslâm'ı ona uydurmaya çalışırken hadisi, sünneti katlediyordu.

Batı aklını mihenk taşı alan bir çalışmanın hadisi, sünneti katletmesi kaçınılmazdı. Zira İslâm'ın ana ihya kaynağı hadistir; hadis unutuldukça Müslümanlar uyuşmuş. Hadis hatırlandıkça Müslümanlar uyanmış. İslâm âlemindeki her ihya hareketi hadise yönelmiş. Bu gerçeği bilen Batı, 19. yüzyılda çıktığı güç noktasından cesaret alarak İslâm'ı katletmeye yeltenince İslâm'ı ihya eden ana noktayı katletmeye yöneldi. Onun akılla hadise yaklaşanlar da hangi niyet üzerinde bulunurlarsa bulunsunlar, nihayetinde İslâmı katletme çabasının bir payandası oluverdiler.

Akılcılığı bile sadece dünyanın elindeki gasp etmek için benimseyen Batı'nın akli, kendisini insanlığın kurtuluşuna adayan Nebi-î Zîşan'ın sözleriyle, ameliyle örtüşür müydü hiç?

Bu, Nebi-î Zîşan'ı, yıkmaya çalıştığı Kureyş putlarına uydurma çabasından farksızdı. Ebu Süfyan, Abdullah bin Ubeyy münafığı aracılığıyla aldığı emanı suiistimal ederek Hz. Resul sallallahu aleyhi ve sellem'e "Sen, putlarımıza dil uzatma, biz de seni Rabbinle baş başa bırakalım" diye teklifte bulunmuş da yüce Allah, Ona (sallallahu aleyhi ve sellem) hitaben

"Ey Nebi, Allah'tan sakın, kâfirlere ve münafıklara itaat etme. Şüphesiz Allah, bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Sana Rabbinden vahyedilene uy! Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdârdır. Allah'a tevekkül et; vekil olarak Allah yeter." (Ahzab 1-3) fermanında bulunmuştur.

O gafiller, bu fermanı okuyor ama bunun künhüne varmıyorlardı. Müsteşrikin, dini araştıran bir meraklı değil, casusluk peşinde koşan, bunun için üniforma yerine sivil elbise giyen bir asker olduğunu bilmiyorlar. Casusu, her toplumda takdis edilen ilim erbabı gibi muhterem görüp etkileme derdine düşüyorlardı.

Batı'yı, müsteşriklerin konum ve amacını, iyi bilen Şehid Seyyid Kutup, İhvan-ı Müslimin'in yol edindiği ıslah yöntemi üzerinden bununla mücadele etti. İhvan-ı Müslimin'in yol edindiği ıslah yöntemi ile, "âlim" sıfatını taşıyan hiç kimseye hakaret etmeden onların düştüğü hatayı göstermeye çalıştı.

Türkiye'de kuruluş amacı bakımından da müsteşriklerin çalışma amaçları ile örtüşen Ankara İlahiyat Fakültesi de son döneme kadar müsteşrik yöntemle hadis etrafında kuşklar uyandırmaya çalıştı. İslâm'ın yasaklandığı ve Fransız usulü laiklikle dine karşı yine dinin kullanıldığı bir dönemde kurulan bu okulun kimi hocaları,

müsteşriklerin saf hadise ulaşmak için değil, saf hadis etrafında kuşku uyandırmak için yaptıkları faaliyetleri, saf hadise ulaşmak çabası gibi okuttu. Batı'nın 19. yüzyılda İslâm dünyasını işgal etmeye hazırlanırken örgütledikleri askeri bir faaliyeti saf hadise ulaşmak isteyip de onu bulamayan samimi ilim erbabının çabası olarak zihinlere kazıdı.

Bugün hadis etrafında kuşku uyandıranların çoğunun zihninde bu habis girişimin izleri vardır. Onlar, saf İslâm'ı (Kur'anî İslâm iddiasıyla) arama çabasında olduklarını düşünseler de İslâm'ı yıkmayı hedefleyen o askeri casusluk faaliyetinin sürdürücüsü vaziyetindedir. Bunların en zararlı yanı ise müsteşrik faaliyet ile ilmî faaliyeti karıştırmalarıdır. Müsteşriklerin 19. yüzyıl Batı'sının İslâm dünyasını işgal amaçlı araştırmalarını, İslâm'ın ihyasını amaçlayan hadis tedvin dönemi araştırmalarıyla karşılaştırmaya çalışmalarıdır.

MÜSTEŞRİKİN ÇALIŞMASI, HADİS TEDVİN PEŞİNDE OLAN EHL-İ TAKVA ÂLİMİN İLİM ÇABASINA BENZER Mİ HİÇ?

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in dilinden döküleni Ona ait olmayandan ayırmak... Ona ait olmayanı, Ona ait olandan uzak tutmak... Selef-i Salihin için, bu mukaddes bir vazifeydi.

Bu en saf haliyle Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile buluşma talebiydi. Onun zamanında yaşamayanların, Onu dinleme, Onu görme faziletine ermeyenlerin Onun saf sözlerini bularak, Onun saf sünnetini bularak o fazilete erme çabalarıydı.

Sahih hadise ulaşmak, sadece ilim toplama amaçlı bir gayret değildi.

Sahih hadise ulaşmak, sadece günün fikhî problemlerini sünnet üzerinden açıklama çabasının ürünü değildi.

Sahih hadise ulaşmak, aynı zamanda Resulullah sallallahu aleyhi vesellem'e duyulan hasretin, Onu görme, Onu dinleme isteğinin bir karşılığıydı.

Resulullah sallallahu aleyhi vesellem'i bizzat dinlercesine Ona ait kelimelere ulaşmak, Onu görürcesine Onun sünnetinin saf haline tanıklık etmek... O mübarek sözlere hiçbir şey katmamak, sözcüklerin eş anlamlıları (müradifleri) ile dahi değiştirilmiş olmasına razı olmamak... Kulağı, Onun mübarek dudakları arasından çıkan, o dudaklardan dökülerek mukaddesleşen sözcüğün sesine dayamak... Onu (sallallahu aleyhi vesellem) o sesler arasında aramak... Emri bizzat Ondan almak... Bizzat Onun meclisine yerleşmek... Bizzat o mecliste oturarak nasihat almak... O meclisten yüce Allah'ın rızasına götüren yolculuğa çıkmak...

Onu sallallahu aleyhi veselleme görürcesine Onun sünnetine yaklaşmak... Onun eyleminin en saf, en katıksız hâlini yakalayarak o eylemleri Onun gibi yapmak... İslâm'ı yıkmak üzere kalem; kılıcın, tankın, topun yerine koyan, her sözünü İslâm'ın kalbine saplayacak bir top mermisi gibi tasarlayan müsteşrik o yüce hissi, bu yüce sevdâyı anlarsa dahi bu çağın Müslümanına hissettirmek ister mi?

Müsteşrik, silahı kalem olan Batılı bir savaşçıdır. Cezayir'i işgal eden Fransız asker, nasıl ki acıma hissini komutanının "Öldür!" emri ile bastırıyorsa müsteşrik de sahil bilgiyi katlederken içindeki doğruya meylettirici insanî hissini öyle bastırıyor.

İslâm'ın savaş tarzının aksine Batı tarzı savaşta acıma yoktur. Emperyalist Batı'nın askerleri sömürgeler bir yana, karşı karşıya geldiklerinde Fransız'ın da Rus'un da kadın ve çocuklarını katlederlerdi.

Zafer için kadın ve çocuk öldürmekte beis görmeyecek kadar vahşileşen emperyalist Batı'nın müsteşriği, sahil bilgiyi katletmekte hiçbir beis görmez.

Müsteşrik, kendi ülkesi için bilgi; İslâm âlemi içinse kuşku kaynağıdır. Onun gayesi, vicdanını alabildiğine bastırarak Batı'ya İslâm hakkında en geniş bilgiyi taşımak... Batı'yı İslâm hakkında ruhsuzlaştırmak, vicdansızlaştırmak... Müslümanları ise İslâm'dan kuşku duyar hale düşürmektir. O, doğru bilgi meraklısı bir Şark âlimi değil; kendisini finanse edenin hedeflerine kurşun sıkan acımasız bir savaşçıdır.

Hadis tedvini döneminde, saf sünnete ulaşmak için yapılan çalışma, akademik titizliğin en üst biçimini temsil etmektedir. Müsteşriklerin hadisle ilgili çalışmaları ise, Kur'an'ı izahsız bırakma çabasıdır.

Buharî, Muslim, Tirmizi, İbn-i Mace, Nesaî ve diğer tedvin âlimleri ve onlardan sonra İmam Nevevî gibi âlimlerin gayesi bizi Resulullah sallallahu aleyhi vesellem ile buluşturmaktı. Müsteşriklerin ve onlara bağlı çalışanların gayesi ise bizi Resulullah sallallahu aleyhi vesellem'den ve dolayısıyla Kur'an-ı Kerim'den koparmaktır. Mealci diye bilinenler ya da Kur'an İslâm'ı diyerek hadis-i şerifleri bertaraf etmek isteyenler onların oyununa geliyor, onlara hizmet ediyor.

Bu çaba İslâm âleminde milliyetçiliği ve sosyalizmi yayma çabasından farksızdır. İslâm tarihinin hiçbir döneminde müsteşriklerin hadise yaklaştıkları gibi yaklaşılmamış, mealci diye bir yapı oluşmamıştır. Milliyetçilik ve sosyalizm ne kadar Batılı ise hadis etrafında kuşku uyandırma çabaları da öylesine Batılıdır ve İslâm dışıdır.

Hepimizin kendimizi, hadise ve diğer İslâm kaynaklarına yönelik müsteşrikçe bakış açısından kurtarıp İslâm'a İslâm'ın penceresinden bakmaya ihtiyacımız vardır.

7. Allah`ın Resûlünün Sesini Duymak Mümkün mü?

Aradan bunca zaman geçtikten sonra Allah (cc)`ın Resulünün sesini duymak... Allah (cc)`ın Resulyle sohbete oturmak... Ona sormak... Ondan cevap almak... Mümkün mü?

Evet, mümkün... Bu, bir hayal değil, gerçeğin ta kendisi...

Allah (cc)`ın Resulünü tanımının ilk yolu Kur`an-ı Kerim okumaktır. Yüce Kur`an`da Rabbimizin kendi Resulyle kelamı vardır. O kelamı kim anlamak istemez? Allah (cc)`ın Resulünü tanımının ikinci yolu Onu siyerini okumaktır. Siyerde Onun hayat kervanına katılırız. O kervanda kim bulunmak istemez? Allah (cc)`ın Resulünü tanımının üçüncü yolu Onun sesini duymaktır. Onunla sohbet etmektir. Ona soru sormak, Ondan cevap duymaktır. Bu sohbette kim bulunmak istemez? O sesi kim duymak istemez?

O sohbet Hadis-i Şerif sohbetidir. O ses Hadis sohbetlerindedir. Kendimize bir an için sahabe meclisinde bir köşe bulalım ve o köşeden Allah (cc)'ın Resulü ile sohbet arkadaşı olalım, Onun sesini dinleyelim. Onun sözlerini işitelim.

Müminlerin kalbi Onun sözleriyle dirilir. Ümmetin kalbi ne zaman ölmüşse ihya önderleri o kalbe hadis okumuşlar: Ömer bin Abdulaziz, Mezhep İmamları, İmam Gazali, Selahaddin-i Eyyubi, İmam İbn-i Teymiyye, İmam Rabbani, Şah Veliyullah Dehlevi... (Allah (cc) hepsinden razı olsun.) Hadis üzerinden Allah (cc)'ın Resulüyle Allah (cc)'ın Resulü'nün kendi çağlarındaki ümmetini yüz yüze getirmişler. Bunun için her ihya dönemi, aynı zamanda bir Hadis-i Şerif sohbetleri dönemidir.

Bir ordu, komutanının sesini duyar da ona karşılık vermez mi? Allah (cc)'ın Resulünü duyan mü'min; "Lebbeyke Ya Resulallah! Lebbeyke Ya Resulallah! Lebbeyke Ya Resulallah!" demez mi?

Huneyn Gününde kalpler böyle dirilmedi mi? Öyleyse bugün de dirilişin yolu bu değil midir?

Hangimiz İslam'ı şu Hadis-i Şerif sadeliğinde anlatabilir? Allah (cc)'ın Resulünün anlatımından daha güzel bir anlatıma nasıl sahip olabiliriz?

Buyurun, Hadis-i Şerif sohbetine:

Enes b. Malik(radiyallahu anh)'ten rivayet edilmiştir:

Allah (cc)'ın Nebisi ile mescitte oturuyorduk. O esnada bir adam deve üstünde mescide girdi, sonra devesini çökertti, sonra onu bağladı, sonra "Muhammed hanginizdir? dedi. Nebi salallahü aleyhi vesellem, sahabelerin arasında dayanmış, oturuyordu. "İşte, şu dayanmış olan vechi beyaz kimsedir." dedik. Adam: "Ey Abdulmuttalib'in oğlu!" diye seslendi. Nebi salallahü aleyhi vesellem; "Sana cevap vermeye hazırım." dedi. Adam; "Sana bazı konuları soracağım. Fakat, soracaklarım sana ağır gelebilir. Sonra Senden bana karşı bir kırgınlık oluşmasın." dedi. Allah (cc)'ın Resulü; "Aklına geleni sor" dedi.

Adam: “Senin ve Senden öncekilerin Rabbi aşkına, Seni bütün insanlara Allah mı gönderdi?” diye sordu. Allah (cc)’ın Resulü; “Allah’a yemin olsun, evet.” dedi. Adam; “Allah aşkına, bir gün ve bir gece içinde beş vakit namaz kılmanı Sana Allah mı emretti?” diye sordu. Allah (cc)’ın Resulü; “Allah’a yemin olsun, evet.” Dedi.

Adam; “Allah aşkına, şu bilinen ayda oruç tutmanı Sana Allah mı emretti?” diye sordu. Allah (cc)’ın Resulü; “Allah’a yemin olsun, evet” dedi.

Adam; “Allah aşkına, şu zekatı zenginlerimizden alıp da fakirlerimize dağıtmanı sana Allah mı emretti? Diye sordu. Allah (cc)’ın Resulü; “Allah’a yemin olsun, evet” dedi.

Adam; “Sen neyle geldiysen ben Ona iman ettim. Kavmimden ardımda bıraktıklarımın elçisiyim. Ben, Sa’d b. Ebi Bekr oğullarının kardeşi Dımam İbn-i Sa’lebe’yim” dedi. (Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, İbn-i Mace)

Rabbim, bizleri Hadis-i Şerif sohbetinde bulunmayı nasip eylesin...

8. Ayağımıza Vurulan İki Pranga: Yoksulluk ve Cehalet

Müslümanlar, bir zamanlar zengin hem de dünyanın en zenginleriydiler. Öyle zenginlerdi ki... Abbasî Halifesi Harun Reşîd, Alman Kralı Şarlman’a Ortodoks Bizans’a karşı hediyeler göndermişti. O hediyeler, Müslümanlar için tarih kayıtlarına geçmeyecek kadar kıymetsizdi. Avrupa’da ise yüzyıllarca konuşuldu.

Fransız İmparatoru Napolyon, İslam dünyasını tehdit ettiği gibi Avrupa’yı da tehdit ediyordu. İngiliz Komutan Lord Nelson, onu yenince Avrupa gibi, İslam dünyası da nefes almıştı. Bunun üzerine Padişah III. Selim, ona bazı madalyalarla işlemeli bir

sorgu göndermişti. Nelson'un onurla başlığına tıktığı, aslında Osmanlı şartlarında müttevazı sorgu üzerine tek başına bir kitap bile yazıldı.

Ne var ki Müslümanların ekonomisi yüzyıllar boyunca tabiata bağımlı kaldı. Dünyaya nam salmış ticaretleri, aslında yük hayvanları ile basit gemiciliğe dayanıyordu. Tarımları ise yağış bol olduğuunda verimli olur, yağış birkaç yıl üst üste kesildiğinde ise tükenir; Müslümanlar açlıkla yüz yüze kalırlardı. Tabiata bağımlılık o kadar çok derindi ki yağışın aksi durumu da aynı sonucu doğururdu. Örneğin, Mısır için Nil'in aşırı yağışlardan dolayı taşması demek, açlığa maruz kalmak demektir.

Müslümanlar, tabiatı ve tabiattan elde edilenleri beşeri güçle işleme üzerine bir ekonomik sisteme sahiptiler. Vakanın beşeri güç yanının tarım ve maden kısmı, büyük ölçüde köle ve memlûklara; tabiattan elde edilenlerin işletilmesi ise gayri müslimlere dayanıyordu. Tarla ve madenlerde köleler çalışırdı, gayri Müslimler de demircilik yaparlardı, marangozhane işletirler; tersanede gemi yaparlardı...

Müslümanlar, önceleri emir, asker, âlim ve tüccar idiler... Sonra, düşmanları güçlenip asker olmak daha büyük bir zorunluluk hâline gelince ilim geri kaldı; ticaret ise gayri Müslimlerin eline düştü.

Neden çok askere ihtiyaç doğmuştu? Zira Müslümanların düşmanları, buharlı araçları keşfetmişler; önce denizlerde, sonra karalarda ticaretlerini tabiata bağımlılıktan kurtarmışlardı. Dünün yoksul düşmanı, bilim ve teknikte tabiatın klasik imkânlarını aştı, zenginliğine zenginlik kattı. Düşman zenginleştikçe bilim kurumlarına yatırım yaptı; bilim kurumları, düşmanın önünü açtı.

Müslümanlar, dün kılıç ve tüfekte karşılaşıp yendikleri düşmanı karşılarında top ve tank, hatta uçakla buldular. Batı'nın tekniğine bedenleriyle karşı koymak zorunda kaldılar.

Müslümanlar için dün askerlik, cihadın farz-ı ayn olduğu zor günler dışında belli bir sınıfın içi iken gün geldi eli silah tutan her Müslüman cepheye gönderildi. Bu vaziyet, Müslümanların ilim kurumlarında nitelikli insan sayısını acınacak bir hâlde azalttı.

Ama sorun, tek başına askerlik değildi: Müslümanların tabiata bağımlı ticaretleri, düşmanlarının tabiat koşullarını aşmış ticaretleri karşısında geri kalıp ekonomileri batınca ilim kurumlarına yatırım yapacak imkânları kalmadı.

Dünün bütün dünyaya göre en iyi koşullarında okuyan Müslüman ilim talebeleri, sadaka ile geçinmek zorunda kaldılar. Müslümanlar, müderrisleri bir yana imam ve hatiplerini dahi geçindiremediler. İlim talebeleri öğünlük yemek için, yoksul köylünün kapısına giderken imam ve hatipler, idarecilerin ve hatta yoksul köylünün himmetine muhtaç oldular.

Bu sefalet, ilmin ve alimin, emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker fonksiyonuna zarar verdi. Münkerat, önce idareciler, sonra idare edilenler arasında çoğaldı.

Diğer yandan yeni dünyada eski düzen tarım biterken gayri Müslimler, Batılı dindaşlarının katkılarıyla İslam dünyasının ticaretini ellerine geçirdiler. Dünün zimmileri Müslümanların patronları ve devletleri için para kaynakları hâline geldiler. Bu da Müslümanların boynunu dışarıya karşı olduğu gibi içeriye karşı da büktü.

Bugünün İslam dünyasında ise yoksulluktan da öte “yoksulluğun kültürleşmesi” sorunu yaşanıyor.

Yoksulluğun kültürleşmesi; yoksulluğu kabullenmeyi, onun varlığına cebri olarak inanmayı, bunun için ondan kurtulma yönünde bir çaba içine girmemeyi ifade eder.

Yoksulluk kültürüne kapılan, artık sadece yoksul değildir; yoksulluktan kurtulamayacağına inanan hatta yoksulluktan kurtulmaya çalışmayı kınayan bir biçaredir.

Ne yazık ki bazı Afrika ülkeleri ile birlikte Hint kıtası Müslümanlarının bir bölümü de yoksulluk kültürünün boyunduruğuna girmiştir. Yoksulluktan kurtulmayı, dünyevileşme olarak görür; kurtulmaya çalışana kem gözle bakar ama elini kimi zaman misyoner kuruluşlarına dahi açmayı kınamaz.

“Veren el, alan elden daha hayırlıdır. Yardım etmeye, geçimini üstlendiğin kimselerden başla! Sadakanın hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilir. Kim insanlardan bir şey istemezse, Allah onu kimseye muhtaç etmez. Kim de tokgözlü olursa, Allah onu zengin kılar.” (Buhârî, Müslim)

Hadis-i Şerif’inde en iyisini yüce Allah bilir ama “Veren el alan elden hayırlıdır” kısmını, bazı Türkçe çevirilerde olduğu gibi “üstündür” diye anlamak ve dünya ile ilişkilendirmek mümkündür.

Yoksulluk kültürüne duçar olan Müslümanların imkânları onların İslamî bir hareket geliştirip İslam düşmanlarına karşı direnişe geçmelerine yetmiyor. O Müslümanlar, ülkelerinin geleceğinde söz sahibi olamıyorlar. Tam aksine kimi zaman misyonerlik kuruluşlarından bile yardım kabul ederek ezik kalıyorlar. Bundan kurtulmaları için ekonomik kalkınmaya önem vermeleri gerektiği yönünde yapılan uyarıları ise her nasılsa kendilerinin dünyevileşmeye çağrılmaları olarak anlayıp kınıyorlar.

Onların hâli, İslam ümmeti için büyük bir yaradır. İslam dünyasının kalkınmış kesimleri, onlara sürekli yardım yetiştiriyor. Bu elbette hayırlıdır ama daha hayırlısı onları yoksulluk kültürü “akide”sinden kurtarmaktır, bu yönde onları nurlandırmaktır.

Cehalete gelince; Müslümanların ilim kurumları, henüz Miladi 16. yüzyıl, Hicri 1000. yıldan itibaren bilgi üretmeyince Müslümanların bilgileri yerinde saydı, zamanla dünyanın diğer kesimleri bilgide Müslümanlara yetişti ve nihayetinde Müslümanları geride bıraktı.

Bu sebeple iki yüzyıl önce Müslümanların çok büyük bir bilgi sorunu vardı. O günlerde ortalama bir Avrupalı, dünya hakkındaki bilgilerde ortalama bir Müslümandan kat kat bilgiliydi.

Sorun, kimi Müslümanların geleneksel sınırları aşarak Avrupalı bilgilere ulaşmasıyla daha da büyüdü. Zira Avrupalı bilgiye ulaşan Müslümanın dünya hakkındaki bilgisi, Müslümanların ilim kurumlarındaki şahsiyetlerin mühim bir kısmının da bilgisini geçti.

Bilgi konusundaki bu değişiklik, Müslümanların önderliğini sarstı; düne kadar sadece âlimlerinden bilgi alan Müslümanlar, Avrupai şahıslardan bilgi alınca onlara tabi oldular, onları kendileri için önder bildiler, onların yolundan gittiler. Âlimlerin, aksi yöndeki hiçbir tavsiyesi toplumun bu vaziyet karşısında âlimleri bırakıp o Avrupai şahısların yoluna girmesini engelleyemedi. Bu vaziyet, Doğu'yu da Batı'yı da iyi bilen tek tük âlim yetişinceye kadar devam etti ve Müslümanlar arasında çok yönlü sorunlara yol açtı.

Bugünün dünyasında ise Müslümanların genel anlamda bilgi eksikliği sorunu yoktur. Belki Müslümanların mühim bir kısmı artık dünyevi zevklere dalan Avrupalılardan daha bilgilidir. Ne var ki Müslümanların kirli bilgi, kültür emperyalizmi ve onunla bağlantılı olarak zihin tutsaklığı sorunu vardır.

Müslümanların ekonomik imkânları bilgiyi ayrıştıracak; bilgiyi analiz edip yanlış bilgiden ayıracak kurumları açıp büyötmeye yetmiyor. Esasen Müslümanların böyle kurumların varlığına inançları da daha tam oluşmamıştır.

Neticede İslam düşmanları, hâlâ İslam dünyasında korkunç bir algı yönetimi operasyonu yürütebiliyorlar. Bu algı operasyonları ile hakkı batıl, batılı hak diye anlatabiliyorlar. Müslümanların bilgiye susamışları, elekten geçirilmemiş bilgilerle yanlışlara yönelebiliyorlar.

Cehalet, tek başına bilgisizlik değildir hatta özellikle bu asırda kimi zaman bilgisizlik, bilgilenmekten daha evladır. Ebû Cehil misali, bu asrın nice bilgilisi helak oldu. Bilgiden uzak duran ise kendisini ateşten korudu. Modern bilgiden uzak kalan saf Müslüman, hak üzerinde kalırken onun Batılı kurumlarda okuyan evladı helak oldu. İnsanlar okudukça cahilleşti. O hâlde salt bilgilenme ile Müslümanlar, cehaleti yenemezler.

Yüce Allah, “Ve sana yakın gelinceye kadar Rabbine ibadet et.” (Hicr 99) buyuruyor.

Cehalet, salt ilimle değil, ilmin yanında amelle yenilir. İlim ve amel bir araya gelince, yakın oluşur. İman yakın boyutuna varınca Müslümanların ayağına vurulan iki

pranga, yoksulluk ve cehalet son bulur. Onlar, son bulunca hiçbir dūşman Müslümanları yenemez.

9. Kurtuluş ve Yükselişin Yolu: İlim

Ümmet, ilme sarılınca yol aldı; ilimden uzaklaşınca geri düştü. Nihayet Osmanlı günlerine geldiğimizde önce fende ve teknik bilimlerinde geri kalmıştı, daha doğrusu ümmetin o gün dünyadaki gelişmelerden bihaber kalmış “ bilenleri” , ümmetin bu sahada geri kaldığını zannettiler, devlet idaresine bu yönde yardımcı olamayınca çaresiz bir şekilde Batı`dan fen ve tekniğin ithali için fetva verdiler.

Yüce Allah`ın insana verdiği en büyük nimet ilimdir, zira aklın vazifesini yapması ve hakikatin anlaşılması ancak ilimle mümkündür. İnsan, iman edince yücelir ancak iman da ilim gerektirdiği gibi mü`minin yeryüzünde yol alması, yükselmesi de ancak ilimle olur.

Allah (c.c.) buyuruyor:

“Allah içinizde iman edenleri yüceltir; bunlardan kendilerine ilim verilmiş olanları ise kat kat derecelerle yükseltir.” (Mücadele Sûresi 11)

İman ehli insan ile iman ehli olmayan insan asla bir olmadığı gibi, ilim ehli mü`min ile ilim ehli olmayan mü`min de asla bir değildir. Yüce Allah, ikisinin mertebesini farklı kılmıştır.

“De ki hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer Sûresi 9)

İbn-i Abbas`ın bu ayet-i kerimenin tefsirinde ilim ehli ile ilim ehli olmayanlar arasında yedi yüz derece farkın bulunduğunu belirttiği rivayet edilir.

“Zira kullar arasında Allah`tan en çok korkanlar âlimlerdir.” (Fatır Sûresi 28)

Fahr-i Kâinat Hz. Muhammed Mustafa sallallahü aleyhi ve selem;

“Muhakkak ki hikmet, şerefli adamın şerefini artırır; köleleri de melikler seviyesine yükseltir.” (Gazzâlî, İhya, cilt:1, s. 17) buyurmuşlardır.

Hz. Ömer radiyallahü anh, “Ey insanlar! İlim öğrenin. Allahu Teâla iyi niyetle ilim öğrenene yücelik hilati giydirir.”

Salim bin Cad “Ben, köle idim. Beni üç yüz dirheme satın alan bir zat azat edince kendime iş aradım ve okumayı tercih ettim. İlim sayesinde ki aradan çok zaman geçmeden beni ziyarete gelen padişahı kabul etmedim” demişlerdir.

Bu hikmetli sözler, hadis-i şerif ve ayet-i kerimelerle birlikte ümmetin içinde bulunduğu durumun nedenini verdiği gibi kurtuluş/yükseliş formülünü de açıkça vermektedir.

Ümmet, ilme sarılınca yol aldı; ilimden uzaklaşınca geri düştü. Nihayet Osmanlı günlerine geldiğimizde önce fende ve teknik bilimlerinde geri kalmıştı, daha doğrusu ümmetin o gün dünyadaki gelişmelerden bihaber kalmış “bilenleri”, ümmetin bu sahada geri kaldığını zannettiler, devlet idaresine bu yönde yardımcı olamayınca çaresiz bir şekilde Batı`dan fen ve tekniğin ithali için fetva verdiler.

Bize Batı`dan gelen ilk “okumuşlar”, gemi üretimi, top dökümü gibi askeri sahaya seslenen alanların teknik elamanlarıydı. 1830`larda bu gelişler, tıbbiyenin ihtiyaçlarını karşılamak için sürdü. Sonra bizzat biz Batı`dan fenni ve teknik ilimleri almak üzere öğrenci gönderdik. Ama ne Batı`dan gelenler ne Batı`ya gönderdiklerimiz bir adım yol almamızı sağlamadılar. Sadece bazı günlük ihtiyaçları karşılayarak esasta bizi Batı`ya bağımlı tuttular.

Bu serüven gittikçe Batı`dan fen ve tekniğin gelişinin durmasına, onun yerine sosyal bilimlerin Batı`dan ithaline dönüştü. Bu ithal, 1930`lu yıllarda Liseler İçin Tarih Kitabı adlı okullarda okutulan İslam karşıtı esere kadar vardı. Esasında bu son hâl bir ithal falan değildi, tam anlamıyla bir taklitti. Birbirinden farklı iki saha için yapılan şuursuz bir taklit...

Aradan geçen zamanla kible Paris olmuştu, 1700`lü yılların Paris okumuşları nasıl ki Hıristiyanlığa saldırıyorlarsa bu ithali yapanlar da aynı söylemle İslam`a saldırıyorlardı, belki daha da ileri gidiyorlardı.

Bunun neticesinde ilim ve irfanın yerini “eğitim” aldı; ilim ve irfan, bizi Sırat-ı Müstakim`de yüceltirken, yeryüzünün efendisi yaparken eğitim bizi eğdi, büktü Batı`nın köleleri hâline getirdi.

Şimdi hep birlikte bu kölelikten kurtulmanın yolunu arıyoruz. Ama bu arada saf zihinler bunalmış, ilim kafalarda sentezlenmiş, ümmete ait olmanın gururu yerini kötüce bir kaprise bırakmıştır.

Gün, o kapristen kurtulmanın, sentez sapmasından Sırat-ı Müstakim`e dönmenin günüdür. Bunun da yolu ancak eğitime teslim olmayıp ilme sarılmaktan geçer.

Bugün, “Liseler İçin Tarih Kitabı” okullarda okutulmuyorsa da o kitabı okutanlar hâlâ övülmekte, örnek diye tarif edilmektedir.

Bu vaziyet karşısında her Müslüman aile, bu çağda çocukları için bir ilim stratejisine sahip olmak durumundadır. Bunun ilk adımı, mal için ilim edinme amacının terkidir.

Bu hususta zorluklarla karşılaşacağımız muhakkaktır. Zira bizde uzun dönem İslamî ilimlerin edinilmesinde bile mal edinmek, rahat bir geçime ulaşmak önde olmuştur. Okul söz konusu olduğunda ise tercihleri neredeyse tamamen mal edinmek, rahat bir geçime ulaşmak belirlemiştir. Halbuki niyetler amelleri belirler, sadece geçim derdine deva olsun diye edinilen ilim, ancak o derde deva olur ki bizim bugün ana sorunumuz geçim sorunu değildir, mesele karnını doyurma meselesi değildir.

Öte yandan ilimle mal arasında bir tercih söz konusu olduğunda büyüklerin yol göstericiliğiyle tercih edilmesi gereken ilimdir.

Hz. Ali radiyallahü anh, buyurmuşlardır:

“Ey Kümeyl! İlim maldan hayırlıdır. Çünkü malı sen koruyacaksın fakat ilim seni korur. İlim hâkim, mal mahkûmdur. Mal, harcanmakla azalır; ilim sarf etmekle çoğalır.”

Çağın gerçekliği içinde Müslümanların mala ihtiyaç duydukları muhakkaktır ancak bu çağda mal edinmek ve malı artırmak da ilimle mümkündür. Çağın cahilleri, adları konmamış, köleleridir. Kölelikten kurtulmak ancak ilimle mümkündür. İlim, bizi cehaletten; cehalet, bizi yoksulluktan koruyacaktır.

Ümmetin geleceğini teslim edeceğimiz çocuğu her gün geçim problemiyle korkutarak ilim yuvasına yolcu edersek onun zihninde sadece geçim problemi olur. Abdullah İbn-i Abbas radiyallahü anh buyurmuştur:

“Süleyman aleyhisselam mal, hükümdarlık ve ilim arasında serbest bırakılmışken ilmi seçti, bu sayede diğer ikisine de malik oldu.”

İlim yolculuğunda ikinci mühim nokta, çocuğumuzun gerçek âlimin farkını bilmesidir. Gerçek bir alim,

Allah`tan hakkıyla korkar, ilmi ile amel eder, bizi hakka iletir. Bunu yapmayana çağın literatüründe “okumuş”, “bilgin”, “bilge” diyebiliriz ama o, asla alim değildir.

Zira çağın sözde bilgeleri(!)ni dinledikçe cehenneme yaklaşıyoruz. Oysa alimi dinleyen cennete yaklaşır. İki sınıf arasındaki fark bu kadar barizdir. Birine uydukça batar, diğerine uydukça bataklıktan çıkarız.

Fakat sadece çağın, sözde okumuş, bilgin ve bilgelerinden uzak durmak yetmez. Çağa uyan alimlerden de uzak durmak gerekir.

O âlimler ki okuduklarına, sözlerine ya da kimi zaman kıyafetlerine bakarak sizi çağın okumuş, bilgin ve bilgelerinden farklı bir yola iletmelerini beklersiniz.

Hâlbuki onlar, çağın sözde okumuş, bilgin ve bilgelerinin yardımcısı, tellali, değnekçisi, hacibi, yardımcısıdırlar; sizi ve evladınızı hep onlara yöneltirler. Daima onları över, Allah`ın ayetlerini, Hz. Peygamberin nadide hadislerini, ashab-ı kiramın kavlini sizi o sözde okumuş, bilgin ve bilgelere yöneltmek için kullanırlar, siz onlara bakarak ilme gittiğinizi zannedersiniz, hâlbuki çağın ilim karşıtı müktesebatına gitmiş olursunuz.

Çağımız Müslümanın sorunu işte bu iki sınıfladır: 1. Çağın sözde okumuşları, bilgin ve bilgeleri 2.Bizi ilme yöneltmek yerine o sözde okumuş, bilgin ve bilgelere yönlendiren sözde alimler.

Hayrete düşmek için bir neden yok. Bu sözde alimlerin çocukları, daima o sözde okumuşların, bilgin ve bilgelerin çocuklarına benzemiştir. Zira çocuğu nereye yönlendirirseniz oraya gider.

Müslüman aile, çocuğunu sadece çağın sözde okumuş, bilgin ve bilgelerinden değil, bu sözde âlimlerden de koruyacak hatta öncelikle bunlardan koruyacaktır.

Bu tür âlimlerden korunmak da yetmez. İlmi ile amel etmeyen şahıslar da kendimizi ve evladımızı korumamız gereken şahsiyetlerdir.

Abdullah İbn-i Mübarek'e sordular: Kâmil insanlar kimdir? İbn-i Mübarek, "Âlimlerdir" diye cevap verdi. Bir daha sordular: "Melikler kimlerdir?", "Zahidlerdir" diye cevap verdi. "Alçaklar kimlerdir?" diye sordular, "Din kisvesi altında dünya menfaati sağlayanlardır" dedi.

Evladımız, bu tiplerden korunduğunda önünde hakiki âlimler kalır, çağa uyan "âlimler" değil; çağı Allah'ın rızasına uygun değiştirmek, ıslah etmek, ümmeti yeniden önder kılmak için çalışan alimler... Onların kim olduğunu, imalarla değil, açık seçik ifade etmek, çocuğumuz doğrudan onların yoluna iletmek gerekir. Onların hâli bellidir:

"İki haslet var ki bunlar münafıkta bulunmaz: Güzel siret (yaşam) ve ahlak ile din ilmi" (Hadis-i Şerif-Tirmizi)

İşte bu alimlerde ilim ve güzel bir yaşam öyküsü bir araya gelmiştir. Onlar ilimleri ile amel etmişlerdir. Evladımız, o alimlerin yolundan gittiğinde çağın eğitiminden korunacak, yükselecek ve ümmeti de yükseltecektir.

Biz, bir zamanlar Batı, bizde okudu, sonra biz Batı'da okuyanlardan olduk. Çağın alimi bizi ve hatta Batı'nın kendisini bu düştüğümüz hâlden koruyacak olan alimdir. Kurtuluş ve yükselişin yolu da onların izinden gitmektir.

10. Modern Eğitime Karşı Çıkan Müslümanlar Gerici mi?

İslam, ilim dinidir. İslam, bilmektir; İslam'ın zıddı cahilliyedir. Cahiliyet, bilgisizliktir.

İslam, "Oku!" emri ile başlamış; insanlık için okuma çağını başlatmış; okuyanın yükseldiği bir dünya inşa etmiş.

Rabbimiz buyuruyor:

"...Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (Zümer: 39/9)

"...Kulları içinde ise Allah'tan ancak âlim olanlar içleri titreyerek (hakkıyla) korkar. Şüphesiz Allah, üstün ve güçlü olandır, bağışlayandır." (Fatır 28)

"Allah içinizden inananların ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltir." (Mücadele 11)

"...Ey Rabbim! İlmimi artır de." (Taha: 20/114)

Ayetlerin mesajı açıktır:

İslam nazarında bilenle bilmeyen bir değildir. Allah'tan hakkıyla korkmak âlim olmakla mümkündür.

İnsan, âlim olunca derecesi yükselir. İlminin artması mü'minin dileğidir, isteğidir, duasıdır.

Resulullah (S. A. V.) buyuruyor:

Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edilmiştir:

"Kim ilim tahsil etmek için bir yola girerse, Allah o kişiye cennetin yolunu kolaylaştırır." (Riyazu's-Salihin)

Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir:

"Dünya ve onun içinde olan şeyler değersizdir. Sadece Allah'ı zikretmek ve O'na yaklaştıran şeylerle, ilim öğreten âlim ve öğrenmek isteyen öğrenci bundan müstesnadır." (Riyazu's-Salihin)

Hz. Enes'ten (ra) rivayet edilmiştir:

"İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır." (Riyazu's-Salihin)

Bu hadis-i şeriflerden anlaşıldığı üzere,

İslam için ilim yolu cennet yoludur. İlim öğrenmek en hayırlı etkinliklerdendir. İlim öğrenmek, Allah'ın yolunda olmaktır.

İlim öğrenmek her mü'min kadın ve erkeğe farzdır.

Öyleyse Müslümanlar ilme nasıl karşı olabilir?

Müslümanların ilme karşı olduğu iddiası bir propagandadır. Müslümanlar, ilme karşı değildir; ilme karşı da olmaz. Bir cahil olabilir ama asla faydalı bir Müslüman olamaz. Müslümanlar, ilme değil; "eğitim"e karşıdır.

İlim, insanı bilgiye ve marifete götürür. İlim edinen hem bilgisini artırır hem de marifet kapsamına giren feraset sahibi olmak gibi meziyetler edinir.

Batılı eğitim ise "eğmek" mastarından gelir; eğmek, bir yönüyle saptırmaktır. İlim doğruya götürür. Batılı eğitim sapıtır.

İlim nurdur, kişinin önünü görmesini sağlar. Batılı eğitim nardır, ateştir, kişiyi ateş çukuruna düşürür.

Müslümanlar, Batılı eğitimle karşılaştıklarında çoğunlukla o eğitimi tahlil edecek bir bilgiden yoksundular. Ama iman sağladığı marifetle o eğitimin İslam'a karşı konumlandığını tespit etmişler ve ondan sakınmak için yol aramışlardır.

Müslümanlar, bu tespitten dolayı kınanmaz; aksine takdir edilir. Çünkü onlar Batılı eğitim hakkında bu hükmü verirken henüz o eğitimin gerçek yüzünü bile tam bilmiyorlardı. Tespitleri bilgiye dayalı dayalı, irfana dayalıydı. Zaman, onların tespitlerinde haklı olduklarını gösterdi. Bunun için, bu tespit Müslümanlar açısından bir eksiklik değil, bir marifettir, bir üstünlüktür.

İslam'da her ilim kişiyi Allah'a götüren bir nurdur. İlmin fıkıh olmasıyla fizik olması arasında (farziet noktasında bir fark varsa da) Allah'a götürmesi açısından bir fark yoktur. Fıkıh, kişiye onu Allah'a yaklaştıracak ibadeti öğretirken fizik de Allah için öğrenildiğinde kişiyi Allah'a yaklaştıracak bilgiyle donatır, onun fikrini berraklaştırır, zikrini artırır. Bu, tarih, coğrafya; kimya, geometri bütün diğer ilimler için de geçerlidir.

Batılı eğitim ise her alanda Müslümanla Allah arasında bir duvar örür. Müslümanlar, İslamî ilmi öğrendikçe Allah'a yaklaşırken Batılı eğitimi aldıkça Allah'tan uzaklaştıklarına inanmışlardı.

Kendilerini Allah'tan uzaklaştıran her şey onlara düşmandı. Batılı eğitim de kendilerini Allah'tan uzaklaştırdığında onlar onu düşman bellediler.

“ŞEYTANİ İLİMLER”E KARŞI TUTUM

“Şeytanî ilimler” kavramı, Müslümanlar arasında başlangıçta daha çok sihir ve gelecekte haber verme (kâhinlik) gibi etkinlikler için kullanılıyordu.

Sihir de gelecekte haber verme de vahye karşı konumlanmıştı. Sihirbaz da kâhin de toplumla Peygamberler arasına giriyor; onları bilgiye ulaştırma adına aldatıyor; Peygamberlerini yolundan saptırıyor, kendi maharetini inandırıyor, onun üzerinden çıkar sağlıyordu.

Müslümanlar Batılı eğitimin de gençlerini Allah'tan uzaklaştırdığını görünce Batılı eğitimle gelen her şeyi “Şeytanî ilimler” kapsamında değerlendirdiler.

Saldırımın büyüklüğü ve karşı koymanın zorluğu onlara ayırıştırma için gerekli zamanı, bir kısmını olsun yararlı olanını kabullenme için gerekli imkânı vermedi.

Bir kısım Müslüman okuldan gelen ne varsa, hukuk, tarih, coğrafya, kimya, tıp hepsini “Şeytanî ilim” olarak gördü.

Okulun medreseye karşı konumlandığını düşündü ve okuldan gelen ne varsa ona karşı çıktı. Kendisini onun şerrinden ancak böyle koruyacağına inandı.

O ayrıntıya değil, niyete baktı. Ayrıntıda problemler olsa da niyette doğru bir tespitte bulundu. İnandığı gibi yaşadı, tespiti doğrultusunda tavır takındı; Batılı eğitime karşı çıktı.

Batılı zihniyet, vahye karşı bir beşeri inşa zihniyetidir. Batılı eğitim de ilahi olana karşı bir hâkimiyet inşası girişimidir. İlahi olana karşı, beşeri bir girişimdir.

Batılı, bunu böyle kabul ediyor. Çünkü kendi modern eğitiminin köklerinin bunun üzerine kurulu olduğunu biliyor. Müslüman ise Batılı eğitimin köklerini bilmediği halde bu eğitimin mü’minle Allah arasındaki bağa alternatif bir bağ olarak tasarlandığını gördü. İrfanıyla bu tespitte vardı, putu Allah’a karşı tasarlanmış bir beşer icadı olarak gördüğü gibi bu eğitimi de Allah’a imana karşı tasarlanmış bir beşer icadı olarak gördü. Puttan sakındığı gibi ondan sakındı.

Mü’min bu tutumundan dolayı kınanmaz, aksine tespitinde isabet ettiği için takdir edilir.

Mü’min ilimle nuru arıyordu. Batılı eğitimde nuru değil, narı (ateşi) buldu. Nura değil, nara karşı çıktı. Yolunun aydınlanmasını değil, cehenneme sürüklenmeyi reddetti. Bu, insani bir tavrıdır; bu onurlu bir tavrıdır.

Ancak gerçekleri saptırma konusunda uzman olan ve bütün varlığı propaganda üzerine kurulu Batıcılar, onun bu insanî tavrını, bu onurlu tutumunu saptırdı. Nara karşı duran Müslümanı nura karşı olmakla suçladı. Ateşten kaçan Müslümanı aydınlıktan kaçmakla itham etti. Müslümanların arasından da ateş ile aydınlık

arasındaki farkı göremeyenler, nur ile narı ayırt edemeyen akli küçükler onlara inandı. Önce Müslümanlara muhalefet etti. Sonra Müslüman'ın tavrını İslam'ın kendisiyle tarif etti. Kendisi de Müslümanların evladı iken İslam'ı ilme karşı olmakla suçladı; bu suçlamayla kendisi ile İslam arasındaki bağı zayıflattı ya da yok etti. Batı'nın ve Batılı eğitimin tam da istediği buydu: Eğitimin insanla İslam arasına girmesi. Kişi eğitime yakın durdukça onun kendisiyle İslam arasına mesafe koyması... Eğitim yükseldikçe bu mesafenin de büyümesi...

Nitekim İslam dünyasında anketler yapıyorlar ve kişilerin eğitim düzeyleri yükseldikçe onların İslamî bir hayattan ve sonra İslamî inançtan uzaklaştığı tespitinde bulunuyorlar.

Sadece bu tespit bile bundan yüz elli-iki yüz yıl önce kendisi ile Batılı eğitim arasına mesafe koyan, irfanıyla Batılı eğitimin kendisini İslam'dan uzaklaştıracağını tespit eden Müslüman'ın hak yolda olduğunu, doğruyu tespit edip yaşadığını gösterir.

Bugün, o tespiti yapan Müslümanlara “gerici” demek, ancak “geri zekâlı” veya “hain” olmakla tarif edilebilir.

DURUM DEĞİŞTİ

Zaman, Müslümanların lehine işledi. Müslümanlar gün geçtikçe Batı'dan gelen bilgiden eğenle, saptıranla; düzelteni, yol göstereni ayırıştırma, ikisini birbirinden ayırıp dilediğini alma imkânı buldu.

O bilginin bir kısmı insanlığın evrensel mirasının bir parçasıydı; o, Çin'de bile olsa gidip alınması gereken bir bilgiydi; diğer bir kısmı Batı'nın evhamından ya da vahye karşı konumlanma şeytani eğiliminden geliyordu.

Müslümanlar, insanlığın mirasına ortaktır. İnsanlığın mirası olan bilgide onların hakkı vardır. O hakka talipler. Ama Müslümanlar aynı zamanda insanlık davasının imamıdır. İnsanlığı beşeri hilelerden korumak, insanı sihir üzerinden kendine bağlama çabaları gibi “bilim” adı altında da kendisine kul etme girişimlerini de deşifre etmek zorundadırlar. Bu, yüce Allah'ın onlara verdiği bir görevdir.

Bu görevi hakkıyla ifa etmek ancak Kur'an'ın ve Hz. Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellem tarif ettiği üzere bilgi ile ilişkilerini yeniden düzenlemeleri ile mümkündür.

Bugünün Müslümanı, eğitimle ilişkisini iki yüzyıl önceki Müslüman gibi oluşturamaz. Müslümanların bilgi düzeyi yükseldi. Müslüman'ın tahlil kabiliyeti arttı.

Ancak bugünün Müslüman'ı Batılı eğitimin niyeti bütününde o günün Müslüman'ından farklı bir tutum içinde de olamaz.

Bugünün Batılı eğitimi, niyet konusunda dünle aynı noktada olsa da, ayrıntıda dünün Batılı eğitimi gibi "saf Batılı" değildir. Müslüman, zamanın mümkün kıldığı ayrıştırma kabiliyetiyle hem Batı'dan gelen bilgiyi öğrenmek hem de onu çözümleyerek şeytani olanla rahmani olanı ayırmak ve her ikisini de insanlığa tanıtmak zorundadır.

Bu tanıttımdan sonra tercih insanındır. Dileyen kendisini şeytandan, sihirden, kâhinlikten korur; Rahman'a yaklaşır; nuru bulur, yolunu görür, cennete girer.

Dileyen şeytani olana kapılır, nara gider, cehennem çukuruna düşer.

11. Modern "Eğitim"den "Emin" mi Olalım?

İslam, "İkra'!" emri ile başlamıştır. Rabbimizin bize Kur'an'daki ilk emri "Oku!" fermanıdır. İslam, ilk düşmanına "Cahiliye" demiştir. Düşmanlığını "cehalet"le tarif etmiş, büyük düşmanına "Cehaletin babası" anlamında "Ebû Cehil" demiştir.

İslam'ın düşmanı “cahiliye” ise İslam, “ilim”dir; lâkin “Oku! Allah'ın adıyla oku!” diye başlayan ilim... Müslümanlar, evlatlarından emin olmak için onları ilim kurumlarına teslim etmişlerdir.

İmam Gazzâlî Hazretlerinin babası vefat etmeden evlatları Muhammed ve Ahmed'i bir sufi arkadaşına teslim eder. Sufi arkadaşı, onların hakkından çıkamayacağını görünce onları emin bir yere, ilim kurumlarına teslim eder. Muhammed, sufinin yanında belki bir yüncü olarak yetişecek iken ilim kurumunda büyük Gazzâlî olur. Ahmed de kıymetli bir şahsiyet olarak yetişir.

İmam Şafiî Hazretlerinin babası vefat ettiğinde annesi, evladını en iyi şekilde yetiştirmek için doğduğu Gazze'den derhâl Mekke'ye götürür ve onu iyi yetiştireceklerinden emin olduğu ilim kurumuna verir.

Biz, mürsel mecazla “fakih” olma yoluna giren çocuk, genç ve talebeye “faqi” demişiz. Fakih, dinde derin bilgi, şuur, fikir sahibi ve ahlâklı alimdir ama daha ıstılahî anlamıyla Müslümanlara yol gösteren rehber şahsiyettir.

İlim yoluna henüz girmiş çocuğa, gence, talebeye “faqi” diyerek ona dair hem “fakih” olma umudumuzu ifade etmişiz. Hem, hedefini ona vasıf yapmışız, hedefini adeta ona elbise yapmışız. Hem, ondan içinde bulunduğu anda beklediğimiz fakihçe ağırlık ve terbiyeyi dile getirmişiz.

Bu adlandırma tek başına, ümmetin yüksek şuuruna delil olarak yeter.

Bizde “faqi” mukaddestir.

Anne-babalar, çocuklarını “faqi” olarak ilim kurumuna teslim etmekten büyük onur duyarlardı. Öte yandan çocuk, “faqi” olmakla artık güven içinde olurdu; temizliğin, pâklığın simgesi olarak yetişirdi. Biri övüldüğü zaman “bir faqi gibi temiz ve titiz” denirdi ve ona ancak zındık olan zarar verebilirdi.

Seydaların bir yere tek başlarına gitmeleri ile faqileri ile birlikte gitmeleri arasında büyük fark vardı. Seydanın faqilerini alarak bir yere gitmesi, orası için büyük onurdu.

Denirdi ki ‘‘Seyda faqileri ile beraber geldi’’. Bu, o gidilen yerin temiz, güvenilir ve mutlak İslamî olduğuna delaletti. Zira Seyda, o onuru hak etmeyen yere talebelerini götürmediği gibi talebelerini ifsattan etkilenecekleri mekânlara da götürmezdi. Onları haramın her renginden korurdu.

İlim kurumunun üç ana kazanımı vardır:

İlim sahibi yapmak

Edeph sahibi yapmak

İrfan sahibi yapmak

Talebe, ilimle yolunu öğrenir; edeple davranışlarını düzeltir ve irfanla kalp gözü sahibi olur. Her üç husus için de Seyda talebeye örnek olurdu. Emin bir kılavuz olarak talebenin önüne verir ve onu faqi sıfatıyla fakihliğe doğru götürürdü.

Bunun için aile, çocuğunu eğitim kurumuna verirken her tür endişeden uzak bir emniyet içindeydi.

Ya Şimdi?

Eğitim yılı yaklaştığı her birimizi bir telaşın yanında bir sıkıntı kaplar... Kara kara düşünürüz, ne olacak diye. İçimizde bir endişe, hatta bir korku var çocuğumuzun geleceğine dair...

Zira biz hakikaten çocuğumuza verilen,

Bilginin mahiyetinden emin değiliz.

Edebin niteliğinden emin değiliz.

Ya irfan? O yüz yıl önce mektepleri terk edip gitti. ‘‘İrfan ehli olmak’’ bir nostaljidir artık... Geçmişe ait bir mzelik hâl... Olması gereken bu değil ama yapılan bundan ibarettir.

Evladımıza evimizde helal süt emdirir, onu tertemiz ve yüce Allah’ın buyruğu üzerine giydirir, ‘‘eğitim kurumu’’nun kapısına bırakırız. Evladımız, oradan harama meyilli, garip ve haram giysiler içinde çıkar. Biz, ona bir hedef tayin ederiz; o, eğitim kurumundan bir bohem olarak ayrılır, eskilerin tabiriyle bir serseri olarak çıkar.

Ne bekliyoruz ki?

Adı “maarif”ti eskiden, “eğitim” oldu, durmadan eğip büküyor. Son yıllarda düzeltmeye çalışıyoruz ama esasından uğraşılmayınca istenen neticeyi vermiyor.

Müfredat yanlış...

Kadrolar sorunlu...

Yanlış bir müfredat sorunlu kadroların elinde ancak istenmeyen sonuçlar verir. Bir bakanlık ki fen dalında adam yetiştirememekten yakınıyor. Sosyal bilimlere dair henüz ne yaptığını dahi bilmiyor. Böyle bir bakanlık, nasıl ilim, edep ve irfan ehli insan yetiştirir?

Hayır, hiçbirimiz bu “eğitim”den emin olamayız. Çocuklarımızı güvendiğimiz bir hekimin eline teslim eder gibi bu “eğitim”e teslim edemeyiz.

Dün “eğitim” zorunlu değildi, bir kısmımız ondan kaçarak kurtulmaya çalıştık, “çıkılmaz sokağı” saplandık.

Bugün eğitim “zorunlu”dur; kaçışı yok. O hâlde, biz, ona “zoraki” ortak olacağız, çocuğumuza bizzat kendimiz sahip çıkacağız.

Onu ilim, edep ve irfan sahibi kılmak için kendi müesseselerimizi oluşturacağız. Evimizi bir ilim, edep, irfan mektebine dönüştüreceğiz.

Allah’ın izniyle plan, ihlas ve kararlılık varsa bu çıkar yoldur...

12. Medrese ya da Okul

“Medrese” ve “Okul” birbirinden tamamen farklı iki kurumdur. Her ikisinde de “bilgi” üretimi ve öğretiminin yapılması dışında bu iki kurum arasında hiçbir benzerlik yoktur. “Okul” kavramı, Yunancadaki “ekol” sözcüğünden gelir; fikir akımı...

OKUL ESKİ YUNAN'DAN GELİR

“Medrese” ve “Okul” birbirinden tamamen farklı iki kurumdur. Her ikisinde de “bilgi” üretimi ve öğretiminin yapılması dışında bu iki kurum arasında hiçbir benzerlik yoktur.

“Okul” kavramı, Yunancadaki “ekol” sözcüğünden gelir; fikir akımı, düşünce yolu, düşünce grubu, felsefe türü gibi anlamlarda kullanılır.

Eski Yunanlılarda okullar, bir öğretmenin (filozofun) gözetiminde daha çok bahçelerde kuruluydu. O dönemi anlatanlar, onlardaki okullaşmayı iyice abartarak “Okullar o kadar çoğalmıştı ki Yunan bahçıvanlar salatalık ekecek bir karış yer bulamıyorlardı” derler.

Aristo'nun okuluna “lise”; Platonun okuluna “akademi” adı verilmiştir. Günümüzdeki adlandırmaların da dayanağı o adlardır.

Bugünkü okullar, Eski Yunanlılara dayandırılrsa da Rönesans (Aydınlanma) sonrası Avrupa’ında kiliseye karşı geliştirilmiş; 1789’daki Fransız İhtilali’nden sonra yaygınlaşmıştır.

Fransız ihtilalcileri, önce kiliseleri tamamen kapattılar; sonra devlet güdümünde olan, ihtilali halka anlatacak modernist kiliseler kurdular; kendi ifadeleriyle dine karşı dinle savaştılar.

Ama bununla yetinmediler; ihtilali eğitim bakımından kiliseden tamamen bağımsızlaştıracak bir okullaşmaya gittiler. İhtilalciler okulları,

1- İhtilal için adam yetiştirecek

2- Halkı ihtilalin amaçları doğrultusunda tek tipleştirerek uluslaştıracak,

3- Kilisenin toplum üzerindeki etkisini bitirecek

4- Fransa'nın sömürge faaliyetlerine hizmet edecek, bu yönde kültür işgali projeleri geliştirerek Fransız İhtilali'nin ilkelerini Fransız sömürgeciliğinin aracı haline getirecek şekilde dünyaya yayacak kurumlar olarak gördüler.

O dönemde okullaşma, bilgi ile vahiy arasındaki bağı koparacak ve vahiyden kopmuş bilgi ile yeryüzünde Batılı adamın beşeri iktidarını sağlayacak araç olarak görüldü. Fransız halkı ve diğer Avrupa halkları modern okullarda bu amaç doğrultusunda eğitildi. Okullaşma, ilahi iktidara karşı beşeri isyan olarak geliştirildi; okullar kiliseye karşı bir tür “çağdaşlık (modernizm) tapınağı” gibi organize edildi.

İslam dünyasına “okul”un gelişi başlangıç itibariyle bundan farklıdır.

MEDRESE VAHYE DAYANIR

Medreselerin temeli, ilk vahye dayanır:“Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan yarattı. Oku! Kalemle yazmayı öğreten, insana bilmediklerini bildiren Rabbinin cömertliği sonsuzdur.” (Alak 1-5)

Bu ayet-i kerimelerde şu vurgu vardır:

- 1- Bilginin kaynağı Allah (CC)’tır. İnsanı yaratan O olduğu gibi insana bilgiyi öğreten de O’dur.
- 2- O’nun adıyla – O’nun için oku- öğren
- 3- Kalemle yazmayı öğreten O’dur.

Bir eğitim sistemi için gerekli bütün ilkeler bu beş ayete sığmıştır:

- 1- İnsanı tanımak
- 2- Bilginin kaynağını (nereden alınacağını) bilmek
- 3- Okumanın (eğitimin) hangi amaçla gerçekleştirileceğini bilmek
- 4- Yazının kaynağını bilerek yazmak

Öğretmenin vahiy ve onun tatbikçisinin Hz. Resulullah (SAV) olduğu bu eğitim sisteminde, insan da bilgi de okuma da yazma da Allah (CC)’a dayanır. Onda tevhid vardır; her şey Allah’tandır ve her şey Allah (CC) içindir. Hazır alınanlar Allah (CC)’tan geldiği gibi hazır alınanlar üzerinden gerçekleştirilecek olanlar da Allah (CC) içindir, Allah (CC)’a varır. Bu inanç, bütün İslami eğitimin esasıdır. Bundaki çokluk sadece görünüdedir. Esas olan gayedir ve gayede mutlak bir birlik vardır.

İslam, bir medrese (bir mektep) olarak bir ders halkası olarak başladı, bu medrese (bu mektep) geçici olarak Daru'l-Erkam'da somutlaştı; Medine'de ise Mescid-i Nebevi ve "Suffa" ile kurumlaştı.

Daru'l-Erkam, vahye dayalı İslam iktidarını sağlamak için oluşturuldu. Mescid-i Nebevi ve Suffa ise İslam iktidarını güçlendirmek ve yaymak için bina edildi.

İşte medresenin varlık nedeni, bunların toplamıdır:

1- Vahye dayalı İslam iktidarını sağlamak

2- Bir yerde sağlam İslam iktidarını güçlendirmek ve yaymak

Bu, "Allah'ın hükmünü yeryüzüne hâkim etme" mücadelesinin özüdür, çekirdeğidir. Medrese, bu mücadele için vardır. Bu mücadeleyi yürütecek insan yetiştirmek için vardır.

İslam medreseleri; Mescid-i Nebevi ve Suffa ahlakı üzerine büyüdü, yayıldı, Selçuklu Veziri Nizamülmülk döneminde kurumlaşmasını tamamladı, İmam Gazali gibi büyüklerin öncülüğünde İslam için "bilen ve amel eden insan" yetiştirme görevini hakkı ile yerine getirdi.

Zengiler ve Eyyubiler döneminde Dar'ulHadis gibi kurumların açılmasıyla medreseler hem branşlaştı, hem de Eyyubi kadınlarının ilim etkinliğine katılmasıyla Hz. Aişe annemizin ilmi, kadınlarda yeniden hayat buldu. Kadınlar icazet aldı ve icazet vermeye başladı. Bu katılım, ilim etkinliklerine ayrı bir üretkenlik getirdi. Ayrıca belki yine o büyük kadınların sayesinde medreselerin çevre müstemilatı tamamlandı, yurtlar inşa edildi, öğrenciler köhne evlerden kurtuldu, ihtiyaçlarını karşılayan binalara yerleştirildi. Böylece eşrafın çocuklarının sürekli (formal) eğitime ilgi duyması sağlandı, medreseler hem bina hem öğrenci sayısı bakımından hızla büyüdü ve bugün "derleme" kitaplarını okuduğumuz neredeyse bütün âlimler o Zengi-Eyyubi ümmet medreselerinde yetişti. Osmanlı medreseleri de tamamen o medreselerde yetişen âlimler ve onların talebeleri tarafından kuruldu(1)

Prof. Asaf Hüseyin, Prof. Raci El-Faruki ve Aliya İzzetbegoviç gibi Batı'yı da bilen Müslümanların tespitiyle İslam medreseleri her yönüyle tevhid inancı üzerine kurulmuştur. Medreselerde tefsir, hadis, kelam, fıkıh, nahiv, tıp, coğrafya, geometri her ne okutulursa okutulsun bütün ilimlerin gayesi "Bir"dir, bir olan Allah (CC)'a ulaşmak içindir. Yolların çeşitliliği sadece yüzeydedir; yol ise tek yoldur ve o yol, Allah (CC)'a giden yoldur. Kâinatın bütününe de insana da tek kanun hâkimdir, bu kanun sünnetullah'tır.

(Bugünkü bütün ilimler de ne kadar yol kat ederse etsin bu gerçeğe doğru yol almaktadır. Sünnetullah'ın kabulü, teknik ilerlemenin başıdır. Dolayısıyla bugünkü teknik gelişmenin kaynağı İslam medreseleridir. Ancak bugünkü modern okullaşmanın hedefi, İslam medreselerinin hedefine tamamen zıttır.)

İslam medreseleri, ilk vahyin belirlediği ilkeler üzerinden günün gerçekleri içinde hem İslam'ın "bilen ve amel eden insan" ihtiyacını karşıladı hem de İslam Ümmetinin "İmam Ümmet" konumunun gereği olarak insanlığa bilgi üretme ve geliştirme önderliği yaptı.

Garip bir bilgi değildir: Avrupalı köle tüccarları 17. ve 18. yy'lerde Afrika'dan Amerika kıtasına insan kaçırıp köleleştiriyorlar. Ancak Batılı köle tüccarları ve çiftlik sahipleri okuma-yazma bilmezken köle olarak götürülen Müslümanların önemli bir kısmı okuma-yazma biliyordu.

Bu durum, köle tüccarı ve çiftlik sahiplerini hem eğitime sevk eden bir kıskançlığa hem de İslam'a karşı bir korkuya (fobiye) sevk ediyordu.

KEMAL SÜRECİNDEYKEN SARSILMAK

İslam medreseleri, İslam topraklarını düşmandan temizleyecek ve düşmana karşı koruyacak insan ihtiyacını karşılamakla kalmadı; bütün eksiklerine rağmen Osmanlı gibi bir cihan devletini organize edecek bir yapıyı da oluşturdu. Ne var ki tam bu safhada, ilim ehli arasında olmaması gereken bir eğilim gelişti

1- İlim ehli kendisini ilim yolculuğunda hep “eksik” hep “yolcu” görmesi gerekirken siyasi ve askeri güçte o günün dünyasında varılan doruk nokta, İslam âlimlerinde “kemal kanaati” oluşturdu. Düşünce olarak bilinmese de duygu olarak ilmin kemaline, dolayısıyla nihayetine (sonuna) gelindiği duygusu yer edindi. İlmi faaliyet sürse de ilmi üretim bitti, kıyamete hazırlık için yerinde durma fikrine kapılırcasına vahye dayalı ilim üretimi durdu.

2- Zengi-Eyyubi sonrası âlimlerinin derlediği sahih kaynaklara duyulan güven ve bu güvenin sağladığı rahatlık, o kaynaklardan başka kaynaklar oluşturulsa fitneye düşüleceği korkusunu oluşturdu. Derleme ve ahlak eserleri oluşturmak gelişme için başlangıç iken son gibi algılandı. Osmanlı döneminde bir iki istisna (Birgivi, Ebu Suud) dışında neredeyse hiç eser oluşturulmadı.

Bu dönemde “kadın” unsuru da tümüyle dışlandı; Hz. Aişe annemizin ilim veraseti büsbütün açıkta kaldı.

Miladi 18. yy’a gelindiğinde İslam medreselerine duyulan güven doruktaydı, İslam âlimleri toplumlarının önderleri arasındaydılar. Ama İslam medreseleri, Rönesans’la bilgiyi vahiyden kopararak yeryüzünde insanı insana kul etmek için, bütün insanlığı kendilerine kul etmek için bir düşünce ve teknik fırtınası estiren Batı karşısında “ebter” duruyordu; dünyaya geçmişi kahramanlıklarla dolu, ahlaklı, onurlu ama varisi olmayan bir ihtiyar gibi çaresiz bakıyordu.

Müslümanlar, miladi 19. yy’a kadar seslerini çıkarmadıysa da bu yüzyılın başından itibaren “artık Batı’ya gidip de tekniği alsak (adeta Batının sihrini ondan çalsak) da Batı’nın silahıyla silahlanarak onun gazabından korunsak” demeye başladılar.

İslam dünyasında okullaşma, başlangıcı itibarı ile tamamen bir savunma tedbiridir; düşmanın silahıyla silahlanma girişimidir. Bunun için savunmada görev almayacak kadın ve çocuklar bu girişimden uzak tutuldu, sıbyan mektepleri denen çocuk medreseleri bu girişime yaklaştırılmadı. Sadece mülkiye, askeriye, sıhhiye gibi idari-askeri personele ve sağlık personeline yönelik bir okullaşmaya gidildi.

Ama medreseler kendilerini yenilemeyince 1867'de Sultan Abdülaziz, Osmanlı eğitim programını tamamen Fransızlara ihale etti. Acıdır ama programın danışmanı, Müslüman parası ile kendisine İslam karşıtı program geliştirilen kişi yani Fransız Milli Eğitim Bakanı Victor Duruy'dur.

Osmanlı'daki duyarlı eğitimciler, okul programlarına çok sayıda Arapça ve Farsça ders yerleştirerek bu tahribatı durdurmaya çalıştılar. Ama nafile... Çünkü her eğitim kurumu, kendi amacı üzerinden insan yetiştirir. Depremde zarar gören binanızı güçlendirmek için para verdiğiniz mimar, evinizin arsasına göz dikmişse evinizi yıkacak bir proje yürütür.

Fransız eğitim mimarlarının projeleri de İslam ümmetini yok ederek kendi güdümlerinde bir ulus devlet süreci serüvenine sürüklemekten başka bir iş görmedi.

İslam dünyasında ulus devlet sürecinde medreselerin kapısına kilit vuruldu, hızlı bir okullaşmaya gidildi.

Bugün bütün uzmanların ortak tespitiyle bu okullaşma, bilgilendirmeden öte ulus devletler için Fransız ihtilalinin felsefesi ve amaçları üzerinden "vatandaş" yetiştirmeye yönelik yürütüldü.

Bu aşamanın başlangıcında bilgiyi vahiyden koparmak(2) bir yana, bilgiyi bütünüyle vahiy düşmanlığına karşı organize etme söz konusudur, vahye karşıt olsun diye bilgiyi çarpıtma söz konusudur. Hedef, coğrafya üzerinde kaybolan ve siyasi olarak tahrip olan İslam iktidarını zihinlerde de yüreklerde de yıkmaktır.

Bu; zihinde, giyimde, oturuşta –kalkışta "modernizm" denen tek kalıba sıkıştırma girişimidir; vahyin emrettiğinin tam zıddına bir toplum kurma çabasıdır. Burada eğitim, bir amaç değil ümmeti uluslaştırmak için sadece bir eğip bükme aracıdır. Bunun için mümkün olduğunca çok insan eğitimin içine alınmış, eğitimin kalitesine değil niceliğine ve insanları şekil olarak birbirine benzetme becerisine bakılmış. Bunu sağlıyorsa gerisi es geçilmiş.

Eğer kıyas yapmada amaç benzerleri ayırt etmek ise okullaşmanın bu süreci ile kaynağını vahiyden alan medreseyi kıyaslamak büsbütün yersizdir, abestir. Ama kıyasta amaç zıtların farkını göstermek ise her iki kurum, Eski Yunan'dan Hz. Muhammed Mustafa(SAV)'nın önderliğine, o günden bugüne gözler önündedir.

Notlar:

1. Bu noktada miladi 19. yy'dan bu yana çevremizin ilim kaynağını oluşturan Tağ (Norşin) medresesinin yine bir kadın tarafından inşa edilmesi kayda değer bir olaydır.
2. ilgi vahiyden koparılır mı? Bu ifade, sadece karşı tarafın amacını ifade için eğitim bilimciler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır.

İbn-i Hişam, “Nahiv” kitabı Şerh’l-Kıtr’da şu yöntemi takip ediyor:

1. Önce ezberlenecek kısalıkta ama konuyu akılda tutacak örnekler de içeren kapsamlı bir ön metin veriyor. (Bu, ilk kitabının metnidir.)
2. Orta bölümde bu metni, hem aynı örnekler hem başka örmekler üzerinden açıyor.
3. Son bölümde ise konunun görüş farklılıkları içeren ağır bölümlerine değiniyor.

Orta düzeydeki faqihler(medrese talebeleri) için hazırlanan bu metin,

1. Feqiye daha önceki kitaplarda öğrendiği bilgileri hatırlatıyor.
2. Ona yeni bilgiler veriyor.
3. (Son bölümle) onda “Ben, her şeyi öğrendim” deyip öğrenmeyi sürdürmeyi engelleyici bir doyumun oluşmasının önüne geçiyor, sonraki kitaplara muhtaç olduğunu ona hissettiriyor.

Böylece ortaya “Geçmişini hatırlatan-Bugün geliştiren-Yarına hazırlayan” bir ders metni çıkıyor.

Biz, bugün İngiliz yöntemi mükemmel Batı eğitimi deyip bu yöntemi öğretmenlere kavratmaya çalışıyoruz.

Bu eğitim ile ulus devlet okullaşmasının karmaşık, öğrenmeyi şansa bırakan eğitimi kıyaslanır mı hiç?

Şerhu'l-Kıtr'daki "Açıklayıcı" anlatım tekniğidir. Eğitimin çoğu bu teknikle öyküleyici anlatım üzerine kuruludur. Diğer anlatım teknikleri bunların türleri gibidir.

Siyer-i İbn-i Hişam'da örneğin Medine Dönemi anlatılırken

1. Kitabın ilk bölümlerinde Yemen'den Arap yarımadasına yayılış anlatılırken şehrin oluşumu hakkında bir kanaat verir.

2. İslami döneme geçmeden önce ise şehre geliş (hicret) ayrıntılı olarak verildikten sonra Ensar-Muhacir; Yahudiler, Münafıklar üzerinden toplum tanıtılır; ayet-i kerimeler ve şiirler üzerinden toplumlar arasındaki ilişkiler tasvir edilir. Mescid-i Nebevi'nin inşası, ilk ezan gibi tamamlayıcı unsurlar, bu tablo içinde yerini alır.

3. Bundan sonra Medine'deki olaylar bu tablo içine oturtuluyor. Olaylar şiirle desteklenerek edebiyat; hem tarih için tanık, hem duyguları aktarıcı, hem de bir tasvir aracı olarak kullanılır.

Bu, bugünün pedagojisinde (eğitim bilimlerinde) öyküleyici anlatımın doruğudur.

Biz, bir dizi Batılı roman ve öykü okutarak çocuklarımıza bu tekniği Batılıların bulduğu bir anlatım nimeti olarak kavratmaya çalışıyoruz. Yazık...

Pedagoji (eğitim bilimleri), eğitimin kendisi değildir, eğitim için imkândır.

Ne yazık ki biz Zengî-Eyyubî sonrasında ulaştığımız bu eğitim imkânını değerlendiremedik. Başkaları onu bizden aldı ve bizim sermayemiz üzerinden bize karşı karargâhlar inşa etti, bizi esir aldı.

İnsanlar gibi kurumların da karakteri vardır. Buna yeni literatürde “kurumların ruhu” da denir.

Bizdeki ilahiyat fakülteleri, Batıdaki teoloji bölümlerinin ithal biçimidir. Bu kurumlarda özellikle başlangıç itibari ile bir türlü bize ait bir karakter, bir ruh oluşmadı. Bu okullarda müsteşrik ağırlıklı kaynaklar kullanıldı ve medreseleri görmeden buralardan mezun olanlar, eğer ek bir İslami eğitime tabi tutulmamışlarsa İslami ilim edinme yoluna hep yabancı kaldılar. Medrese görmüşler bir yana, bir gaye uğruna mücadele veren bir ilahiyatçı dayanışması da pek görülmedi.

İmam Hatip Liseleri ise ilk amacı ne olursa olsun yerli bir kurum olarak açıldı, kısa sürede bir İmam Hatip karakteri oluştu. Bu okullardan mezun olanlar, İslami bilgileri ne düzeyde olursa olsun, istisnalar bir yana, kendisini bir inancın, İslami bir değişimin, girişimin insanı olarak gördü. Bazen bir doktor, bazen bir mühendis olarak gururla “Ben de İmam Hatipliyim” dedi.

İslam dünyası, özüne dönmek için kendi öz ruhunu taşıyan kurumlar açmalıdır. Biz, Batı taklidinden kurtulup kendi özümüze döndükçe sağlıklı bir toplum olacağız.

İmam Hatip Liseleri çok iyi bir lise olabilir, ama İslam âlimi yetiştirecek olan yeniden medreseler olmalıdır. Bugün Bosna Hersek’te ismen de olsa medrese resmi bir kurum olarak sürdürülüyor.

13. Büyük Problem: Okumuş Cahiller

Önceki asrın İttihad-ı İslam ulema ve münevverlerinin ortak görüşü İslam dünyasının üç düşmanının cehalet, tefrika ve yoksulluk olduğudur. Ancak bu üçünün İslam dünyasına verdiği zarar eşit değildir. İslam dünyası, iki asır önce hemen hemen birlik içinde iken de mağdurdu ve mağlubiyete doğru yol alıyordu. Bugün ise çok zengin

İslam toplumları vardır. Ama bu İslam toplumlarının Müslümanların sorunlarını çözmeye dönük katkısı, yoksul Müslüman toplumların katkısından bile düşüktür. Birlik tek başına İslam dünyasını ayakta tutmadığı gibi varlık da tek başına İslam dünyasının problemlerine çözüm bulma noktasında katkı vermemiştir. Aksine varlık, bazı İslam toplumlarını uyuşturmuş, duyarsızlaştırmış ve İslam dünyasının sorunlarından daha da uzaklaştırmıştır.

İslam dünyasının en büyük problemi, en az dört yüzyıldır cehalettir. İslam dünyasının eğitim kurumları İslam dünyasının gereksinim duyduğu nitelikli insan sayısını karşılamadığından İslam dünyası önce fiili cephede sonra fikrî cephede kaybetti ve İslam yurtları art arda istila edilmeye başlandı. Açık bir ifadeyle medreselerimiz, gereksinim duyduğumuz kalitede âlim; âlimlerimiz bize zaferler kazandıracak fikir ve ahlakta askerler yetiştirmediğinde bizim için zafer çarkı ters dönmeye başladı, kazançlarımız bir bir kayboldu.

Bunu hakikaten çok geç anladık. Zira sorunlarımızı ilk anlaması gereken âlimlerimizdi. Hâlbuki bu sefer, sorunlarımızı anlama kapasitesinden uzak olan âlimlerimizin ta kendisiydi. Hatta halkın içinden bunu anlayanlar olduğunda onlar da âlimler tarafından teşvik edilmek yerine engellendi. İmam Hasan El Benna Hazretlerinin hayatını okuduğumuzda bunu açıkça görebiliyoruz. İlmiye sınıfının dışından gelen genç İmam El Benna, davetinin ilk yıllarında en çok âlim engeline takılmıştır. Diğer ihya önderleri ve camialarının da benzer bir serüveni vardır. Onlar da hizmetlerine başladıklarında karşılarında âlim olarak bilinen şahısları görmüşler, onların engeliyle karşılaşmışlardır.

Ne hazin bir durum: Yol gösterici olması gerekenler, yolu tıkamışlar, aydınlatmakla görevli olanlar, bizimle aydınlığın arasına girmişlerdir.

Bundan çıkarılacak büyük bir ders vardır: Okumak, ilim biriktirmek kişiyi toplumun gereksinim duyduğu âlimlik sıfatına kavuşturmaz. Toplumun gereksinim duyduğu bir âlim olabilmek için doğru okumak ve zamanın gereksinimlerini anlamayı sağlayacak bir okuma içinde olmak gerekir.

İslam dünyası, ilim kurumlarının tıkanıldığını ilk hissettiğinde onları ıslah edemedi. Bunu yapabilecek siyasi ve askeri güce sahipti ama karşısına o kurumlarda okuyup

âlim sıfatını taşıyanlar çıkmıştı. Âlim sıfatını taşıyanları yenmek, orduları yenmekten zordur. Onlar, kurumlarının dimdik ayakta olduğunu düşünüyorlar ve değişime direniyorlardı. Zira bildikleri, toplumun durumunu bir yana, kendi durumlarını anlamaya bile yetmiyordu.

Gün geldi âlimlerimizi ikna ettik. Onlar da anladıkları ki ilim ve eğitim kurumlarını baştanbaşa yenilemek, ıslah etmek gerekiyor. Ama geç kalmıştık, askeri ve siyasi gücümüzü yitirmiştik. Düşmanlarımız, bizden güçlüydü ve bizim kendi ilim ve eğitim kurumlarımızı inşa etmemize izin vermiyorlardı.

Bu, yeni dünyanın hazin bir gerçeğiydi. Bu, Hazret-i Kur'an'ın "Oku!" emriyle bize haber verdiği ama bizim ona karşı kulaklarımızı tıkadığımız bir ahir zaman gerçeğiydi.

Ahir zamanda, askeri ve siyasi olarak güçlü olanlar, bu güçten yoksun olanların kendi ilim programlarını yapmalarına, kendi eğitimlerinin kendileri tarafından tasarlanmasına izin vermiyorlardı. Zira bu çağda bilgi, iktidar demektir. İktidarı kaptırmak istemeyenler, bilgi öğrenme yollarını kaptırmak istemiyorlardı.

İlim kurumlarının iki fonksiyonu vardır: İlim öğretmek ve eğitim vermek.

İlim öğretmek ve eğitim vermek sadece bir hafıza etkinliği değildir. Geçmişin hafızalarda depolanması faaliyeti olarak asla açıklanamaz.

İlim öğretmek ve eğitim vermek, zihinleri geleceğe dönük programlamaktır. Geleceğin faaliyetleri için zihinlere uygun programları yerleştirmektir. Dolayısıyla geleceği inşa etmektir. Geleceğe hükmetmek isteyenler, ilim öğretme ve eğitim vermeye hükmetmek durumundalar. Düşmanımız, geleceğimizi bize bırakmak istemediğinden ilim öğretme ve eğitim verme etkinliğimizi bize bırakmak istemiyor.

Bunun için biz önceki yüzyılda ilim kurumlarımızı yeniden inşa etmek istediğimizde kendimizi dış müdahale ile yüz yüze bulduk. Bizden güçlü olanlar, bize bunu kendiniz için yapacak kadar hür değilsiniz, eğitiminiz bizden sorulur, dediler. Çünkü onlar, bize gelecekte de hükmetmek istiyorlardı.

Ve artık biz cehaletten de daha büyük bir problemle karşı karşıyaydık, cahiliye ile yüz yüzeydik. Çünkü eğitimimizi düşmanlarımız belirliyordu. Dolayısıyla eğitimimiz, kendi kendini imha sürecine dönüşüyordu. Okudukça kendimize yabancılaşıyor, okudukça kendimize ait olan kurumları, giysileri, sözleri, fikirleri ve hatta inançları kendi öz vatanımızda imha ediyorduk. Cehaletten kurtulmak isterken cahiliyeye esir oluyorduk. En çok okuyanımız, bize en uzak olan ve bize en çok zarar verendi artık. İlim adına önümüze konan, bize düşman olmuştu ve biz, o düşmana ister istemez düşman olmuştuk. Bizim artık en büyük problemimiz, okuyanlarımızdı. En büyük cahillerimiz en çok okuyanlarımızdı.

Biz, bu yüzden okumaktan, sözde ilim ve eğitim kurumlarından kaçınıyorduk. Oralardan gelen bize yan baktığı gibi biz de ona yan bakıyorduk.

Lâkin bu çare değildi. Zira hak veya batıl olsun bilgiye karşı yasakla, kaçmakla mücadele edilmez. Hak bilgiye karşı batıl bilgiyle en etkili mücadele verildiği gibi batıl bilgiye karşı da en iyi mücadele hak bilgiyle verilir.

İşte İslam dünyası, bugün tam da bu hak bilgiyi edinme dönemecindedir. Okumuş cahillerinden kurtulmak ve bundan sonraki okumuşlarının da cahil olmasının önüne geçmek için hak bilgiyi öğretecek kurumlara, etkinliklere muhtaçtır. Özgürlüğe muhtaç olduğu kadar muhtaç, aydınlık ve büyük bir geleceğe muhtaç olduğu kadar muhtaç...

Çocuklarımızı kötü bir eğitimin şerrinden korumak için onların iyi bir eğitim almasının yolunu açmak zorundayız. Aksi halde bu çocuklar, bir süre etrafa zarar verdikten sonra kendi kendini imha eden bir uzaktan kumandalı silah misali, bir süre etrafı tahrip edecek, sonra kendini cehenneme atıverecektir. Onları ateşten korumak için, okumuş cahiller sınıfına dahil olmaktan korumamız gerekiyor. Ama korumak onlar açısından pasif bir eylemdir. Hâlbuki sürekli hareket halinde olan bir çağda yaşıyoruz, bizim aktif bir nesle ihtiyacımız vardır. Bizim iyi korunan bir nesle değil, bizi iyi koruyan bir nesle ihtiyacımız vardır.

Geleceğimizin ümmet olarak varlığı, böyle bir neslin varlığına bağlıdır ve böyle bir neslin varlığı, bize ait olan, bizim inancımızın yön verdiği ilim ve eğitim kurumlarına bağlıdır.

Bütün İslam dünyası bu uğurda seferber olsa yeridir. Zira bu, hayat memat meselesidir. Aksi halde, biz, bizi kurtaracak adam yetiştirme derdine düşerken her adımımız bizi batıracak bir adam yetiştirmeye dönük olacaktır.

Çözüm, eğitimden kaçmak değildir. Bugün dünyanın en mağdur Müslümanları belki eğitimden en çok kaçanlardır. Onlar, eğitimden kaçarak çocuklarını kurtarmadılar. Aksine çocuklarını Marksizme teslim etmek durumunda kaldılar.

Çözüm, kötü bir eğitimin yanına iyi bir eğitim koymak da değildir. Bu bizde parçalı insanlar, yetiştiriyor; bir tarafı bize ait, diğer tarafı yabancı. İç dünyasında sürekli çatışan, kavga eden, kendisiyle uğraşmaktan çevreyle uğraşamayan, kendisiyle uğraşmaktan yol almaya mecal bulmayan bir insan tipi.

Çözüm, eğitimi baştanbaşa yeniden ve tamamen bize göre, bizim Rabbimizin buyruğuna göre, ahir zaman ümmeti olarak ihtiyaçlarımıza göre düzenlemektir.

Bundan daha acil bir ihtiyacımız yoktur. Biz, bu ihtiyacı gidermezsek bir zamanlar eğitsinler diye çocuklarımızı dinsizlere emanet ettiğimiz gibi, bugün dini yanlış öğretenlere teslim etmek durumunda kalacağız. Bir tehditten kaçarken başka bir tehditle yüz yüze kalacağız.

Bizim yapacağımız, bütün olarak ilim ve eğitim kurumlarımızı, Rabbimizin emrettiği şekilde, Hz. Peygamber salallahü aleyhi ve sellem'in örnek olduğu şekilde, kendimize göre ve kendimiz için düzenlemektir.

Bu sefer geç kalma lüksümüz yok...

14. Okumamak ya da Doğru Okumak

İslam ümmetinde ilk kurumsal eğitim Ashâb-ı Suffa ile başladı. Ashâb-ı Suffa, dinî ve dünyevi ilimleri bir arada öğreniyordu.

Onların radiyallahüanhum bugünkü yurt karşılığı odaları, Mescid-i Nebevî'ye bitişikti. Mescid-i Nebevî, dinî-dünyevî, hayatın bütün alanlarının bulunduğu merkezdi. Sahabe, orada Kur'an-ı Kerim'i öğrenip Hz. Resul sallallahu aleyhi vesellemden İslam'ın ahkâmını dinlerken gerek Medine ehlinde gerek Mescid'de konaklayan yabancılardan başka memleketleri dinliyor. Kabile ve kavimlerin coğrafyasını, dil ve edebiyatını, tarihini, sosyolojisini öğreniyor; birey psikolojisi hakkında da gözlem üzerinden geniş bilgi sahibi oluyor; yönetim bilgi ve sanatını da Hz. Resul sallallahu aleyhi vesellem ve Hulefa-i Raşidin radiyallahüanhumun uygulamalarından doğrudan öğreniyordu.

Bu, dünya ile ahireti bütünleştiren çok yönlü mektep, uzun süre Müslümanların ihtiyacını karşıladı. Hz. Peygamber sallallahu aleyhi vesellemden sonra Mekke ve diğer şehirlerin mescitlerinin etrafında da benzer işleve sahip bir yapı oluştu.

O dönemde ilim, Mescid'de, etrafında toplanılan hocadan birebir öğreniliyordu. Hocaların o günü ve geçmişi gözler önündeydi. Onların Resulullah sallallahu aleyhi veselleme nasıl, nerede veya kim üzerinden bağlandıkları biliniyordu.

Hocanın iki işlevi vardı:

– Öğrencinin Kur'an ve Sünnetten ibaret vahiyle bağını sağlamak, bunun için hem vahyin metnini Arap dili açısından tahlil etmek hem de vahyin var oluş ortamı hakkında rivayetler üzerinden öğrenciyi yetiştirmek

– Vahiy dışından gelen bilgiyi (kavim ve kabileler hakkındaki malumatı) ölçüp tartmak, o bilgiden yararlı ve doğru olanı tespit edip öğrenciye aktarmak.

Kurumsuzluk, özellikle Emeviler döneminde ilmi devletin etki alanının dışında bırakıyor, ilme hürriyet sağlıyor; alan sınırlı olduğu için önemli bir probleme de yol açmıyordu.

Müslümanların ülkeler fethetmesi ve bu ülkelerin birikiminden yararlanması ilim için farklı bir alan açtı ve farklı problemler getirdi: Şam ve Mısır'da Bizans'ın; Irak ve İran'da Sasanilerin ciddi eğitim kurumları vardı.

İlme kast eden Müslüman; fıkhi, hadisi dünya ile ahireti bütünleştiren Mescid ehli âlimlerden öğrenirken çarşıda, melik veya vali saray ve köşkleri etrafında başta tıp, coğrafya ve astronomi olmak üzere pek çok dünyevi ilmi Kur'an-ı Kerim'i hiç bilmeyen, hadisten tamamen habersiz Suryanî, Yahudî, Rum ve İranî adamlardan dinledi.

Bu alanda o kadar büyük bir akım vardı ki Mescid âlimlerinin ne vakti ne de dünya hakkındaki bilgisi öğrencilerin duyduklarını elekten geçirmeye yetiyordu. Öğrencinin fakihi, muhaddisi sorularla meşgul etmemesinin genellikle tek yolu vardı: O tür adamlardan uzak durmak.

Ama bu da çözüm değildi: Çünkü, o adamlar bilgilerini serbestçe ve hatta saray ve köşkerin büyük desteği altında yaymaya devam ediyorlardı. Bu, açıkçası, dini bilmeyenlerin dünyayı bilmeleri tehdidiydi.

Bu tehdit, Müslümanları yüzyıllar boyunca uğraştırdı. Mescid âlimleri, soruna çözüm olarak dini bilmeden dünyayı bilen kişilerden zındıklığa düşenleri teşhir ettiler, onların akide ve amellerindeki bozukluğu halka duyurarak Müslümanları onlardan koruma yoluna gittiler. Bazı idari kararlar da alınmıştı: Kimi valiler, özellikle gökbilimi ile uğraşmayı gaypten haber vermeye çalışmakla bir tutup yasaklıyor; neredeyse bütün yönetimler de hekimlerin kadavra (ölü beden) incelemesi yapmasına izin vermiyordu.

Etkili gibi görünen bu tür tedbirler, daha büyük bir sorun doğurdu: Gökbilimi ile uğraşanlar ve hekimler, şehirlerin dışında dağların arasında rasathane, kadavra inceleme merkezi gibi gizli ve kontrolsüz eğitim kurumları oluşturdular. Daha önce âlim olarak kabul görmek için fıkıh ve hadisle zorunlu olarak uğraşan bu tür adamlar, artık İslamî ilimlerden tamamen koştular. Sultan ve valiler onlara muhtaç da olunca bunlar ve talebeleri saraylara yerleştiler; hekim olarak girdikleri saraylarda hâcip oldular; şehzadelerin eğitimini üstlendiler, onları gayri İslamî bir eğitimle yetiştirip Müslümanların başına geçirdiler.

Bu arada tercüme eserlerin çoğalmasıyla Yunan ve İran kaynaklı iki farklı tehdit daha ortaya çıktı. Bu tehdit az önce ifade edilenden farklı olarak bizzat dinî ilimlerin içindeydi: Yunan felsefesinden etkilenenler, Kur'an-ı Kerim'i salt akılla yorumlarken İran kültüründen gelenler ise Kur'an'a batinî manalar yüklüyorlardı. İlk grup Kur'an'ı hadis ve sahabe kavliyle açıklamaktan kaçınıp ona kendi akıllarınca bir anlam yüklemeye çalışıyor, Kur'an-ı Kerim'le ilgili ama Kur'an-ı Kerim'den kopuk bir üretim yapıyordu. İkinci grup da yine Kur'an-ı Kerim'le ilgili ama Kur'an-ı Kerim'den kopuk bir üretim yapıyor ama bu üretimini meşrulaştırmak için hadis uyduruyordu. İlahî kelam Kur'an-ı Kerim'i beşer tasallutu altına almaya çalışan her iki girişim de Mescid ehli âlimleri sahih rivayet arayışına yöneltti. Bu alanda ciddi bir ilmi birikim oluştu, bu birikim sayesinde her iki tehdit de epey küçüldü.

Dünyevi ilim tehdidi ise özellikle Nizamiye Medreseleri ve benzeri kurumların açılmasıyla İmam Gazalî Hazretlerinin de büyük katkısıyla matematik, fizik, geometri, kimya, astronomi gibi ilimlerin medrese bünyesine alınmasıyla aşıldı.

Bu, harika bir çözümdü: İlim talebesi aynı anda hem fıkıh, hadis hem fizik, kimya gibi ilimleri öğreniyor; Ashab-ı Suffa'da olduğu gibi çok yönlü bir şahsiyet olarak yetişiyordu. Bu o kadar yaygın bir boyuta vardı ki biz bugün o döneme ait pek çok şahsiyetin ilmiye sınıfından mı yoksa kalemiye veya seyfiye sınıfından mı olduğunu seçemiyoruz. İmam Gazalî sonrası Zengîler ve Eyyübîler dönemindeki pek çok katibin (bürokratin) sıfatı kadıdır. Kadılar, fakihtir; katipler bürokrasi için yetiştirilen kalemiye sınıfındandır.

Bu çok yönlülük ilim konusunda Müslümanlara büyük bir özgüven de getirdi: Dünyevi ilimlerden iyice haberdar olan İslam âlimleri ve yöneticileri gayrimüslimlerden ya da yeni Müslüman olanlardan dünyevi ilimleri almakta hiçbir sakınca görmediler. Selahaddin-i Eyyübi Hazretlerinin tıp öğretmekle görevlendirdiği kişilerden biri Endülüs'ten gelen ve Yahudilikte mezhep önderi sayılacak kadar ünlü Musa ibni Meymun adlı Yahudi bir din adamıydı, diğer biri Selahaddin sayesinde Müslüman olmuş İbn-i Matran adlı bir Hristiyandı. Selahaddin, çağın savaş teknikleri ve silah çeşitleri hakkında bir kitap yazma görevini de Ermeni kökenli Müslüman Mardi bin Ali et Tarsusî'ye vermişti. Bu tür şahısların avantajı dil bilmeleriyle geniş bir alan taraması yapabilmeleriydi.

Osmanlı'nın ilk döneminde bu tür şahsiyetlere kesinlikle Müslüman olma zorunluluğu getirildi ve onlardan genişçe yararlandı.

Müslümanlar, Zengi-Eyyübî-Memluk-Osmanlı sıralı dönemlerinde bu ilmi zenginlik içinde her gün biraz daha güçlendiler ve kaybettikleri dünya hâkimiyetini yeniden ele geçirdiler.

Onları zafere erdiren, gerçekte dinlerine Katoliklerden daha çok adanmaları değildi. Katolikler, çıplak ayakla ve her gün çok az yiyeceklerle Avrupa'da köy köy dolaşarak asker toplarken Müslüman âlimler pek çok saray ve köşkte en müreffeh şekilde yaşıyor, halka cihadla ilgili bir vaaz vermekten bile kaçınıyordu. Katolikler, yüz binlerce kişiyi ardı arkası kesilmeden Avrupa'dan bin bir tehlike içinde İslam dünyasına geçirirken Selahaddin, İslam dünyasının ortasında asker bulamıyordu.

Dolayısıyla Müslümanların Haçlılara ve Osmanlı'nın ilk döneminde diğer Batılılara üstün gelmesi, aslında ilmin Katolik adanmışlığına galibiyetiydi.

Benzer bir durum Osmanlı ile Safeviler arasında da yaşandı: Şah İsmail, Yavuz Sultan Selim'e göre hiç kuşkusuz daha adanmış bir şahsiyetti. "Sufi" lakaplıydı. O ve müritleri için davalarından başka dünyada hiçbir şey yoktu. Ne var ki Sufi Şah İsmail, teknolojiyi haram biliyordu, tüfek kullanmayı bidat sayıyordu; o ve onun adanmış

müritleri bütün kılıç maharetlerine rağmen Osmanlı tüfeği karşısında İran içlerine çekilmek zorunda kaldılar.

MÜSLÜMANLARIN DÜNYEVÎ BİLİMLERDE GERİLEMESİ

Müslümanların sonraki dönem problemi, rivayete dayalı, fıkıh ve hadiste ilmin sonuna geldiklerine inandıkları gibi dünyayı dize getirmekle dünyevi ilimlerde de son noktaya çıktıklarına inanmalarıydı.

Oysa rivayete dayalı ilimlerde problemler tükenip sağlam rivayetlerle aktarım da yapılıncaya yapılacak yeni bir şey yokken Müslümanlar fetihler sayesinde dünyanın yeni noktaları ile tanışıyor, yeni problemlerle yüz yüze geliyor tam da dünyevi ilimlerde keşfe muhtaç oldukları bir noktada bulunuyorlardı: Uzak kıtaları keşfeden denizcilerin oraya seri yolculuklar yapmasını sağlayacak hızlı deniz araçlarının icadı gibi... İlim öğrencilerinin çoğalmasıyla kitap ihtiyacını karşılamak için baskı makinesi (matbaa) icadı gibi...

Müslümanlar Miladi 19. yüzyıla geldiklerinde adeta Miladi 10. yüzyıldaki sorunlara geri döndüler. Avrupa kökenli bilim adamları, vahiyden kopuk bir ilim taşıyorlar. Mısır valisi ve İstanbul sarayları onlara muhtaç da olunca köşk ve saraylara yerleşiyor; onların yetiştirdiği talebeler Müslümanların dünyasına hükmediyordu.

Bu yeni bir yol ayrımı idi: Miladî 10. yüzyılda olduğu gibi pek çok âlim, buna klasik yöntemlerle karşı koydu, helali-haramı hatırlattı ama bu akımın önüne geçemedi.

Şimdi bu tarih ışığında oturup yeniden düşünmek gerek: Okumamayı seçerek mi bu akımdan kendimizi uzak tutalım? Yoksa İmam Gazalî sonrasında olduğu gibi ilimde yeniden bütünlüğe mi gidelim?

Okumaktan korkmayı mı seçelim yoksa doğru okumaya mı yönelelim?

15. İlme Yapılan Yatırım: Az Sermaye Çok Kazanç

İmam-ı Şafii Hazretleri, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs eş-Şâfiî, Hicri 150'de, Miladî 767'de meşhur rivayetle Gazze'de doğdu. Henüz beşikte iken babası vefat etti, yetim kaldı. Kureyşî idi, Abbasiler üzerinden Kureyşlilerin iktidarda olduğu, dünyaya hükmettiği bir dönemde idi. Ama yoksuldu.

Baba tarafından soyu Hz. Peygamber'in dördüncü kuşaktan dedesi Abdümenâf ile birleşir. Şeceresinin çeşitli basamaklarında yer alan dedelerine bağlı olarak Kureyşî, Muttalibî, Şafii nisbetleriyle anılır. Bedir Gazvesi'nde Müslümanlara esir düşüp fidye vererek serbest kaldıktan sonra İslâm'ı kabul eden dedesi Sâib'e değil, onun oğlu Şafi'ye nisbetiyle şöhret bulmuştur. Anne tarafından soyu Ezd, Esed veya Kureyşi kabilesine bağlanır. Ancak Ezd yönündeki rivayetler tercih edilmiştir.

Adı Muhammed b. İdrîs'tir. Annesi, oğlu Muhammed'i yine meşhur rivayetle henüz iki yaşında iken Mekke'ye götürür. Mekke'de yoksulluğundan kurtulmayı umar. Ama Mina yakınlarındaki Şi'bü'l-hayf mevkiindeki evlerinde hayat diledikleri gibi yol almaz...

Muhammed, mahrumiyet içinde büyüdü; sıradan bir Mekkeli gibi bir yaşam sürebilir ve günleri dolunca bir mezarlıkta kendisine küçücük bir yer verilip orada bir isimsiz olarak gömülebilirdi. Ya da işlerini düzeltir, büyük bir esnaf olabilir ve tanınmış bir tüccar olarak yaşadıkdan sonra bir mezara konuk olabilir, birkaç yıl anıldıktan sonra adı unutulup tarihe karışabilirdi.

Muhammed'in annesi, onun için eğitimi, ilmi seçti; onu Kur'an-ı Kerim okumaya ve ilim öğrenmeye verdi.

Paraları yoktu ve rivayete göre Muhammed ilk dönemde ders notlarını yazacağı kâğıtları, bir devlet dairesinin çöplüğüne atılan atık kâğıtlardan temin ediyordu, onu da bulamazsa etraftan yazı yazılacak uygun kemik buluyor ve onların üzerine yazıyordu. Biraz yol alıp da yedi veya dokuz yaşlarına geldiğinde, artık bir Kur'an-ı Kerim hafızı ve bir öğretmen sayılırdı. Mescid-i Harâm'da Kur'an okutmaya başladı, eğitim masraflarından biraz olsun kurtuldu. Kur'an-ı Kerim dersleri verirken aynı zamanda İsmâil b. Kustantîn'den kıraat dersleri alıyor ve Ka'be'nin gölgesindeki ilim meclislerine katılıyordu.

İlim sermaye istemez, zahmete katlanmayı ister. Muhammed, on yaşını bulduğunda Arapların örfünü ve lisanını tam öğrensin diye Beni Huzeyl kabilesine gönderildi. Onlardan hem Arap şiirini hem biniciliği öğrendi. Arap şiiri, onun Kur'an ve hadisi daha iyi anlamasını sağlayacak; binicilik ise ilim yolculuğu yapmasını kolaylaştıracaktı.

Hayatın bu zor evresini geride bırakınca ders aldığı pek çok hocanın ardından İmam Malik Hazretlerine gitmeye karar verdi. Kur'an-ı Kerim'i hıfzetmiş, Arap dilini kavramış, önüne konacak bir metnin özünü kavrayacak çağa gelmişti ama Kur'an-ı Kerim, lafzının Arapça metin olarak anlaşılmasıyla anlaşılmazdı. Onun anlaşılması ancak Resulullah'ın (S.A.S.) tanınmasıyla mümkündü. Bu, Hadis eğitimi demektir.

İmam Malik Hazretleri ona Hadis ilmini en iyi şekilde öğrettirdi ama hâlâ, İmam'ın meşhur el-Muvatta'sını alacak parası yoktu. Kitabı ödünç aldı, güçlü hafızasıyla kavradı ve Medine'ye gitti, orada İmam Malik (b. Enes) Hazretlerinin ders halkasına katıldı. Kısa bir süre içinde İmam'ın en başarılı öğrencileri arasına girdi.

Muhammed, İmam Malik'in vefatına kadar Medine'deki derslerine devam etti. İmam Malik Hazretleri vefat edince muhtemelen Mekke'ye döndü ve bir devlet görevinde bulunmak üzere Yemen'e gitti. Yemen'e gitmek için yol parası yoktu. Annesi evini rehin vererek borç para aldı ve ona yol parası olarak verdi.

Devlet görevlileri devlete uyar, Muhammed ise ilmine uyuyordu. İlmî ona Ehl-i Beyt sevgisinin farz olduğunu söylüyordu, o da Ehl-i Beyt'i seviyor ve bu sevgisini halka duyuruyordu.

Emeviler gitmiş, Abbasiler gelmiş ama hâlâ Ehl-i Beyt sevgisini izhar etmek suç olmaktan çıkmamıştı. Çok geçmeden Muhammed, bir grupla birlikte Ehl-i Beyt yanlısı bir ayaklanma düzenlemekle suçlandı, Yemen'den ta Suriye'nin Rakka şehrine Halife Harun Reşid'in huzuruna getirildi.

Mahkeme yapıldı, arkadaşları idam edildi. Ona ise ilmi kurtuluş gemisi oldu. İmam Muhammed bin Hasan eş-Şeybanî onun ilimde çıktığı mertebeyi gördü ve affedilmesi yönünde Harun Reşid nezdinde girişimde bulundu. Muhammed, Bağdat'ta göz hapsine alındı. Bağdat, başkentti, orada ilim öğrenmek için büyük imkânlar vardı. Muhammed, bunu fırsat bildi ve göz hapsi sırasında hem İmam Muhammed'in derslerine devam etti hem de başkentteki diğer âlimlerin.

Burada Ehl-i Rey ile tanıştı, onların eserlerini inceledi, zayıf yönlerini tespit etti, münazaralarda bulundu, münazaraları Hadis ehlini güçlendirdi. Göz hapsi bitince Mekke'ye gitti ama Bağdat'a gidiş gelişleri devam etti, bu gidiş gelişler sırasında ondan ders alanlar arasında İmam Ahmed bin Hanbel de vardı.

Muhammed'in Bağdat'a gelişleri Hadis ehlini öylesine güçlendirmişti ki ona "Nâsıru'l-Hadîs" unvanı verildi ve artık o, sadece Muhammed bin İdris değil, çıktığı ilmî mertebeye İmam Muhammed bin İdris eş-Şafii'ydi.

Dul ve yoksul bir annenin yatırımı meyvesini vermiş, İslam âlemi için büyük bir imamın yetişmesine vesile olmuştu.

Bağdat karışıktı, İmam Şafii, kendisini Bağdat'ta huzursuz hissediyordu ya da bizzat birileri ona oradan uzaklaşması için baskı yapıyordu.

İmam Şafii, gözden irak bir yere gitmek isteyen pek çok âlim gibi Mısır'a yerleşmeye karar verdi.

Hicri 198 veya 200'de geldiği Mısır, onun sağlığına iyi gelmedi. İmam, burada pek çok hastalıkla karşılaştı ama hastalık onu ilim öğretmekten ve te'lif etmekten alıkoymadı. Hatta te'lif açısından hayatının en verimli dönemi, bu, gözden irak yerd.

Öyle büyük bir âlimin o dönemde kendisini ifade edebilmesi için hamilere ihtiyacı vardı. Rivayetlere göre bu himayeyi dayıları Ezdîler ve onların dostları sağlamıştı.

Buna rağmen her dürüst âlim gibi bir süre sonra baskı görmeye başladı ve Mısır'dan çıkmaya zorlandı. Sevenleri valiyi kararından vazgeçirmeye çalıştıysa da vali inat etti, İmam'ı sürgün etmekten vazgeçmedi. İmam, hazırlık için ondan üç gün izin istedi, üçüncü günde vali öldü ve İmam sürgünden kurtuldu.

Ama zulümlerini âlimlere onaylatarak meşrulaştırmak isteyenler, onun peşini bırakmıyordu. Abbasi Halifesi Me'mun, onu kadı yapmak, böylece resmi yapının içine çekmek istiyordu. İmam ise ilmi sivil bir etkinlik olarak görüyor, resmi bir görev almaya yanaşmıyordu.

Valiyi aşmak mümkündü ama dünyaya hükmeden Bağdat Abbasî Halifesine karşı durmak neredeyse imkânsızdı. İmam ya dünya malını tercih edecek ve zalimlerin mühürdarı olacaktı ya da annesinin yaptığı büyük yatırımı selamet içinde ahirete götürecekti, onun sadaka-i cariyeye emanetine sadakat üzerinde onunla buluşacaktı.

İmam, ellerini kaldırdı, “Allah’ım! Dinim, dünyam ve âkıbetim için bu görev hayırlı olacaksa nasip eyle, değilse canımı al” diye dua etti.

O görev onun din ve dünyası için hayırlı olmayacaktı ki duası kabul oldu ve üçüncü günde 29 Recep 204’te (19 Ocak 820) ruhunu teslim etti.

O gün belki zengin değildi ama artık ümmetin büyük imamlarından biriydi. Ahirete kadar kendisine ve anne babasına dua edilecek bir imam...

Acaba Kureyşlilerin yoksul ve dul gelini hangi yatırımı yapsaydı böyle bir varlığa ulaşabilir, bu kadar hayır dua alabilirdi?

16. Hz. Aişe Annemiz (ra) ve Alime Kadınlar

Yüce Allah (cc), insanlığın önderi, mümessili, özü, timsali Hz. Muhammed Mustafa’ya salallahü aleyhi vesellemilk emir olarak “Oku!” dedi.

Onun salallahü aleyhi vesellemşahsında bütün insanlığa “Oku!” dedi. Ahir zaman Peygamberinin salallahü aleyhi vesellemşahsında ahir zaman insanına verilen bu emir genel bir emirdir, erkek-kadın ayrımı yapmıyor.

Yüce Allah, “Ey Muhammed! Mümin erkeklere söyle, okusunlar!” demedi. Sadece “Oku!” dedi.

Nitekim Resulullah'tan salallahü aleyhi vesellemsonra bu emri ilk duyan bir kadındı, Hz. Hatice (ra) annemizdi.

Sonra vahiy erkeklere ve kadınlara ulaştı. Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellemevinde ve evinin dışında genç kızlar ve kadınlar; ilahi tebliği duyup mümine oldular. Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellemevinde Hz. Fatima (ra) yetişti. O, bir marifet idi. Vahyin pratik bir karşılığı idi. Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellemevinin dışında Sümeyye (r.anha) gibi anneler yetişti.

Mekke'de mümine kadınlar da mümin erkekler gibi mücadele ettiler, eziyet çektiler. Habeşistan'a hicret zorunluluğu oluşunca hicret ettiler. Medine'ye hicret emri gelince Medine'ye gittiler.

Medine'de Muhacir ve Ensarın kadınları Mescid-i Nebevi'ye geldiler; arka saflarda Allah'ın elçisinin salallahü aleyhi vesellemvaaz ve nasihatlerini dinlediler. Mümkün veya yeterli olmadığında vaaz ve nasihati kocalarından, kardeşlerinden, Mescid'e giden çocuklarından, yeğenlerinden dinlediler. Zihinlerini meşgul eden bir soru olduğunda uygunsa Allah'ın elçisine salallahü aleyhi vesellemsordular, uygun değilse Onun salallahü aleyhi vesellempâk hanımlarına (ra) iletiler. Allah'ın Resul'ü salallahü aleyhi vesellemkimi zaman hemen cevap verdi, kimi zaman onların (ra) cevabı vahiy ile Hz. Resul salallahü aleyhi vesellemüzerinden yüce Allah (cc) tarafından verildi.

Onlar (r.anhünne) İslam toplumu bütününün bir parçası idiler. O toplumun kendi içlerinde hiyerarşisi bulunmayan, ayrı bir topluluk şeklinde organize olmayan, buna asla ihtiyaç da duyulmayan aktif birer mensubu idiler.

Hız. Resul'ün pâk hanımı Ümmü Seleme (ra) mühim bir kadındı; İslam toplumunda bir konumu olan, Hudeybiye'de Hız. Resul'e salallahü aleyhi vesellemfikir verme yüceliğini yaşayan fakihe bir kadın...

Ve Hız. Aişe (ra) annemiz... İslam-ilim-kadın üçlemesinde onun çok farklı bir yeri vardır.

Hız. Aişe (ra) annemizin ilim etkinliği ve yetkinliği, “Oku!” emrinin kadınlara da Şamil olduğunun pratiği idi.

Hız. Aişe (ra) annemiz, Usvetü’l-hasene (En Güzel Örneğ) olan Hız. Resulullah’ın salallahü aleyhi vesellem“Oku!” emrini uygulayış biçiminin tam örneğidir.

Hız. Aişe (ra) annemiz, Allah’ın elçisine salallahü aleyhi vesellemaçılan bir kapı, Ondaki salallahü aleyhi vesellemilme tutulan aynalardan bir aynadır.

O (r.anha) sadece kadınlarla Allah’ın elçisisalallahü aleyhi vesellemarasında bir elçi olmamış. Onun salallahü aleyhi vesellemahirete irtihalinden sonra, erkek sahabelerin de Kur’an ile ilgili, Allah’ın elçisi ile ilgili başvuru kaynağı olmuş.

Hız. Aişe’nin (ra) yetişmesi İslam’ın insanlık dini olduğuna dair başlı başına bir delildir. Onun (r.anha) ilimdeki yeri, İslam için bütün dinler ve bütün ideolojiler karşısında başlı başına bir üstünlüktür.

Nitekim, İslam’ı bu üstünlükten mahrum bırakmak isteyenler onun (r.anha) için “İlmihal bilirdi” anlamına gelecek, bir düzey belirlemeye kalkışmışlar.

Asla öyle değil, Hız. Aişe (ra) bir müfessire, bir muhaddise ve bir müctehide idi. Öyle bir müctehide ki kimi zaman İbn-i Abbas (ra) gibi müctehid sahabenin fetvası, onun (r.anha) fetvası karşısında terk edilmiş; müminlerin mühim bir bölümü onun (r.anha) ictihadına uymuş.

Hız. Resullah salallahü aleyhi vesellemile başlayan insanlık çağı, “Oku!” emri ile başlayan bilgi çağıdır ve Hız. Aişe (r.anha) annemiz dünya ilim tarihine giren ilk kadındır. Ondan önce Hız. Meryem (r.anha) gibi nice azizeler yetişmiş. Ama âlime olarak ondan (r.anha) önce hiçbir kadının adı tarihe geçmemiş.

Batılılar, aşırı bir zorlama ile dünya ilim tarihinde ondan (r.anha) önce sadece İskenderiyeli Hypatia’dan söz ederler. Miladi 4. yüzyılda yaşayan Hypatia, oldukça silik bir simadır ve astronomi gibi aslında yıldız falları ile de ilişkilendirilebilecek bir alanda kendisinden söz edilmiştir. Babasına borçlu felsefe ve matematik bilgisi

alanlarında ardında kayda değer bir şey bırakmamıştır. Bütün ününü sadece bağınaz Hıristiyanlar tarafından öldürülmekten alır.

Batılılar, kadının ilim tarihindeki yerinden söz ederken, İslam tarihine gözleri kapalı olduğundan Hypatia'nın ardından ancak Miladi 17. yüzyılda bazı kadınların ismini verebiliyorlar. Ne Hypatia'dan önce, ne ondan sonra 13 bin yıllık tarihlerinde bir tek âlime kadından söz edemiyorlar. Çünkü onların tarihinde âlime kadın yok. Onların azizeleri var ama alimleri yetişmemiş.

Kadını ilimle buluşturan İslam'dır. Ne var ki Hz. Aişe (r.anha) annemizin ardından, Yezid'e Mervan üzerinden biat etmemek için onun (r.anha) evine sığınan kardeşi Abdurrahman'ın (ra) saltanat için "Çocukları için biat almak onların (Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in) değil, Hirakl'in, Kayser'in, Kisra'nın sünnetidir" dediği gibi Müslümanların işleri arasına Allah'ın Resulü'ne ve Onun salallahü aleyhi vesellemsahabelerine (ra) ait olmayan uygulamalar karıştı. Kadın ile ilim arasına yer yer cahili kültür ve geleneğin duvarı örüldü.

Rabiatül Adeviyye (ra) gibi marifet ehli kadınların adı duyuldu ama âlime kadınların adı pek duyulmadı. Hâlbuki kadınlar, sadece marifette değil, ilimde de Allah'ın elçisinin salallahü aleyhi vesellemvarisleri idiler. Onlar asla bu verasetten mahrum bırakılmamıştı. Onları bu verasetten mahrum bırakmak, İslam toplumuna felaket getirirdi.

Nitekim, felaket günbegün Müslümanlara yaklaştı, öyle ki Miladi 11. yüzyılın sonunda Mescid-i Aksa'nın kubbesine teslisin haçı kondu.

İslam toplumu irkildi, bir uyanış meydana geldi. Marifet ehli kadınlar mücahitlere güç verdi. Nureddin Zengi Hazretlerinin hanımı, bir gece teheccüde kalkmadığı için mahzundu, kendini kınıyordu. Nureddin, bunun üzerine gece namazına kalkmak isteyenler için tabl vurdurdu, sonra bunun yerini sala veya ilk ezan aldı.

Hemen sonrasında Müslüman kadınlar, örnek anne, marifet ehli mübarek insan konumundan ilim sahasına da geçti. Önce ilmi himaye ettiler. Manevi mimarı İmam-ı Gazalî olan o çağda Eyyübi devletinin Şam diyarını gezen Endülüslü İbn-i Cübeyr "Bu memleketin iftihar edilecek hususlarından biri de bey hanımlarının mescitler,

ribatlar, medreseler inşa etmeleri ve çokça mal bağışlayarak kurdukları vakıflarla o medreselerin himayesini üstlenmeleridir” der.

İslam âleminin pek çok büyük tedvin âlimi o kadınların kurduğu medreselerde yetişti. Sıttu Şam binti Eyyüb, Rabia binti Eyyüb, Azra Hatun, Dayfe El Eyyübiye gibi Eyyübi kadınlar, kurdukları medreselerle Şam bölgesini bir ilim havzasına çevirdiler.

Sonra kadınlar bizzat ilim sahasına girdi. O dönem, bir ihya süreciydi ve Resulullah’a salallahü aleyhi vesellemulaşmak için hadis ilmi çok önemsenirdi. Nice muhaddise kadın yetişti. Öyle muhaddise kadınlar ki İslam tarihinde büyük yer edinen tedvin âlimleri hadis icazetlerini bizzat onlardan aldılar. Bunu hiçbir zaman saklamadılar. “Falan hanımefendiden öğrendik ki” derken hocaları ile iftihar ettiler. (1)

Sonra bir daha kültür ve gelenek Allah’ın elçisinin salallahü aleyhi vesellem“Oku!” emrini Hz. Aişe (ra) annemiz üzerinden uygulayış biçiminin önüne geçti. Kadınlar, yeniden ilim sahasının dışında kaldı. Marifet ehli, saliha anneler nice mücahit yetiştirdi, o mücahitler cepheden cepheye koştu.ın dört bir yanından getirdiği para ile, askeri güç ile İslam ordularının karşısına çıktı. Miladi 18. yüzyılın başından 20. yüzyılın ortalarına kadar yaklaşık 250 yıl süren savaşlarda Müslümanlar sürekli cepheye gitti. Şeyh Halid gibi büyüklerin sivil girişimlerine rağmen medreseye verilen erkek sayısı azaldı, medreseye gelenler de Rus Harbi, I. Dünya Savaşı gibi canavarların ağzında şehid oldu.

Kadınlar da ilim sahasının dışında kalınca az kalsın İslam âlemi, âlimsiz kalıyordu. Miladi 20. yüzyılda marifet ehli, saliha anneler harekete geçtiler. Üstad Bediüzzaman, Seyyid Kutup, Aliya İzzetbegoviç gibi yetimler hep o saliha annelerin marifetiyle yetişti. O ihya sürecinde Zeynep Gazali gibi âlime kadınlar da adını duyurdu.

Ama kadının İslam’a kattığı güçten rahatsız olan uluslararası sistemin bir oyunu mu söz konusu oldu, yoksa şeytan bir daha kültür ve gelenek adına Müslümanların aklını mı çeldi, İslam dünyasında yeniden kadını ilim sahasının dışına atma yönünde, hiçbir nas ve maslahata dayanmayan bir akım oluşmaya başladı.

Elhamdülillah, bu akım Müslümanların aklını çelmedi. Şuur ehli Müslümanlar âlime yetiştirme yönünde yollarına devam ettiler. İcazet alan ve icazet veren genç kızlar

yetiştirdiler. Allah'ın elçisinin (S.A. V.) Hz. Aişe (ra) annemizi yetiştirme sünnetini ihya ettiler.

İnşaallah, bu hayırlı girişimle İslam kuvvet bulur, dūřmanın hilesi bořa çıkar ve Müslümanlar insanlığa imam olma vazifesine fiilen döner.

17. Tefekkür Ama Kişinin Konumuna Uygun Tefekkür!

De ki "Yine de öęüt alıp dūřünmeyecek misiniz?" (Mü`minun Suresi 85)

Tefekkür, düşünmektir. Yüce Allah'ın varlığı ve birliği hakkında düşünmek... Kâinat üzerine düşünmek... Kendi yaratılışı üzerine düşünmek... Toplum üzerine düşünmek...

Mü'min akleden insandır, yüce Allah'ın verdiği akıl nimetini hakkıyla değerlendirip düşünen insandır. Düşünmeyen, mümin olamaz; düşünemeyenin mü'min olma sorumluluğu yoktur. İman etmek, aklını kullanabilme şartına bağlıdır. Bu şartı yerine getiremeyenlerden mü'mince bir hayat beklenemez.

Hiz. Hatice annemiz, Hiz. Ali, Hiz. Zeyd, Hiz. Ebubekir...(Allah, hepsinden razı olsun) Vahyi duydular, düşündüler ve iman ettiler. Hiz. Hatice annemiz, üstün akla sahip bir kadındı. Hiz. Ali, bir çocuk, Hiz. Zeyd bir genç... Hiz. Ebubekir ise olgunluk çağına ulaşmış bir adam... Onlardan sonraki ilk Müslümanlar da bu yoldan geçtiler. Hiz. Hamza'yı, Hiz. Ömer'i, Hiz. Ammar'ı, Hiz. Yasir'i, Hiz. Sümeyye'yi imana sevk eden onların vahyin üzerine düşünmeleri idi; Resulullah salallahü aleyhi vesellemüzerine düşünmeleri idi. İlk sahabeler arasında deliler yoktur, ebleh, meczub kimseler de yoktur. İslam toplumuna tabi, delilerin, eblehlerin, meczupların görünmeye başlaması ancak ümmetin oluşmasından sonradır. Çünkü bu tür insanların hükmi şahsiyeti yoktur. Onlar, toplumlarına tabi insanlardır. Ancak tabi olacakları bir toplum oluşunca bu tür kişiler Müslümanlar arasında görülmeye başlandı.

İslam'ın ilk kaydında deliler yok, eblehler yok, meczuplar yok... Çünkü onların düşünme yeteneği yok. Tefekkür, İslam'la bu ölçüde beraber bulunmuş, İslam'la bu ölçüde kaynaşmış.

Yüce Allah buyuruyor:

“Şüphesiz bunda, düşünebilen bir topluluk için ayetler vardır.” (Nahl 11)

“Böylece Biz onu, Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve onda korkulacak şeyleri türlü şekillerde açıkladık; umulur ki korkup sakınırlar ya da onlar için düşünme (yeteneğini) oluşturur(ibret olur).” (Taha 113)

Müslümanlar, daha nice yerde tekrarlanan bu mesajı hakkıyla almışlar. Ümmetin hiçbir zaman genel anlamda bir “tefekkür” problemi olmamıştır. Bu ümmet, düşünen bir ümmettir, tefekkür eden bir ümmettir. Zakir olmak (zikirde bulunmak) bu ümmetin önemli özelliklerindendir ve ümmet Mü’minun Suresi 85’te bu manada kullanıldığı üzere çoğu zaman zikir ile tefekkürü özdeşleştirmiş, tefekkürü öylesine benimsemiş ki tefekkür ona zikir olmuş.

Dua, bu yönüyle hem tefekkür hem zikirdir. Mü’min dua ederken kendi acizliği ve yüce Allah’ın yüceliği, kendi imkânlarının kıtlığı, yüce Allah’ın imkânlarının sınırsızlığı üzerine tefekkür eder.

Kendisi için dua ederken kendi hâlini tahlil eder. Kardeşleri için dua ederken ümmetin hâlini tahlil eder. Ümmetin iyiliklerini düşünür, artırmayı diler; ümmetin eksiklerini düşünür, gidermeyi diler.

Kimi zaman da mü’min duaya başlamadan önce gözlerini kapatır, kendi hâlini, kardeşlerinin hâlini, ümmetin hâlini gözü önüne götürür, sonra o hâlin sahiplerinden biri olarak Allah’a yalvarır.

O hâlde her mü’min aslında bir mütefekkirdir, bugünkü ifade ile bir düşünce adamıdır, bir düşünürdür.

Ancak tefekkür iki türlüdür: Amme tefekkürü ve has tefekkürü.

Amme tefekkürü, sıradan mü’minin yukarıda ifade edilen tefekkürüdür. Mü’min o tefekkürle yörüngesini bulur. O tefekkürle yörüngesinde kalır.

Bu, durgun bir tefekkürdür. Ondan gaye hâli düzeltmek ve korumaktır. O, bir üretim değil, olanı değerlendirmektir. Bu tefekkürde bulunmak her mü’mine farzdır. Yüce Allah’ın varlığı ve birliği üzerine tefekkür... Kâinattaki ayetler üzerine tefekkür... Kendi hâli üzerine tefekkür... Hiçbir mü’min bu tefekkürden uzak kalmaz, kalamaz, kalmıyor da...

Ama has tefekküre gelince durum değişiyor. Has tefekkür... Ki aslında havasa ait tefekkür, ilimde derinleşenlere ait tefekkür demek gerekiyor. Ümmetin problemi burada başlıyor.

Has tefekkür, durgun tefekkür değil, hareket tefekkürüdür. Bu tefekkürden gaye, sadece yörüngede kalmak değil, yörüngede olanların istikamet üzerinde kalmalarını ve istikamette zaferler elde etmelerini sağlamaktır.

Bu, üretken bir tefekkürdür. Allah'ın ahkâmı kesindir. Bu tefekkür ahkâm üretmez. Ümmetin günlük durumunu ve ilişkilerini o ahkâm doğrultusunda düzenler.

Ahkâm sabittir. Neyin küfür olduğu bellidir. Ancak çağın küfrüne karşı mücadele nasıl sürdürülecek? Bunun şu an vaziyeti ne olacak? Yüce Allah, kendi ahkâmından ayrılmamak koşuluyla bunu belirlemeyi Müslümanlara bırakmış. Hz. Ebubekir (ra), mürtetler vakası ve zekât vermeyenler için “hemen savaş” demiştir. Bu, onun Kur'an ve Sünnet doğrultusunda yaptığı tefekkürün neticesinde vardığı bir karardır; istişare, bu kararını pekiştirmiş, kararının doğruluğundan emin olunca içtihadında ısrar etmiş, uygulamaya geçmiş, ümmet de ona tabi olmuştur.

Hz. Ebubekir (ra) bu uygulamasıyla sadece yörüngede kalmıyor, yörüngede olanlara aynı zamanda yol gösteriyor.

İmam Şafii Hazretleri, bulunduğu çağda zekâtın Abbasî yönetimine verilmesinden rahatsız oluyor. Düşünüyor, tahlil ediyor ve mü'minlerin zekâtının o yönetimin kurumları tarafından çarçur edileceğine ya da İslam'ın aleyhine kullanılacağına kanaat getiriyor; karşılaşacağı tepkiyi de göze alarak “Zekâtınızı kurumlara vermeyiniz” diyor.

İşte bu tefekkür sistemi diri olduğa ümmet, diri olmuş; o sistem çöktüğü an ümmet zarar görmeye başlamıştır.

İlk dönemde Müslümanlar, fıkıhlarıyla ilgili itirazları çözdüler, fıkıh mezheplerinin imamları günlük yaşamın fizikî kısmını sisteme bağladılar; Müslümanların hayatını şekil bakımından Kur'an ve Sünnet üzerinde tutacak yolları belirlediler.

Sonra dışarıya açılma ve saray çevrelerindeki entelektüel girişimler artınca akide ile ilgili problemler doğdu; akaid imamları bu sorunlar üzerine tefekkür edip istikameti tuttular.

Sonra ahlaki problemlere yönelik çözümlerle ilgili sapmalar yaşandı. Tirmizî, Kuşeyrî, Hucviri, Kelâbâzî, İmam Gazalî gibi zahidler tefekkür ettiler ve bu sapmalara karşı tedbirler aldılar.

Hadis âlimleri, bir uydurma hadis problemi yaşandığını gördüler, tefekkür ettiler, harekete geçtiler, hadis tedvini yaptılar.

Sonraki asırlarda İmam Nevevî gibi âlimler ilimde bir dağınıklık tespit ettiler; bütün ilimleri tedvine yönelik tedbirler aldılar.

Ama sonraki asırlarda toplumsal sorunlarla ilgili problemler görüldü, fakat bunu tefekkür edecek ve çözüm bulacak yeteri kadar insan yetişmedi.

Müslümanlar, sorunlar yaşadı, bu sorunlar üzerine tefekkür etti, o sorunlar yüzünden kahroldu ama o sorunları çözecek birini bulamadı.

Tefekkür konusunda Müslümanların âlimleri avamlarına benzedi. Onlar da avam gibi düşündü, avam gibi kahroldu ama âlim gibi çözüm bulmaya kendini layık görmedi.

Kendilerine bir sorun iletildiğinde eski fetvalara bakıldı, zaman zaman “Sorduğunuzun kitaplarda yeri yok” dendi; zaman zaman çok farklı koşullarda verilmiş bir fetva o güne uyarlandı.

Diyelim ki çok özel koşullar altında bir fakihe “Gâvurun dilini öğrenmek caiz midir?” diye sorulmuş, o günkü koşullarda, o kişilerin çoğunlukla kâfir olanlar tarafından konuşulan bir dili öğrenmeleri uygun olmamış, âlim de tabii olarak “Hayır!” demiş. Ama gün gelmiş, bu kez çok farklı bir ortamda yabancı dil öğrenmek farz-ı kifâye olmuş, fetva sorulan âlim, günün koşulları üzerine tefekkür etmek, o sorunlara çözüm bulmak yerine, günün koşullarına uygun bir fetva vermek yerine (ya da kendisini

geçmişin büyükleri ile karşılaştığında layık görmediğinden) “Bizim eski kitaplarımız caiz değildir, diyorlar” demiş.

Tefekkürde havası avamına benzeyen, acınacak duruma düşer, gülünecek duruma düşer. Müslümanlar, böyle durumlar karşısında acınacak duruma düşmüş, gülünecek duruma düşmüş. Fetva soranlar, sorunlarına çözüm bulamayınca fetva sormaz olmuş, fetvasız işini yürütmüş. Ardından kâfirlerin de kışkırtmasıyla “İslam, çağın sorunlarına cevap vermiyor” demiş, laik arayışlara girmiş.

Müslümanlar darbe üstüne darbe yiyince İmam Rabbanî Hazretleri gibi büyükler, tefekkürün kapısını açmış; sorunlara yeniden çözümler üretmiş. Ama bu ihya hareketi sınırlı kalmış.

Sonraki çağlarda Şeyh Halid-i Bağdadî (eş Şehrezori) gibi âlimler yeniden ihyaya yöneldiler, tefekkürün kapısını açtılar. Şeyh Halid’den önce gezgin olmak derviş olmanın koşuluydu adeta. Şeyh Halid, tefekkür etti, dünyanın yörüklükten yerleşikliğe geçtiğini fark etti. Yerleşik dergâhlar kurdu. Devletler, yoldan çıkmıştı ama Batılı bir bürokrasi anlayışıyla her şeye müdahale ettikleri gibi dine de müdahale etmeye kalkıyorlardı; Şeyh Halid tefekkür etti, tedbir geliştirdi, müridlerin maaş almalarını yasakladı, devletin müdahale edemediği sivil kurumlar inşa etti.

İmam Hasan El Benna, Üstad Bediüzzaman Hazretleri, tarikat tecrübesini bizzat yaşayıp ya da o tecrübeye tanıklık ettikten sonra tefekkür ettiler, kendi koşulları içinde hareketlerine tarikat değil, cemaat dediler.

Miladi 20. yüzyıl onlar ve diğer İslam önderlerinin bereketiyle canlandı. Ancak 21. yüzyıla doğru bir hastalık daha baş gösterdi. Bu kez, Müslümanların avamları havasları gibi tefekkür etmeye başladılar. Yörüngedeki yerini anlayacak olgunluğa bile ulaşmayanlar, durgun tefekkürü dahi tam bilmeyenler üretken tefekküre kalkıştılar. Âlimlerin bıraktığı fikir boşluğunu onlar doldurdular.

Tefekkürde havasın avam gibi davranması Müslümanları geri bırakır; avamın havas gibi davranması ise fikir anarşizmine ve fiili felakete yol açar.

Şimdi taşların yerine oturma zamanıdır; avam, avamın tefekkür etmesi gerektiği gibi tefekkür edecek; havas, havasın tefekkür etmesi gibi tefekkür edecek. İşte o zaman Müslümanlar için hayat yeniden dengesini bulacak ve Allah'ın izniyle İslam gemisi yeniden yol almaya başlayacak.

18. Veda Hutbesi: Güven Toplumu

Veda Hutbesi, Allah'ın Resülü ile ümmeti arasında bir mukavele olduğu gibi ümmetin iç emniyetiyle alakalı, bugünün Batılı ifadeleriyle bir deklarasyondur, bir manifestodur.

Resulullah salallahü aleyhi vesellem, ümmetin iç emniyetini bireylerin birbirlerinden emin olmasında görmüş; bu hususta ısrarlı tavsiyelerde bulunmuş ve bu tavsiyelerde bulunduğu dair Allah'ı şahit kıldığı gibi kendisini dinleyenleri de şahit kılmıştır.

Dünyada güvenilir bir ortam inşa etmek, gerekli olduğu kadar zordur. İnsanın kendisini huzur içinde hissetmesi, kendini güvende hissetmesi ile mümkündür. Dinin en önemli fonksiyonu, insana zorluk ve darlık içinde bulunsa dahi güven vermektir: Dünya ve ahiret için güven... Emirlerinin hâkim olduğu bir dünyayı güven ortamı kılmak... Dünyada dış düşmandan dolayı güven mümkün değilse, emirlerine uyulduğu takdirde ahiretteki yüksek güven ortamıyla insanı teskin etmek...

Hz. Muhammed Mustafa (salallahü aleyhi vesellem), Muhammedü'l-Emin'dir; güven, onun sıfatıdır. İslam, selamet dinidir; selamet güven içinde olmayı gerektirir.

Hicret'in 10. yılına gelindiğinde Müslümanlar, yakın bir dış düşman tehdidinden büyük ölçüde salim olmuşlardı; yakın büyük düşmanlar Mekke ve Taif, devrimi yaşamış, Medine ve Hayber Yahudileri etkisizleştirilmiş; Mute Savaşı ile Bizans'a bağlı Arap yapıları meydan okunabileceği anlaşılmış; Tebük Seferi ile Bizans'a kafa tutulmuş; Sasanîlere bağlı Yemen'e vali dahi atanmış; İslam'ın yakın çevrede "görünür" bir düşmanı kalmamıştır.

Bu emin ortamda 100 binden çok sahabe- belki 124-140 bin arası kişi- Resulullah salallahü aleyhi vesellem`in katılacağı duyurulan Hicri 10. yıl Haccı için Mekke`de toplanmıştır.

Resulullah`ın bu geniş topluluğa vereceği mesaj önemlidir. O mesaj içeriye dönük mü olacak, dışarıya dönük mü?

Hicretin 10. yıl Haccı, dışarı bağlamında yakın süreç için emniyetin sağlandığı bir ortamda gerçekleşmiştir. Resulullah salallahü aleyhi vesellem`in son Haccı ve bir tür ümmete veda ettiği Hac olduğu için bu hacca Veda Haccı; burada verilen hutbeye de Veda Hutbesi denmiştir.

Veda Hutbesi, Allah`ın Resülü ile ümmeti arasında bir mukavele olduğu gibi ümmetin iç emniyetiyle alakalı, bugünün Batılı ifadeleriyle bir deklarasyondur, bir manifestodur.

Resulullah salallahü aleyhi vesellem, ümmetin iç emniyetini bireylerin birbirlerinden emin olmasında görmüş; bu hususta ısrarlı tavsiyelerde bulunmuş ve bu tavsiyelerde bulunduğu dair Allah`ı şahit kıldığı gibi kendisini dinleyenleri de şahit kılmıştır. Dolayısıyla kıyamete kadar İslam üzerine olacak olan herkes adına oradaki topluluk, Resulullah salallahü aleyhi vesellem ile bir tür mukavele yapmış, Onun yüce vazifesini yaptığını, kendilerinin de bu emirleri duyduklarını, bir itirazları söz konusu olmadığına göre bu emirlere itaat edeceklerini beyan etmişlerdir. Orada Resulullah salallahü aleyhi vesellem önderliğinde bir tür Ümmet Sözleşmesi yapılmıştır.

Bu sözleşmede Müslümanlar,

1. Canlarını mukaddes bilme
2. Namuslarını mukaddes bilme
3. Mallarını mukaddes bilme
4. Eski sapıklıklara dönmeme

5. Birbirlerini öldürmeme
6. Emanete riayet etme
7. Faizle muamele etmeme
8. Kan davası gütmeme
9. Kadınların haklarını gözetme
10. Birbirlerinin evlatları üzerinde hak talep etmeme
11. Miras hakkını tanıma
12. Zinadan kaçınma
13. Birbirlerini kardeş bilme
14. Irkçılık yapmama
15. Suçun şahsiliğini tanıma
16. Şirk koşmama
17. Her hususta Kur`an ve Sünnete bağlı kalma konularında söz vermişlerdir.

Canın, namusun, malın Mekke gibi mukaddes bilindiği bir dünya... Emanetin sahibine verildiği, şirkin, faizin, kan davasının, zinanın bulunmadığı bir toplum... Birbirini kardeş bilen bir toplum... Asabiyye davası ile birbirine karşı üstünlük taslamayan bir toplum... Bir suç söz konusu ise onun dünyadaki cezasının yanında ahirette de cezasının olduğunu bilen, bununla birlikte hata mahiyetindeki hâllerin affedilebileceğini bilen bir toplum... Bütün peygamberlerin davası budur; Resulûllah salallahü aleyhi vesellem`in inşa etmek istediği toplum da böyle güvende olan, ideal,

dört dörtlük bir toplumdur. Bunca husustan sonra Resulllah salallahü aleyhi vesellem`in birkaç sözle olsun dış düşmana değinmemesi manidardır, daha önce ifade edildiği üzere dış düşman uzaktadır ama bu söz edilmemenin hikmeti yalnız bu olmasa gerektir.

Güçlü olmanın koşulu birliktir, birlik olmanın koşulu güvendir. Güvenin koşulu, herkesin hakkının mukaddes bilinmesidir. Ümmet, birbirinin haklarını mukaddes bilince i güveni bulur, i güveni inşa edince birlik olur, ittihat kurar; ittihadı/birliği inşa edince güçlü olur, güçlü olunca dış düşman onu tehdit edemez. Veda Hutbesi, insanların geneli için geçerli güven-birlik-g-hak hukuk denklemini mmet özeline dolaylı olarak duyuran, kavratan bir sözleşmedir.

Toplumlar güçlenince, g onların problemlerini üzecek kadar büyüyünce gücü oluşturan denklem konusunda gaflete dşerler; gücün gücünü güçten menkul bilirler; bu durumda nderlikleri kayıtsızlaşır, güven ve birliğin g oluşumu için kaynak olduğunu unuttur; güvenli bir ortamın/asayışın sadece gle sağlanacağı vehmine kapılır, g kullandıkça asayış göreceli olarak sağlanır, oysa her haksız güç kullanımı toplumsal güvenin, dolayısıyla birliğin temeline dinamit koyar.

G konusunda gaflete düşmemek, gücün birlikten geldiğini, birliğin de ancak güvenle sağlanabileceğini bilmekle mümkündür.

Resulllah salallahü aleyhi vesellem, bir zamanlar Kâ`be önünde birkaç kişiyle ancak namaz kılabil-diğini, Medine`yi hendeklerle çevirmek zorunda kaldığı günleri elbette hatırlıyordu ve nihayetinde Kendisi de Müslümanların arasındaydı. O varken Müslüman, Müslüman için bir güvenlik tehdidi değildi, dolayısıyla Müslümanların birliği de tehdit altında değildi.

Ama ya Onun hazır olmadığı bir ortamda... İşte o ortamda birliğin korunması ancak güvenin korunması ile güvenin korunması da ancak kişilerin haklarının gözetilmesi ile mümkündür. Her hak ihlali, güvene vurulan bir darbedir, güvene vurulan her darbe birliğe vurulmuştur. Birliğin darbe alması g kaybıdır, sınırları düşmana aan bir tehdittir.

Kadın haklarının ihlali, faiz, zina, nesillerin karışması... Bunların güçle nasıl bir ilgisi olabilir ki? Gücün kendilerini sarhoş ettiği, dolayısıyla hak ihlalleriyle güven, güvenle birlik arasındaki ilişkiyi unutmuş toplumlar, bunu anlamakta hep güçlük çekmişlerdir.

Bugünün dünyasında Müslümanların güç sarhoşu olması için sebep yoktur. Ama Müslümanların kendi kaynaklarından kopmaları, onlarda gücün kaynağı ve güçsüzlüğün sebepleri konusunda bir kafa karışıklığı meydana getirmiştir.

Kadın hakkının ihlali nasıl olur da güçle ilişkilendirilir? Bugünkü dünya koşullarında bu sorunun cevabını kolaylıkla alabiliyoruz. Kadın hakkının ihlali, Müslümanların kadınlar ve erkekler diye iki karşıt cephe gibi gösterilmesine ve erkek cephesinin kadın cephesine zulmeden konumda tanıtılmasına yol açabiliyor. Müslümanın kendi kadını ona karşı dış düşmanın yanında saf tutacak şekilde örgütlenebiliyor. Başka bir ifadeyle Müslüman kadının Müslüman erkeğe güvenmediği, Müslüman erkeğin de Müslüman kadın için, kaynakları da suiistimal ederek, ıslah etme yolu olarak sadece yaptırımları gördüğü bir dünyada kadın-erkek meselesi “güven” çerçevesinde değil, “tehdit” etrafında konuşulabiliyor. Böyle bir ortamda Müslüman kadın, düşmana kanarak huzuru dışarıda arayabiliyor, düşman bunu suiistimal ederek Müslüman kadını İslam`a düşmanlaştırma fırsatı olarak değerlendiriyor ve bu oyun yer yer tutuyor. İslam dünyası bundan dolayı güç kaybına uğrayarak zayıf düşebiliyor.

Cana kast, mala kast, ırkçılık gibi hususlar da bundan farklı sonuçlar doğurmaz. Bunların her biri birliği bozar; birliği bozan her unsur, güç kaybına yol açar, dolayısıyla güvenlik tehdididir.

Müslümanlar eski sapkınlıklardan uzak durarak şunu bir kez daha anlamak durumunda: Erkeğin ailenin reisi olması gibi hiçbir İslamî hak, birliği bozmaz, güvenliği tehdit etmez, güçten düşürmez. Aksine her İslamî esasın ihlali eninde sonunda birliği bozar, güvenliği tehdit eder, güçten düşürür. Güçten düşmüş bir toplumun ayakta kalma imkânı yoktur.

19. Doğrularla Beraber Olmak!

Bazı günahlar, kendi sınırları içinde başlar ve biter, istisnai durumlar dışında başka günahlara yol açmaz.

Bazı günahlar ise asla kendi başına kalmaz, başka günahlara yol açar, nihayetinde sahibini günah bataklığına götürür, toplumsallaştığında ise toplumu bir bütün olarak batırır.

Yalan, bu ikinci kısım günahlardandır; asla sınırları içinde yaşanıp sonlanmaz, mutlaka başka günahlara kapı olur, nihayetinde sahibini “kazib (yalancı)” yapar. Bu günahın yayıldığı toplumlar gelişmez, aksine batmaya mahkûm kalır.

Toplumlar, pek çok günaha rağmen maddi kalkınma içinde olabilirler. Ama yalanın yayıldığı bir toplum asla maddi kalkınmasını sürdüremez.

Hâlihazırdaki dünya gerçeğine bakıldığında da yalanı kınayan ve kendisinden uzak tutan toplumların kâfir ve günahkâr bile olsalar kalkınabildikleri, buna karşı yalanla arasına mesafe koymayan toplumların Müslüman ve pek çok günahattan uzak bile olsalar geri kaldıkları görülecektir.

Bu yönüyle yalan, sadece manevi bir günah değildir, aynı zamanda toplumsal bir suçtur, toplumun geri kalmasına yol açan bir düşmandır.

Zira malum olduğu üzere yalan sade bir ifadeyle “doğruluğun karşıtı, bir konuda gerçeğe aykırı haber veya bilgi vermek, sözün vâkıaya uygun olmaması” diye tanımlanır. Ama,

-İftira

-Emanete ihanet

-Aldatma

-Malın kusurunu saklama

-Eksik tartma

-Haksız eleştiri

gibi günahlar da yalanla doğrudan veya dolaylı olarak ilgilidirler. Bunlar bir araya geldiğinde toplumsal güvenin temeli dinamitlenir, toplumsal bağlar kopar, toplum arasında didişme ve düşmanlık başlar. Nihayetinde toplum, kalkınmasını sağlayacak ittifak enerjisinden yoksun kalır.

Bir toplum düşünün ki,

-İftira günlük bir vaka hâline gelmiş...

-Emanete sadakat ayaklar altına alınmış...

-Fırsatını bulan birbirini aldatıyor.

-Çürük mallar sağlam diye satılıyor.

-Teraziler, sizi yanıltıyor.

-Kişi doğru işler de yapsa yanlış yapmış gibi eleştiriliyor.

Böyle bir toplumda ittifakın alt yapısını oluşturan muhabbet, dayanışma, kaynaşma olur mu? Böyle bir toplumda aile bağları güçlü kalır mı? Diğer toplumlar, böyle bir toplumla büyük ticari faaliyetler içinde bulunur mu? Böyle eleştirici bir toplumda büyük adamlar, önder şahsiyetler yetişir mi?

Yalan bir zaafiyettir, güçsüzler yalana başvurur, denir. Dünyanın geri kalmış toplumlarının dindar olsalar dahi yalana başvurmaları, zayıf olmaları ile ilişkilendirilir. Örneğin, İslam dünyasının ekonomik olarak geri kalmış kesimlerinde yalanın yaygın olması bununla açıklanır.

Yalanı güçsüz toplumlar açısından meşrulaştıran bu yaklaşım, ilk anda doğru gibi görünse de hatalıdır, durumu tam zıddıyla izah etmektedir:

Toplumlar güçsüz oldukları için yalan söylemezler, yalan söyledikleri için geri kalmışlardır.

İslam, yalanı şiddetle reddeder. Bu günahı, İhyâ'u Ulmû'id-Din'de Afati'l-Lisan (lisanın afetleri) arasında anlatan Gazzali, onun İslam'da reddedilişiyle ilgili şu hadis-i şerifleri aktarır:

“Ebû Hureyre Hz. Peygamberden şöyle rivayet ediyor:

Üç haslet vardır kimde bulunursa o oruç da tutsa, namaz da kılsa ve ben Müslümanım da dese yine münafıktır:

Konuştığı zaman yalan söylese
Söz verdiği zaman sözünü yerine getirmese
Emîn sayıldığı zaman hainlik yaparsa”

“Hz. Peygamber yine şöyle buyurmuştur:

Dört haslet vardır, kimde bulunursa, o kimse münafıktır ve kimde o dört hasletten biri bulunursa, o kimsede münafıklıktan bir haslet var demektir. Ta ki o hasleti bırakıncaya kadar!

Konuştığı zaman yalan söylerse
Söz verdiği zaman cayarsa
Ahdettiği zaman hile yaparsa
Başkasıyla cedelleştiği zaman yalan uydurursa”

Hz. Peygamber buyurmuştur:

“En büyük hıyanet, din kardeşine haber verdiğin bir sözde o sana inandığı hâlde senin ona yalan söylemendir.”

“Üç sınıf vardır. Kıyamet gününde Allah onlarla konuşmaz ve onlara (rahmetle) bakmaz:

Sadakasıyla minnet eden (başka kakan)

Yalan yemin ile malını satan

Kibir ve gururdan ötürü eteğini yerlerde sürükleyen.”

Gazzâlî'nin Hasan-ı Basrî Hazretlerinden aldığı “Üzerinde münâfıklık binâsının yükselmiş olduğu temel yalancılıktır” sözü ise yalananın başka günahlara esas teşkil etmesini anlatması açısından önemli bir vurguya sahiptir.

“Enes (ra), Hz, Peygamber'in şöyle dediğini rivayet eder: ‘Bana altı hasletle kefil olunuz, ben de size cennetle kefil olayım. Ashâb-ı kirâm ‘O altı haslet nedir?’ diye sorunca şöyle dedi:

Sizden birisi konuştuğu zaman yalan söylemesin.

Söz verdiği zaman sözünden dönmesin.

Emin sayıldığı zaman hıyanet etmesin.

Gözünü haram bakıştan korusun.

Tenasül uzvunu zinadan korusun.

Ellerini zulümden uzak tutsun.”

Ancak Hz. Peygamberin ifade buyurdıkları bu sakınışlar aynı zamanda dünyevi kalkınmanın etkenleri arasındadır. Zira yalanın ve hıyanetin azaldığı, namusa saygının ayakta olduğu, zulmün bulunmadığı bir toplum kolay ittifak eder. İttifak eden bir toplum yükselir, yol alır.

Yüce Allah buyuruyor:

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah’a ve Rasûlüne itaat ederse, muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır.” (Ahzab, 70-71)

Dikkat edin, ayet-i kerimelerde yüce Allah işlerimizin düzelmesini takva ehli olmak ve doğru sözlü olma koşullarına bağlamıştır. Takva, şüphesiz ki haramlardan hakkıyla sakınmayı gerektirir. Buna bir de doğru söz eklendiğinde toplumsal kalkınmanın esaslarından güven inşa olur. Güven inşa olduğunda toplumlar ihya olur.

Yine ayet-i kerimeler, takva ve doğruluk vurgusundan sonra Allah ve Rasûlüne itaatin başarı getireceğini vaat etmiştir. Şüphesiz ki ayet-i kerimede “fevz” kelimesiyle ifade edilen başarı salt uhrevi başarı olarak alınamaz. Allah ve Resûlüne itaat, dünyevi başarıyı da getirir ki bu itaatin başlangıcı “doğrulamak”tır, doğruluktur.

Ne var ki doğru sözlü olmak yetmez. Yalan nasıl ki toplumsallaştığında toplumun kanatlarını bataklığa saplatıp toplumu batırıyorsa doğruluğun da toplumun işlerinin düzelmesini sağlaması bireyleri aşip toplumsallaşmasına bağlıdır.

Yalan söylemeyi alışkanlık hâline getiren bir toplumla beraberliği sürdürmek hoşgörü değildir, aksine o toplumun geri kalmasına göz yummaktır. Sıddıklar, sıddıklarla beraber olunca ortaya toplumu kalkındıran bir sıddıklar, sadıklar gücü çıkar ve o güç toplumun lokomotifidir.

Yüce Allah’ın bu husustaki hükmü açıktır:

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun.”
(Tevbe 119)

İman edenlere münafıkların, kaziblerin peşine takılmaları değil, takva sahiplerine, her hâlükârda doğru söyleyenlere bağlanmaları yaraşır.

Rasûlüllah dönemindeki kalkınmanın esası budur. O gün sadıklar, sadıklarla bir araya geldiler, böylece ortaya sadıklardan oluşan bir İslam cemaati çıktı ve o İslam cemaati büyük kalkınmayı sağladı.

Günümüz Müslümanlarının ise en büyük sorunlarından biri doğru söyleyenlerin, kaziblerin peşine takılması, onların önderliği etrafında bulunmakta sakınca görmeyişleridir. Dikkat edilirse İslam dünyasında nice doğruluk ehli, kaziblere gönüllü reaya olup kalmıştır.

Bugün de kalkınmak için doğruyu inşa etmek ve doğru söyleyenlerle birlikte olmak gerekir. Başka bir ifadeyle kaziblerin peşinde giden tek bir doğruluk ehli kalmayınca kadar doğruyu sağlamca inşa etmek gerekir.

Bu durumda, yalancıların önderliği çöker, doğruluk ehli güçlenir ve topluma önder olur.

20. “Rükû Edenlerle Birlikte Siz de Rükû Edin”

İslam’ın ilk günleri ile ilgili çekilen meşhur fotoğraflardan biri şu rivayettir:

Yahya bin Afif haber veriyor: “Ben, cahiliye döneminde bir gün Abbas bin Abdulmuttalib’in yanına indim. Ka’be’nin yanına bir adam geldi. Sonra bir çocuk onun sağında durdu. Bir kadın da onların arkasında...

Ben “Ey Abbas, bu garip bir iş...” dedim. Abbas “Evet garip bir iş... Sen, bu adamın kim olduğunu biliyor musun?” dedi. “Hayır” dedim. “O, kardeşimin oğlu Muhammed bin Abdullah bin Abdulmuttalib’dir.” Bu çocuğun kim olduğunu biliyor musun?” dedi. “Hayır” dedim. “O, Ali bin Ebi Talib’dir. Kadının kim olduğunu biliyor musun?” dedi. “Hayır” dedim. “O yeğenimin hanımı Hatice binti Huveylid’dir. Bu adam (Hz. Resulullah) bana dedi ki, ‘Senin Rabbin yer ve göklerin Rabbidir’ ve Onun durumu, gördüğün gibidir. Allah’a yemin olsun ki bütün yeryüzünde bu üç kişiden başka bu dinin üzerinde olan birini bilmiyorum.” (Taberi’den naklen İbn-i Kesir)

İslam’ın daha ilk günlerinde “birlikte namaz” söz konusudur. Hz. Resulullah salallahü aleyhi vesellem, insanları İslam’a çağırırken onları doğrudan namaza da çağırmış oluyordu.

Namaz, bir şiardır; bir kimlik beyanıdır, cemaatle namaz ise kimlik beyanı olmasının yanında bir davettir, bir topluluğa katılma çağrısıdır.

Resulullah salallahü aleyhi vesellem kendisinin ve ailesinin İslam’ını hiç gizlememiş; açığa vurmanın yol açacağı sıkıntıları daha ilk gün göğüslemeyi göze almış, namazını mübarek ailesi ile birlikte açıkça eda etmiş, Onun bu edası başlı başına bir davet olmuş, nitekim Hz. Ali (ra) Onu Hz. Hatice annemizle birlikte namaz kılarken görünce merak etmiş ve İslam olmuştur. Hz. Ali dışında da pek çok kişinin İslam

olması yine Resulullah salallahü aleyhi vesellem'in Ka'be'nin yanı başındaki namazına tanıklık etmeleri ile gerçekleşmiştir.

Rabbimiz Enfal Sûresi'nde müminlerin sıfatlarını bildirirken buyuruyor: “Onlar namazlarını dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden (Allah yolunda) harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için Rableri katında nice dereceler, bağışlanma ve tükenmez bir rızık vardır.” (Enfal 3,4)

Namaz kılmak gerçek bir mümin olmanın koşullarındandır. Hakkıyla iman eden namazını kılar. İslam'a girmek, her ne kadar Kelime-i Şehadet ile gerçekleşiyorsa kişinin bir Müslüman fert olarak muamele görmesi için sorgulamaların tamamı öncelikle namazla başlıyor. Şahit mi aranıyor, namaza bakılıyor; zekât mı verilecek, namaz kılıp kılmadığı ile ilgili bir soruşturma yapılıyor. Hatta kimi Şafii uleması nikâh kıyarken kişinin namaz kıldığından emin değilse ona önce beş vakit namaz kaza ettiriyor ve ondan namazı sürdürme sözü alıyor.

Bakara Sûresi'nin başında yüce Rabbimiz muttakilerin sıfatlarını bildirirken gaybe imandan hemen sonra namaz kılmayı anıyor: “Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar...” (Bakara 2)

Gaybe iman kalbidir, namaz kılmak ise fiilidir. Fiil, hem kalpteki samimiyeti ifade eder hem de onu duyurma işlevi görür.

Mü'min, ihlası zedelenmesin diye kimi ibadetlerini saklar. Ama farz namazını saklamaz. Namaz, onun müminliğini duyurmasıdır, onun mü'minlik şahididir. Bu şahit, İslam yurdunda İslam toplumu içinde, hayatı onun için kolaylaştırırken İslam'ın baskı altında olduğu yurtlarda onun için bir imtihandır. Kişi ya şahidi ile birlikte yaşar ya da kendisini ondan saklar. Dünyada olduğu gibi mahşer gününde de, ilahi huzurda da şahitsiz kalır, mü'minliğini ispat sorunu yaşar.

İslam, hiçbir beşeri üretime benzemez. İslam, bir cemaat dinidir. Ama İslam'ın cemaat yönü sosyalizmin toplumculuk yönüne benzemez. Sosyalizm, ferdin özerkliğini tanımaz, ferdi öldürür, ferdi topluma feda eder toplumculuk iddiasıyla ferdin hakkını yok sayar.

İslam, ferdi tanır, ferdin özerkliğine değer verir. Ancak ferdi toplum içinde tarif eder. Allah'ın dininde fert "abdullah (Allah'ın kulu)" olarak vardır, muhteremdir, kendisine ait bir hukuku vardır, o hukuk yok sayılamaz. Ancak o kulun kulluk vazifesini hakkıyla yerine getirmesi ümmete, İslam cemaatine dâhil olmasıyla mümkündür.

İslam, dengeyi tutturaktır. Ferdi korur ama onun kendisini cemaat içinde görmesini, onun gereklerine uymasını şart koşar.

Yüce Allah (cc) ayet-i kerimede emrediyor:

"Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin."
(Bakara, 43)

Namaz kılmak yetmiyor; rükû edenlerle birlikte rükû etmek de gerekiyor. Bu açık bir emirdir.

Cemaatle namazdan kaçmanın iki ana sebebi vardır:

Birincisi, yükten kaçınma ve rahatlığa düşkünlükle ilgilidir. Özellikle İslam'ın baskı altında olduğu ortamlarda cemaatle namaz, kişiye imanına karşı yürütülen savaşın içinde yer alma yükü getirir. Kişi bundan kaçındığı için namazını tek başına kılmayı isteyebilir. İslam'ın baskı altında olmadığı ortamlarda ise cemaatin bulunduğu yere (camiye gitmek) ve cemaatin intizamına uymak kişiye ağır gelebilir.

İkincisi ise kişinin namazdan daha çok istifade etmeyi dilemesi ile ilgilidir. Kişi cemaatin intizamına uyunca namazı derinleşecek kadar uzatmama sorunu yaşadığını düşünebilir, alternatifi olmayınca da fert namazını kendisi için daha efdal zannedebilir.

Niyet farklı da olsa ikisi de ferdi cemaatten koparır. Onun namazını mü'minlerin namazından bağımsızlaştırır. O, namazda "Biz yalnız Sana ibadet eder ve yalnız Senden yardım dileriz" diye topluluk dilini kullansa da amelde topluluk içinde olma hâlimden uzak kalır.

Resulullah salallahü aleyhi vesellem, Mekke'de kişileri İslam'a çağırırken onlara "iman edin" demekle yetinmedi, onların "biz iman ettik" demelerini yeterli görmedi.

Onların imanlarının gereği olarak kendi topluluğuna katılmasını istedi. Ona iman edenler, bir düzen içinde Dar’ul Erkâm gibi bir tür mescid edinilen evlere gelmek ya da Mekke dışındaki toplanmalara katılmak ve oradaki ibadetin içinde yerini almak durumundaydı.

Bu, bir yükü. Ama kişiler bu yüke katlanmak zorundaydı. İmtihansız bir “fert imanı” ile topluluk içinde bulunma imanı arasında fark vardı. Kişi fert imanından topluluk içinde bulunma imanına doğru yol alıyordu.

Resulullah salallahü aleyhi vesellem, daha Medine yolunda iken ve Medine’ye ulaşır ulaşmaz mescid inşa etti, vakit içinde yetişebilenlerin cemaatle namaza katılmalarını emretti. Bu İslam âlimlerinin büyük çoğunluğuna göre “farz” anlamında bir emir değilse farza yakın bir emirdir.

“İslâm bilginleri, ayetteki emrin (Bakar 43) zorunluluk ifade edip etmediği konusunda ihtilâf etmişlerdir. Cemaatle namaz kılmanın önemine dair hadislerden (Meselâ bk. Ebu Dâvûd, Salât, 47–51, IV, 371–381) hareketle Hanbelî bilginler, cemaatle namaz kılmanın erkekler için “farz-ı ayın”, Şafîî bilginler, “farz-ı kifâye”, Hanefî ve Malikî bilginler ise “sünnet-i müekkede” olduğu içtihadında bulunmuşlardır.” (<http://www.diyaret.gov.tr/tr/icerik/cemaatle-namaz-kilmanin-hukmu-ve-onemi/5906>)

Sahabeden Abdullah İbn-i Mes’ud (R.A.) diyor ki: ”Kim yarın Allah’a Müslüman olarak kavuşmak isterse, şu namazlara ezan okunan yerde (cemaatle kılmaya) devam etsin. Çünkü Allah, Peygamberimiz (A.S.)’e hidayet yollarını açmıştır. Cemaat namazları da hidayet sünnetlerindedir. Eğer cemaati terk edip namazı evinde kılan kimseler gibi, siz de namazları (camiye gelmeden) evlerinizde kılmaya devam ederseniz, Peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ettiğinizde ise muhakkak sapırsınız... Yemin olsun ben öyle halimizi görmüşümdür ki, nifakı malum münafıktan -ve hastadan- başka bizden hiç kimse cemaati terk etmiyordu.”

Kişinin namazdan daha çok istifade için cemaatle namazdan uzak durması noktasında ise, cemaat şüphesiz ki ideal değil ortalamadır, ortak noktadır. Ancak cemaatin ortalaması, ortak noktası ferdin idealinden yücedir.

Resulullah salallahü aleyhi vesellembuyuruyor: “Kişinin bir başka kişi ile birlikte kıldığı namaz, tek başına kıldığı namazdan, iki kişi ile birlikte kıldığı namaz bir kişi ile birlikte kıldığı namazdan daha sevaptır. Cemaat ne kadar çok olursa bu namaz Allah’a o nispette sevimlidir.” (Ebu Dâvûd, Salât, 47)

Kişi farzı cemaatin ortalamasına uyarak kılacak. Fert olarak aradığı daha derini ise sünnet namazında bulacak. Denge budur. Cemaate uymak esastır ancak ferdin talebi de değerlidir.

Nitekim İslam uleması istisna namazlar dışında sünnet namazların cemaatle kılınmasını uygun görmemişlerdir. Sünnet namazlar, ferdin kendisiyle baş başa kalacağı, ona kendisi gibi olma hakkının tanındığı namazlardır. Bir ilan değil, bir özel hâldir. Özel kılınır, kişiye özgü kılınır.

Kişi, bir süre uyuduktan sonra gece kalkar, uzun uzun teheccüd namazını kılar, o namazda dilediği kadar zikreder, dilediği kadar fikreder, kendisine bir kınama yoktur, aksine mükâfat vardır.

Ama sabah namazına geldiğinde, hastaların, yaşlıların, sefere çıkacak olanların, uyanacak çocuğunu emzirecek annelerin hâline ortak olmak, onların halinin ortalaması ile kılınan bir namaza itirazsız katılmak durumundadır.

Topluluğa katılmaktan korktuğu için cemaati terk eden, İslam’ın safları dışında kalma tehlikesine maruz kalır. Takva namına cemaati terk eden de Harici olur; Müslümanların birlikteliğini bozar, İslam’a zarar verir.

21. İhya Önderi Yetimler

“Gördün mü o, dine yalan diyeni? İşte yetimi itip kakan odur!” (Maun Suresi 1 ve 2)
Yetimler hakkında insanı dehşete düşüren bir açıklama... Dine yalan diyen kim? Bu soruya yüzlerce cevap verilir. Yüce Allah, “Yetimi itip kakan kim ise dini yalanlayan odur” cevabını uygun bulmuş bu surede.

Bu cevap, İslam ile şefkat ve bir sonraki ayet-i kerime (Yoksulu doyurmaya teşvik etmez) ile birlikte İslam ile sosyal adalet arasındaki ilgiyi açık seçik ortaya koyuyor.

Dini yalanlayan, yetime karşı şefkatli olmaz, dini yalanlayan yoksulu doyurmaya teşvik etmez. O halde dini doğrulayan (mü'min), yetime karşı şefkatli olur, yoksulu doyurmaya teşvik eder.

İslam, yetimlerin yanındadır. Ya yetimler nerede? Onlar, İslam için nerede duruyorlar?

İslam, yetimlerin seyyidi Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi vesellem'nin dinidir. Bu dinin önderi yetimdir ve yetimler bu dine önder olmuşlardır.

Tarih boyunca yetimlerin İslam önderliğinde çok özel bir yeri vardır. Özellikle İslam'ın kriz dönemlerinde, ihyaya gereksinim duyulan süreçlerde neredeyse hep bir yetim çıkmış ve İslam'ın ayaklar altına alınmasına engel olmuştur.

İmam Gazalî Hazretleri bir yetimdir. Onu bir anne yetiştirmiş. İmam'ın asrında Müslümanlar gaflete düşmüştü; bilenleri felsefe ve karşılıksız fıkıh meseleleri ile zaman geçiriyor; bilmeyenleri birbirini vuruyordu. Yönetenleri entrika peşindeydi, yönetilenleri yok hükmünde.

Müslümanlar bir çıkış yolu, Peygamber salallahü aleyhi vesellem varisi bir ihya önderini gözlüyordu. İmam Gazalî, hayat yolunda büyümüş, yoksul iken zengin olmuş, toplumun alt tabakasına mensup iken dünyanın en güçlü devletini yöneten halife ve sultanın meclisinde oturabilir konuma çıkmıştı.

Dünyevi bir bakış açısıyla İmam için her şey yolundaydı. Ona düşen sırmalı kıyafetler içinde ipek sergilere basıp medresesine gitmek, halife ve sultanın konumunu güçlendirmektir. Buna karşılık onlardan alacağı makam, şöhret ve paraydı.

İmam, ümmetin hâline baktı, öz hayatını yadırgadı. Bağdat'ı terk etti, Şam ve Filistin'de inzivaya çekildi. Kitap çoğaltarak geçimini sağladı, helal rızıkla beslenip büyük işler düşündü, inzivası tamamlandığında halka döndü, hakkı anlattı, çağını ve çağından sonrasını uyandırdı. Bir yetim, yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa'nın salallahü aleyhi vesellemyolunu ihya etti.

Üstad Bediüzzaman Said-i Nursi Hazretleri, bir yetimdir. Küfür cephesi İslam'a karşı imha savaşı başlatmıştı. Üstad, bunu ilk fark edenlerdendi. Aldatmayı gördü. Dönemin pek çok kişisi gibi gözlerini kapatabilir, Ankara'da bir makam edinebilirdi. Üstad, buna "Hayır!" dedi.

Üstad'ın "Ben seksen sene ömrümde, seksen bin zatlardan ders aldığım halde, kasem ediyorum ki, en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi, merhum

validemden aldığım telkinat ve manevî derslerdir ki, o dersler fitratımda, adeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini aynen görüyorum. Demek, bir yaşımıdaki fitratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinatını, şimdi bu seksen yaşımıdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum.” diyerek muallimeliğini anlattığı annesi Nuriye’nin onun belleğine yerleştirdiği hamiyetle yüce Allah’ın dinini ayakta tutmaya vesile olmanın yolunu aradı. Bir yetim, yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa’nın salallahü aleyhi vesellem yolunu ihya etti.

Şehid Seyyid Kutup, bir yetimdir. Seyyid’in önüne dünya hayatı çıktı. Bilginin ve edebiyatın kapısı ona açıldı. Büyük bir bilim adamı veya edebiyat adamı olabilirdi. Ama yüce Allah, o yetime yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa salallahü aleyhi vesellem’in yolunu sevdirdi. Canına kast edileceğini bile bile en gür şekilde küfre “Hayır!” dedi. Bir yetim, yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa’nın salallahü aleyhi vesellem yolunu ihya etti.

Sadece âlimler midir bu ümmetin yetim önderleri? Hayır, hareket önderlerinin çoğu da yetimdir. O yetimler, yetimlerin serveri salallahü aleyhi vesellem yolunda yürüyerek toplumları için hayır kapılarını açtılar.

Aliya İzzetbegoviç, bir yetimdir. Komünist Yugoslav iktidarı, Arnavutluk’ta iyice zayıflayan İslam’ı Bosna’dan da atarak Avrupa’nın bağrından koparmak istedi. Aliya bir alim değil, bir avukattı. Ama o salih bir annenin talebesiydi. “Rahmetli annem çok dindar bir kadındı ve dine olan bağlılığımı (en azından kısmen) ona borçluyum. Sabah namazlarına tam vaktinde kalkardı. Beni de kaldırırdı ki ben de Hacıyska Camii’ne gidebileyim. 12-14 yaşlarındaki bir çocuk olarak tabiidir ki biraz tereddüt ederdim kalkma konusunda. Ama eve daima mutlu dönerdim. Yaşlı İmam Mujezinoviç ikinci rekâta daima, Kur’an’ın harika surelerinden olan Rahman suresini okurdu. Taze bahar sabahındaki o cami, sabah namazında okunan o Rahman suresi ve civardaki herkesin kendisine saygı duyduğu o âlim, uzun yıllar öncesinin sisleri arasında görebildiğim en güzel görüntüleri oluşturmaktadır.”

Bir yetim, Bosna’da, Avrupa’nın bağrında yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa’nın salallahü aleyhi vesellem yolunu ihya etti.

Cehar Dudayev, bir yetimdir. Ruslar, Kafkas halkları arasında İslam'a sadakatleri ve küfre karşı kıyımları ile bilinen Çeçen halkının İslamî yanına karşı Sovyet döneminde verdikleri savaşı, Sovyet sonrasında da sürdürmek istediler. Cehar Dudayev buna "Hayır!" dedi. O henüz yedi yaşında iken babasını yitirmişti. Ama kendi öz ifadesiyle annesinin yetiştirdiği, belleğine iman ve İslam onurunu yerleştirdiği bir askerdir. "Ben, annemin kucağında Müslümandım." "Namaz kılmayı ve Kuran okumayı okul öncesi ve okul sırasında annem ve diğer büyüklerimden öğrendim. Düzenli bir dini eğitim almam imkânsızdı ve zaten yasaktı. Çocukluğumda geceleri yatakta, annem okur, ben tekrarlardım. Namaz surelerini böyle öğrendim. Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın onun kulu ve resulü olduğuna kendimi bildim bileli iman etmişim ve bu imanımı o günden bugüne Allah'a çok şükür, muhafaza ettim. Bu inancım sayesinde ateist okulların ve komünistlerin etkisinde kalmadım. İnanıyorum ki inanç insanların mücadele gücüdür. Toplumların birlik ve beraberliğini sağlar. Cumhurbaşkanı seçildiğimde kendime taraftar toplamak için değil, inandığım için yemin törenimi İslam'a göre yaptım ve Kuran-ı Kerim üzerine yemin ettim. Bu vesileyle Yüce Allah'a hamd ediyor, bu iman ve inançla ona kavuşmamı bana nasip etmesini niyaz ediyorum." diyen Dudayev, yetimlerin serverinin salallahü aleyhi vesellemyoluna girdi. Bir yetim Çeçen dağlarında, yetimlerin serveri Hz. Muhammed Mustafa'nın salallahü aleyhi vesellemyolunu ihya etti.

Daha nice yetim vardır, burada anılmayan... Onlar hep yetimleri itip kakanların dinden uzak olduğunu gördüler, yetim kalarak babanın önderliğinden yoksun kalanların Hz. Muhammed Mustafa'nın salallahü aleyhi vesellemönderliğiyle ihya olacağını gördüler, ihya oldular ve toplumlarını ihya ettiler.

Yüce Allah buyuruyor:

"...Bir de sana yetimleri soruyorlar. De ki: 'Onların durumlarını düzeltmek hayırlıdır...'" (Bakara 220)

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından

dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah'a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir." (Bakara 177)

Yetimlerin Serveri salallahü aleyhi vesellembuyuruyor:

"Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himaye eden kimseyle ben, cennette şöyle yan yana bulunacağız."

Hadisin ravisi Malik b. Enes, -Peygamber Aleyhisselam'ın yaptığı gibi- işaret parmağıyla orta parmağını gösterdi."

(Buhârî, Talâk, 25, Edeb, 24; Müslim, Zühd, 42)

Yetimlere sahip çıkmak, yetimlerin serverinin salallahü aleyhi vesellem yolunda olmanın bir gereğidir.

22. Vahdete Kim Düşman?

Vahdet, birlikteliktir. Müslümanlar birlikteliklerini korudukça "Bir" olan Allah'ın yardımına ulaştılar, Allah'ın yardımına ulaştınca bütün engelleri aştılar, bütün düşmanları yendiler, insan aklını hayretler içinde bırakan fetihler gerçekleştirdiler.

Kesin bir birliktelik değil, makul bir birliktelik bile Müslümanların İslam düşmanlarını yenmesine ve İslam yurduna yeni yurtlar katmasına yetti.

Bugünkü Batı uygarlığı, tarih üzerine yapılan araştırmalar ve o araştırmalar üzerine yapılan değerlendirmelerden ulaşılan Batı aklının ürünüdür.

Tarihe bakıldığında İslam zaferlerinin kolay fark edilir bir gerçeği vardır: Müslümanların önemli bir kesimini içine alan bir vahdet. Müslümanların yenilgilerinin de o ölçüde kolay fark edilir bir gerçeği vardır: Vahdetin bozulması.

Bu noktadaki tarihi gerçeklik “Allah’a ve Resulü’ne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider. Bir de sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.” (Enfal 46) ayet-i kerimesindeki mucizenin ispatıdır.

Müslümanlar, tarih boyunca Allah(CC)’a ve Resulü’ne itaat üzerine birleştikçe kuvvet kazandılar; bu birlikten uzaklaşıkça kuvvetten düştüler.

Maveraünnehir’deki kör çekişmeler olmasaydı bugün Çin ve Hindistan, sonraki dönemde baştanbaşa Rusya İslam yurdu olacaktı. Bugün Rusya diye bir ülke varsa bunun tek nedeni Müslümanlar arasındaki çekişmelerin İslam ordularının kuzeydeki ilerleyişini engellemesidir.

Endülüs Müslümanları rehavet içinde birbirlerine düşmeselerdi bugün ne İspanya ne Portekiz ne İtalya ne Fransa diye bir ülke var olacaktı.

Kuzey Afrika’da kurulan İslam devletleri çekişmeselerdi putperest Afrika, Hıristiyan Afrika olacak günleri bekleme cehaleti içinde kalmayacaktı.

Osmanlı, İran şahlarından emin olabilseydi Viyana kuşatması, tarihe küçük bir Viyana fethi olarak geçecek; bugün ne Almanya ne İskandinav ülkeleri ne İngiltere olduğu noktada olacaktı.

Haçlıların Kudüs’ü işgali de Moğolların İslam medeniyetini tarumar etmeleri de Müslümanların çekişme günlerine denk geliyor.

Birinci Dünya Savaşı'nda İslam dünyası siyasi ve askeri olarak tüketilmişse de direnme gücünü korumasında İttihad-ı İslam fikriyatı'nın büyük payı var. Müslümanların birleşebilme ihtimali bile İngiltere ve Fransa gibi dönemin etkin güçlerinin korkmasına ve yer yer geri adım atmalarına yetmişti. Onlar, sadece sözü edilen bir vahdetin sağlanması durumunda bırakın sömürgelerini, kendi başkentlerini bile korumaktan emin değildiler. Bunun için Müslümanlar arasında vahdeti sağlayacak adımlardan özenle kaçındılar, bu konuda birbirlerini ısrarla uyardılar.

Batı'da görüşlerine önem verilen araştırmacılardan Fransız Michel Foucault şu soruyu soruyor:

“12. ve 13. yüzyıla kadar Hıristiyanlıktan son derece daha büyük ve daha güçlü bir dinamizme sahip görünen ve gerçekten de sahip olan Müslüman dünyası, Müslüman dini; dini, askeri, toplumsal, kültürel biçimleri yukarı Ortaçağ Hıristiyan dünyasından çok daha esnek çok daha zengin, çok daha güler yüzlü olan bu dünyada nasıl oldu da belli bir andan itibaren olaylar tersine döndü; Müslüman dünyası hareketsizleşti, belli bir anlamda dondu ve önündeki engelleri kaldırmış ve günümüze kadar evrenselliğin büyük odağı olmuş Hıristiyan bir dünya tarafından yavaş yavaş içerildi (yutuldu) ve sömürgeleştirildi? Bu, tarihin bir sorunudur ama gerçekte felsefenin de bir sorunudur.”

Modern Batı'dan post-modern Batı'ya kalan en büyük sermaye, planlılık ve kararlılıktır.

Küfür güçleri, her olay hakkında sonuçları bir bir değerlendiriyor, onunla ilgili projeler geliştiriyor. O projelere yatırım yapıyor. O yatırımları belli aralıklarla değerlendiriyor. Başarı noktalarına yatırımını artırıyor, aksaklıkları gidermek için ek projeler yapıyor.

Modern Batı, Katolik tekçiliğinin etkisi altındaydı, genellikle tek proje üzeri yol alıyordu veya en azından proje renkliliği azdı.

Post-modern Batı ise “müşteri artırma” liberal kapitalizminin etkisi altındadır, daha kazançlı çıkmak için çok sayıda projeyi bir anda yürütüyor.

Öte yandan bugünkü Batı, bir “Amerikan Batısı”dır; Batı’nın İslam’la kurduğu iletişimden elde ettiği insani değerlerden olabildiğine uzak ve Barbar Batı’ya olabildiğine yakındır. Amacına ulaşmak için hiçbir vahşetten kaçınmıyor. Yaptığı katliamlara o katliamların sonuçlarından elde ettiği kazanç yönünden bakıyor. Kazancı büyükse katliamı küçük, önemsiz; kazancı küçük ya da yoksa katliamı büyük görüyor, onu da kâra çevirip ondan dolayı özür dileme gibi yollarla imaj düzeltme yoluna gidiyor.

İşte bu yapıdaki Batı’nın Michel Foucault’un da sorduğu sorudan vardığı bir sonuç vardır:

Müslümanlar makul bir vahdete ulaştınca gücü elde ediyor, vahdetten uzaklaşınca güçten düşüyor.

Bu sonuç, vahdeti mutlak bir hedef haline getiriyor, vurulduğunda Batı için en yüksek kazanç elde edilecek yapı olarak kayda geçiriyor.

Batı, vahdeti vurunca en kapsayıcı kazanca ulaştığını, diğer kazançlarının bunun neticesi olduğunu görüyor ve modern dönemden bugünkü post-modern döneme, Müslümanlara yönelik büyük yatırımını vahdeti bozmaya yönelik yapıyor.

Vahdet, çatıdır. Küfür, o çatı çökerse her şeyin onun altında kalacağı hesabıyla hareket ediyor.

Güvenlik politikaları, sadece savunmayı güçlendirme amaçlı yapılmıyor. Düşmanın enerjisini tüketen noktaların tespiti ve bunların ihtiyaç oranında aktifleştirilmesi, güvenlik politikalarının önemli bir yanını teşkil ediyor.

Batı’nın Müslümanların vahdetine yönelik projelerine bu bilgiler ışığında bakmak gerekir.

Batının Vahdet Karşıtı Projeleri

Vahdeti yok etmeye yönelik saldırılar kök itibari ile fiili saldırı değil, fikri saldırı niteliğindedir. Vahdet karşıtı projelerin başlangıcı silah değil fikirdir. Silahın kullanımı bu projelerin sonucudur ve bu projelerin sonuçlarını artırma, büyütme niteliğindedir.

Batı, bu doğrultuda Müslümanlar arasında şu fikirleri yaydı:

1- Batıcılık: Bu, dikey bir ihtilaftır. Müslümanların bir kısmını Batı'nın herhangi bir ideolojisine (kapitalizm, sosyalizm) çekerek mürtetleştirerek İslam dünyasını bölme projesidir. Bir tür Haçsız, Kilisesiz Hıristiyanlıktır. İslam dünyasına yönelik en eski, en uzun süreli, Batı'ya en sadık adamlar kazandıran ama Müslüman kitleler açısından tek başına en zayıf kalan projedir. Batı'nın bütün çabalarına rağmen çok az Müslüman "salt Batıcı" fikriyat içinde yer aldı ki onların da çoğu sosyalist yapılarıdır.

2- Batıcılık-Milliyetçilik Sentezi: Ulusalçılığı da içine alan projedir.

Batı, tek başına Batıcılığın etkisiz kaldığını, kitlelere açılmadığını görünce Batıcılığı (hem sağ Batıcılığı hem sol Batıcılığı) milliyetçilikle sentezledi. İttihat ve Terakki ile ondan sonraki Arap, Fars, Kürt ulusalcı hareketleri bu projenin ürünüdür.

Dili laikleştirmeye, dil milliyetçiliği ile başlayan bu akım, İslam dünyasına ağır bir darbe indirdi; Batı'nın gözünde İslam'a alternatif olacak kadar büyüdü. Modern Batı, onunla İslam dünyasını elde edecek anahtarı bulduğuna inandı. Çünkü onun batıcı yanı Müslümanları mürtedleşmeye götürürken milliyetçi yanı Müslümanları birbirine düşürüyordu. Dolayısıyla bu hem dikey hem yatay bir ihtilaf oluşturuyordu. Müslümanların vahdeti, halen bu akımın ağır yaralarının acısını çekiyor.

3- Bölgesel Milliyetçilik: Batıcı milliyetçilik, ağır tahribatlar yapsa da içinde Batı açısından bir tehlike de oluşturuyordu: Araplar ve Türkler gibi geniş bir coğrafyaya yayılan ve büyük bir nüfustan oluşan Müslüman milletlerin milliyetçilik üzerinden bir bütünlük oluşturmaları.

Bu, Basra Körfezi'nden Büyük Okyanus'a devasa bir Arap dünyası ve Balkanların ortalarından Karadeniz kıyıları ve Azerbaycan üzerinden Çin Seddi'ne ulaşın bir Türk dünyası anlamına geliyordu.

Batı'nın milliyetçilikten beklediği fonksiyon bu değildi. Tedbir aldı ve "bölgesel milliyetçilik" diye uyduruk bir "Mısırcılık", "Yemencilik", "Suriyecilik", "Libyacılık", "Türkiye Türkçülüğü(Anadoluculuk)", "Özbekçilik", "Kırgızcılık" üretti. Özbekçiliği anlamak mümkün ise de "Libya Ulusu" temelli bir Libyacılığı anlamak için hiçbir etken yoktur, tümüyle akıl dışıdır. Ama bu akım, ulus devletlerin eğitim ve propaganda yoluyla oturtuldu. Hem dikey hem yatay bir ihtilaftır. Batı açısından Mürtetleştirmeye de onsuz düşmanlaştırmaya da yaradı.

4- Din Milliyetçilik Sentezciliği: Batıcı milliyetçiliğin yetersiz kalması üzerine onunla aynı işlevde ama farklı renkte üretilmiş bir milliyetçiliktir. Milliyetçiliğin can çekişmesi üzerine yapılmış bir ameliyattır. Bugün de kısmen tahribatına devam ediyor. Yatay bir ihtilaftır.

5- Mezhepçilik: Batı'nın İslam tarihinden ve modern Batı'nın ümmeti yok etme başarısızlığını değerlendirmesinden ulaştığı en etkili silahtır. Din-milliyetçilik sentezciliği akımı ile birlikte Amerikan menşeli bir akımdır. Milliyetçiliğin başaramadığını başarmaya yönelik bir girişimdir. Tam anlamıyla yatay bir ihtilaftır.

Milliyetçiliğin bütün fikri tohumları, Fransız Mason Locası ve uzantısındaki fikir kulüplerine aittir. O locanın ve uzantılarının ürettiklerini yok edin, İslam dünyasında her bir milliyetçi grubun elinde otuz sayfalık bir doküman kalmaz.

Mezhepçiliğin de (kökleri ne olursa olsun) kışkırtıcı yanları Amerika Savunma Bakanlığı Pentagon'a ve onun uzantılarına aittir. Bir araştırmacı üç kez Kur'an'a el basıp yemin ederek bu bilginin doğru olduğunu söylese yemini kendisine dönmez. (yalan yere yemin etmiş olmaz)

İslam dünyasında Sünni veya Şii bütün mezhep aşırılığı propagandası ve onun etki-tepki düzeneği, hangi ülkede boy verirse versin Amerika ürünüdür. Bu propagandayı yapanların fikir ve finans zincirini izleyin hepsi Pentagon'da soluğu alacaktır.

Bir dönem milliyetçiliğe hizmet edenler nasıl Fransız Mason Locası menşeli ümmet düşmanlığına hizmet ettiyse bugün de mezhep aşırılığı içinde olanlar Pentagon menşeli bir ümmet düşmanlığı içindeler.

Bunun böyle olduğu eninde sonunda anlaşılacaktır.

6– Politik Günahkârlık: İslam dünyasında post-modern arayışlarla ulaşılan yeni bir cephe. Fikren mürtetleşenlerle hiçbir fikre sahip olmadan arzularına esir olmuş kesimlerin koalisyonudur. Çevrecilik, kadıncılık, eşcinsellik gibi argümanlarla varlık buluyor ve ulus devletlerin oluşturduğu bataklıkta boy atıyor. Bu, tam anlamıyla küfrün bir karşılığıdır. Ne bir şeydir ne hiçbir şeydir. Bir musibettir, bir beladır. Tarihteki günahkârlıktan en önemli farkı, günahkârların günahlarını mukaddesleştirmeleri, açığa vurmakla yetinmeyip ona bir “değer” gibi sahip çıkmalarıdır.

Post- Modern Düşmanlığı Anlamak

Yukarıdaki ilk üç akım, modern Avrupa’dan miras alınan diğer üçü ise Amirakan liderliğindeki post-modern sürecin girişimleridir daha çok. Bugün bunların hepsi aynı anda Müslümanların vahdetine karşı işletiliyor.

Modern yaklaşımla post-modern yaklaşım arasında iki belirgin fark vardır:

1- Modern yaklaşım, Fransız akılcılığının ürünüydü, tek tipçiydi, sadece kendi yolunu deniyor, sentezi risk olarak görüyor; kendi malzemesiyle başkasının malzemesini karıştırmaktan kaçınıyordu. Bunun için onu anlamak ve ona karşı tedbir almak kolaydı. Oysa post-modern yaklaşım; İngilizlere dayanan Amerikan menşelidir, hem kendi imkânını hem başkasının imkânını kullanıyor, sentez yapıyor, neticeye bakıyor. Örneğin birinin dindarlık tarzı sadece kendisiyle sınırlı ama dindarlığının etkileri vahdete zarar verecek nitelikteyse o tarz dindarlığı teşvik ediyor, dolaylı veya dolaysız besliyor. Onun vahdeti yok edici yanına bakıyor, gerisi kitlelere yayılmadıktan sonra onun için anlam taşıyor.

2- Olayın aslına değil, bilinen haline bakıp o hali ihtilaf için kullanıyor. Esad ve Saddam, ikisi de sosyalistler; sosyalistin mezhebi ancak sosyalizm içinde olur. Ama halk onlardan birini Şii, diğerini Sünni diye biliyor. Post-modern vahdet düşmanları, bu halden yararlanarak bu iki adam üzerinden Şii-Sünni ihtilaflarını körüklediler. Bu kurnazlık vahdet düşmanlarına olabildiğine geniş bir alan kazandırıyor. Onlar aynı adamı işlerine gelince “ulusalcı”, “sosyalist”, “Müslüman”, “Sünni”, “Şii”, “Suriyeli”, “Arap”, “Kürt kökenli” diye sayısız etiketle pazarlıyor, her etiketin sadece vahdeti parçalayan yönüne bakıyor. Örneğin, Suriye’nin ilk cumhurbaşkanları katı Batıcı Kürt kökenli adamlardı. Bunlar bugün Araplara “Kürt kökenli” diye satılıyor, onlar üzerinden Suriye Arapları içinde Kürtlere karşı düşmanlık kışkırtılıyor. Ama Kürtlere de bu adamlar “Arap yönetiminin başı” diye satılıyor ve “Araplar ilk günden size zulmetti” denilerek Kürtler içinde Araplara karşı düşmanlık tohumları ekiliyor.

Bu, tam anlamıyla şeytani bir oyundur. Kim bu oyuna gelirse küfrün hizmetkârıdır.

Vahdet, İslam’ın güç kaynağıdır. Makul bir vahdet, Müslümanların ilahi yardımı almalarının şartıdır; ilahi yardım da Müslümanların zafer kazanmalarının şartıdır. Kim vahdet düşmanlığı yapıyorsa o, Müslümanların esareti için çalışan bir şeytan veya bir ahmaktır.

23. Değişen ve Değiştiren Adam: Şeyh Halid-İ Bağdadî

Şeyh Halid Hazretlerinin asıl adı, Ebu'l Beha Ziyaüddin Halid b. Ahmed bin Hüseyin eş-Şehrezorî el-Kürdi'dir. Şeyh Halid, İslam dünyasına pek çok âlim yetiştiren Şehrezor (Bugünkü Süleymaniye) yöresindedir. Ünlü Caf aşiretindedir, soyu Hz. Osman (r.a) hazretlerine dayanmaktadır. Bağdat'ta tanınmaya başladığından daha çok Mevlana Halid-i Bağdadi olarak bilinmiştir.

Şeyh Halid, Miladi 1779'da doğmuş. Şehrezor çevresinde ilim okumuş, medreselerde Molla Halid olarak tanınmıştır. Hocası Abdülkerim Berzenci vefat ettiğinde onun yerine yedi yıl ders vermiş, İslami ilimlerde yörenin bilinen isimleri arasında yer almıştır.

Şeyh Halid, bir müceddiddir. Bir ihya önderidir. Hicri 12. Asırdan bu yana tasavvufi olsun veya tasavvufa karşı olsun, neredeyse bütün İslami hareketler doğrudan veya dolaylı olarak Şeyh Halid'den ve onun yolundan giden âlimlerden etkilenmişlerdir.

Onu bu kadar etkili biri hayat önderi yapan, kesinlikle ahlaki değerleri hatırlatması değildir. Ya da tek başına, tasavvufla ilmi buluşturması değildir.

Şeyh Halid çağında, özellikle Mekke ve Medine'de yerleşik Berzenci şeyhleri aynı zamanda Mekke ve Medine'ye kadılık yapacak kadar âlimdi.

Şeyh Halid'in;

“(Rabbim) Beni bana engel olmaya çalışan akraba ve vatan bağından kurtardı

Dostlardan ve dünya malından

Annemi düşünmekten, kardeşlerime hasret duymaktan

Amcam ya da dayımı aklıma getirmekten

Büyüklerin ve âlimlerin gitme öğütlerine

Haset edenler ile kınayanların sözlerine kulak vermekten

Kurtardı”

Diyerek toplumumuzun insanı kahreden geleneksel engellerini aşarak Hindistan'a gittiği günlerde Yahudi çağı Amerika'da çoktan başlamış, Kuzey ve Batı Avrupa'da mutlak bir iktidara ulaşmış, Napolyon'un Mısır seferi ve Suriye sahillerinde kurulan misyonerlik kolonileri ile merkezi İslam dünyasını da tehdit etmeye başlamıştı.

Yahudiler ve dostları, masonluk ve uzantıları üzerinden kendilerine bağlananları akıl almaz törenlerle itaate alıştıyor; aklın tatil edildiği bir itaatle teşkilatlandırıyor, kendileri dışındaki dünyaya ise "Fert olun, özgür olun, sakın birbirinize itaat etmeyin diye sesleniyorlar, insanları özgürlük efsanesiyle aldatıyorlar; "sıkı bir dünya yönetim-gevşek bir dünya toplumu" sihirli formülüyle insanlığı esir alıyorlardı.

Batı, Makyavelist bir anlayışla devletin hâkim olduğu coğrafyada bir kazığın yerini boş, bir yaşlı kadının evini dahi denetimsiz bırakmıyor, toplum üzerinde mutlak bir iktidar kuruyor ama Napolyon, Mısır'da hürriyetten söz ediyordu.

Şeyh Halid, sosyal ve fenni ilimlerden haberdar büyük bir âlimdir ve Hindistan'dan Mekke'ye İslam dünyasını bilmektedir. Eğer o, Yahudilerin ve Batı'nın bu "sıkıyönetim-gevşek toplum" oyununu Hindistan Müslümanlarından öğrenmemişse, onun en büyük kerameti bu oyunu fark etmiş olması, "sıkı teşkilatlanmış" bir dünyaya karşı "sıkı teşkilatlanmış bir İslam toplumu" tedbir geliştirmesidir.

Şeyh Halid, devlet teşkilatından uzaktı, belki bundan, belki devletlerden umut kestiğinden gözünü topluma çevirdi ve İslam şeriatının izin verdiği, İslam şeriatında bir ruhsat bulduğu, en sıkı, en ağır denetimli teşkilat yapısını kurdu, İslam dünyasında bugün varlık gösteren neredeyse bütün İslami müteşekkil yapıların temelini attı, tarikat çağından cemaat-cemiyet çağına doğru toplumsal bir devrim yaptı.

Endonezya, Malezya, Sri Lanka, Tataristan, Cezayir, Mısır... İster azınlık, ister hâkim unsur olsun dünya Müslümanları modern çağa karşı direnecek bir yapıya ulaşmakta Şeyh Halid'e çok şey borçlular. İmam Hasan El-Benna veya Üstad Bediüzzaman, Şeyh Şamil, İzzeddin El-Kassam veya Şeyh Abdulkadir-i Cezayiri... Son çağların neredeyse bütün önder şahsiyetlerinin yolu onun dergâhlarından geçti.

Şeyh Halid, “her şeyi ayıplayan” eleştiri hastası, herkesin kendisini bilen sanıp konuşma hakkını kendinde gördüğü, malının ve çocuklarının çokluğuyla övünen, aileyi bir kraliyet gibi gören manen hasta bir toplumu, pek çok sosyal bilimcinin tespitiyle emre hazır askerler haline getirdi.

Şeyh Halid, Hindistan dönüşünde öğretimden çok eğitime öncelik verdi, kendisini topluma yol gösterecek (mürşid olacak) disiplinli bir önder kesimi, nitelikli bir insan sınıfı yetiştirmeye adanmıştı. Programını, ilahi rızayı amaç edinen, ilahi gözetime yakinen inanan, bununla birlikte mürşide güven ve “insanın insan tarafından denetlenmesi” esasına dayanan bir yapı kurma doğrultusunda oluşturdu.

Mürşide güvenin yanında “insanın insan tarafından denetlenmesi” mevcut toplumsal ve idari yapının dışına çıkmak, yeni bir sosyal ve idari yapı kurmak anlamına geliyordu ki bu, günümüzdeki anlamıyla devlet ötesi bir teşkilat oluşturmak, dolayısıyla bir sivil toplum tesis etmek anlamına geliyordu.

Günümüz idari anlayışında bir yerde,

1. İtaat makamı (lider, şef, amir) varsa
2. O itaat makamı atama yapabiliyor ve yapıyorsa
3. Atadıklarının denetleyebiliyorsa
4. Atadıklarına başarıları için ödül, kural ihlalleri için ceza verebiliyorsa
5. Gerekli gördüğünde görev değişikliği yapabiliyor veya tamamen görevden alabiliyorsa

Orada bir teşkilat vardır.

Şeyh Halid’in “arzularına muhalefet, haramlardan sakınmak ve takvaya riayet”le manevi disiplin altına alınmış üst kadrosunun-nitelikli insan sınıfının (mürşid sıfatlı halifelerinin) ilişkilerinde bunların bütünü vardır.

Şeyh Halid, yaklaşık 116 mürşid atamış. Bu mürşidlere “rabıta” üzerinden manevi bir denetim; sohbet ve mektup üzerinden cismani bir denetim sağlamıştır. Onların hizmetleriyle ilgili işlerinin yanında insani işlerine de kesin olarak müdahale etmiştir. Bu, onun kurduğu yapının “ruhani” denen “tersinden seküler” bir yapıya dönüşmesinin önüne geçmiştir.

Şeyh Halid, Bağdat'taki halifeler için şu emirnameyi yazmış:

“Sizlere, Sünnet-i Seniye'ye yapışmayı, cahiliye adetlerinden ve çirkin bid'atlardan yüz çevirmenizi, sofilerin şatahatlarına aldanmamanızı, avam tabakasından karışık kişilerden uzaklaşmayı, vezir, emir veya paşalarla sohbeti terk etmenizi, kuvvetli ve sıkı bir şekilde emir ve tavsiye ederim.(12. Mektup)

İstanbul halifelerine yönelik emirnamesi ise daha da sıkıdır:

1. İstanbul'a irşad görevine gidecek kimse, devlet ricali, vezir ve hâkimlerin yanına gidip gelmeyecek, onlarla oturup kalkmayacak...
2. Onlardan kendisi veya tekke için yardım istemeyecek.
3. Hanımı üzerine hanımla evlenmeyecek, nefsi evlenmek istese İstanbul hanımlarıyla evlenmeyecek.
4. Halkın işlerini devlet nezdinde görmeyecek, tevbe parası almayacak.
5. Kadınların tekkeye gidip gelmelerine izin vermeyecek. Genç ve tesettüre uymayan kadınlar tarikata gelirse onlara karşı dikkatli olunacak. Çünkü şeriatın adabına riayet ve tarikatı aliyenin şartlarına yapışmak, şeytanın hile ve tuzaklarına düşmemek için bu şarttır.
6. Hiçbir zaman ve hiçbir işte Mevlana Halid'le irtibatını kesmeyecek, bütün meselelerini ona danışarak halledecek.
7. Dünya ehli ve idareciler gibi dünya malı toplamaya dalmayacak. (Mektubat, Seytac Yay. S. 166)

Şeyh Halid, atama ve cezalandırmada “patroniyal” denen “kayırmacı-duygu bağlı” idare tarzını kesin olarak reddediyor. İdarede liyakatı esas alıyor, kişilerin ilmi

düzeylerini ve devletteki konumlarını tarikatın içinde “makam” olarak kullanmalarına asla izin vermiyor.

Basra Kadısı Allame Seyyid Abdulkadir Haydari gibi büyük âlimlerin Hacca gitmelerine bile kendi iznine bağlıyor. Bağdat Müftüsü Seyyid Ubeydullah el Haydari el Mervani’ye uyarılarına rağmen bazı itaatsizliklerinden dolayı Bağdat sokaklarında “su satma” cezası veriyor.

Bütün Kafkasya’da büyük hizmet yürüten Şeyh İsmail Şirvani’yi de (ki oğlu Mehmet Rüstü Paşa Osmanlı sadrazamıdır. (başbakanıdır) “ ... Uzakta, daha çok zorluklar içinde bulunan, sohbeti daha eski ve daha fazla olan kimseler bizim işaretimiz olmadan hareket edemezler. (45. Mektup)” deyip yanına çağırılmış, şeyhin istişaresiz iş yapma konusunda kesin özrüyle onu affetmiştir.

“Halkla meşgul olmak, mürşidi Hakk’tan ayırmaz; Hakk ile baş başa iken de mürşid, halktan gafil olmaz” diyen Şeyh Halid’in amacı, entelektüel ve aristokrat bir kesimle sınırlı, gizemli bir yapı oluşturmak değildir.

Avamdan müritleri için yazdığı Risale-i Halidiye’sinde sıradan bir müridin uyması gereken kuralları değişik sayfalarda şöyle beyan etmiştir.

1. Amaç, sadece Allah rızası olacaktır. (S. 15)
2. Bir an için bile mürşidinden gafil olmayacaktır. (S. 14)
3. Mürşidin karşısında kaçmış da yakalanmış bir köle gibi duracak
  - Emredilmedikçe oturmayacak
  - İhtiyaç olmadıkça mürşidle konuşmayacak, mürşidin huzurunda bulunanlarla da konuşmayacak. (s.15)
  - Mürşidin karşısında oturmayı uzatmayacak. Mürşidin yanındayken aklı başka yerde olmayacak. (s.18)
  - Mürşidle konuşurken izin isteyecek ve konuşurken sesini yükseltmeyecektir. (s.32)
4. Mürşidin karşısına çıkma nedeni, onu imtihan ve ona itiraz olmayacak. (s.17)

5. Sorun durumunda mürşidin mürşidine gitmeyi amaç haline getirmeyecek. (s.19)
6. Mürşidinin yüzüne gülmesini istemeyecek, mürşidinin azarlamasının terbiye amaçlı olduğunu bilecek. (Bundan rahatsız olmayacak.) (s.20)
7. Mürşidinin hata yapabileceğinin farkında olacak. (s.23) hatayı mürşidden yüz çevirmek için bahane yapmayacak. (s.25) mürşidin her hareketini taklid etmeye kalkışmayacak. (s. 27)
8. Bid'at ehlinden, gafillerden, inkârcılardan ve yabancılardan (mensup olmayanlardan) uzak duracak. (s. 29)
9. Yolculuğa çıkmak için mürşidinden izin isteyip yolculuk dönüşünde önce mürşidine uğrayıp sonra evine gitmelidir. (s. 34)

Bu kurallar çok katı bulunabilir. Ancak bedevileşme sürecine giren bir toplumu yeniden düzenlemek için, onun Hz. Resulullah salallahü aleyhi vesellem'ın hayatının Medine günlerinde bulduğu yol buydu.

24. İttihad-ı İslam Davetçileri

“Kim Allah`a ve Resûl`e itaat ederse işte onlar, Allah`ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, siddîkler, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır!” (Nisa 69)

“Ey Muhammed, de ki; "İşte benim yolum budur, ben inandırıcı deliller göstererek insanları Allah`a çağırırım. Bana uyanlar da öyle yaparlar. Allah`ı her türlü noksanlıktan uzak tutarım. Ben, Allah`a ortak koşanlardan değilim.” (Yusuf 108)

“Ey kavmimiz! Allah`ın davetçisine uyun ve Ona iman edin ki, Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun.” (Ahkaf 31)

“Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun; onlar, doğru yolda olan kimselerdir.” (Yasin 21)

“... Kulları içinden ancak âlimler, Allah`tan (gereğince) korkar. Şüphesiz Allah, daima üstündür, çok bağışlayandır.” (Fatır Suresi 28)

Tevhid mücadelesi bir bütündür. Tevhide çağırın hiçbir davetçinin davet hikâyesi, ilk günden bugüne devam eden tevhid mücadelesi hikâyesinden bağımsız değildir.

Tevhide davet, bir başına yeni bir hikâye oluşturmaz. O, asla kendinden önce gelen tevhid mücadelesi kahramanlarından apayrı bir mücadele meydana getirmez.

Hz. Rasulullah`ın salallahü aleyhi vesellem mücadelesi kendisinden önceki Peygamberlerin (Allah`ın selamı hepsinin üzerine olsun) mücadelesinin bir devamı idi. İslam davetçisinin mücadelesi de kendisinden önceki İslam davetçilerinin mücadelesinin devamıdır.

İslam`a davet eden, kendisinden önceki İslam daveti hikâyesine eklenir, ondan yararlanır ve o hikâyenin bir bölümü olur. Bu hikâye, bir yerde kesilmez, kıyamete kadar devam eder ve yüce Allah`ın huzuruna bir bütün olarak çıkar. Huzurda herkes, o hikâye içindeki rolü kadar mükâfatını alır.

“Kim Allah`a ve Resûl`e itaat ederse işte onlar, Allah`ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, siddıklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır!” (Nisa 69)

Burada ayrı hikâyecikler oluşturmak, adacıklar meydana getirmeye kalkışmak, öyle bir şey yapacağım ki benden önce hiç kimse yapmamış olsun, demek yoktur.

İslam, yüce Allah ile kurulan bağ üzerine, peygamberler, dosdoğru bir akide ve amel üzere olan siddıklar, kendilerini Allah yoluna adayanlar ve salih amel işleyenlerle dost olma, arkadaş olma yoludur.

Onlar nimete ermiş kişilerdir; bu dostluk, bu arkadaşlık tercihe bırakılmış değildir, zorunludur. Zira insanın önünde iki yol vardır, insan ya Allah`ın buğzuna uğrayanların yoluna, dalalette olanların yoluna uyar ya da nimete erenlerin yoluna. Bu, esasta iki yoldur. Her iki yolun da şüphesiz ki kendi içinde kısımları vardır. Esas olan iki yolun bir birine karışmamasıdır. Nimete ermişlerin yoluna şuurla uymayanlar, nebilere, siddıklara, şehidlere, salihlere ihlasla uymayanlar, yüce Allah ile bağ kurarken onları görmezlikten gelenler mutlaka sapıklığa düşecekler ve mutlaka Allah`ın gazabına uğrayanlardan olacaklardır.

Çağı tahlil etmek ve o tahlil doğrultusunda yol almak, müminler için, İslam davetçisi için zorunludur. Davetçi şuur ehlidir, davetini gözünü kapatarak yapmaz, mücadelesini el yordamıyla yürütmez. Onun hikâyesinin kendisinden önceki İslam daveti hikâyesine katılması, ondan ayrı düşmeyip onun bir bölümü haline gelmesi için kılavuza ihtiyacı vardır. O kılavuzlar, çağı tahlil ederek, nebilerin, siddıkların, şehidler, salih amel sahiplerinin bu çağda yaşarlarsa nasıl bir davet yöntemi edineceklerini, nasıl bir mücadele yürüteceklerini tespit etmeye çalışır ve onu İslam davetçisine öğretirler.

“...Kulları içinden ancak âlimler, Allah`tan (gereğince) korkar. Şüphesiz Allah, daima üstündür, çok bağışlayandır.” (Fatır Suresi 28)

Kılavuz, âlim olmalı ki Allah`tan hakkıyla korksun, doğruyu bilmek için uğraşsın, ilmiyle amel etsin.

“Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun; onlar, doğru yolda olan kimselerdir.”
(Yasin 21)

Kılavuz davasının adamı olmalı ki para kaynağına göre fikir değiştirenlerden, aldığı ücret kadar yol gösterenlerden değil, her ne yapıyorsa bir olan Allah için yapsın... Bunun ispatı onun davadaki kararlılığıdır, sabrıdır; bunun ispatı onun gerektiğinde bu yolda acılara katlanmasıdır, gerektiğinde Allah için ölüme gidebilmesidir. Hani onlar, Allah'a davetin Bangladeş kısmında yer alan Abdulkadir Molla'ya “Bize kulluk et” demişlerdi ya o da “Asın!” demişti. İşte kılavuz böyle olmalıdır.

“Ey Muhammed, de ki; "İşte benim yolum budur, ben inandırıcı deliller göstererek insanları Allah'a çağırırım. Bana uyanlar da öyle yaparlar. Allah'ı her türlü noksanlıktan uzak tutarım. Ben Allah'a ortak koşanlardan değilim.” (Yusuf 108)

İngilizlerin Hindistan işgali... Hollanda ve Portekizlilerin Malezya-Endonezya işgali... Rusya'nın Kırım işgali, Kafkasya ve Orta Asya'da yol alması... Napolyon'un Mısır Seferi, ardından Fransa'nın Cezayir ve diğer Afrika coğrafyası işgali... Osmanlı ordularının Doğu Avrupa'da günbegün gerilemesi...

İslam âlemi, birkaç yüzyıl öncesinde zayıf düşmüş, İslam toprakları işgale uğramış, tehlike her gün biraz daha yaklaşarak her Müslümanın kapısına dayanmıştı.

Her bir işgal bölgesinde Müslümanlar, Allah'a ve Resul'üne itaat ederek direniyor, işgalcilere karşı Allah yolunda cihad ediyor, işgali geciktiriyor, yer yer büyük başarılar elde edip düşmanı bertaraf da ediyor ama işgal hikâyesi bir gerçeklik olarak sürüyordu. Bugün direnen yarın teslim olmak zorunda kalıyordu. Bugün işgalden selamette olan, yarın işgalcilerin kurşunlarının hedefi oluyordu. Köleliğin defterini düren İslam'ın mensupları belki resmi anlamda köleleşmiyordu ama zihin kaybına uğrayarak yoldan çıkıyor, hürriyet peşinde koşarken Fransız İhtilali'nin sahte hürriyetçilerinin esiri oluyor, kurtulmak isterken kurtuluş mücadelesine karşı savaştan bir silaha dönüşüyordu. Nitekim o esirlerden bir şair, “Ne efsunkâr imişsin ah ey didâr-ı hürriyet/Esîr-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esâretten” diyordu.

Kurtulmak isteyenlerin sahte hürriyet tuzağına düşmesi... Köleliğe karşı çıkarken gizlice köleleşivermek...

Bu, korkunç bir tuzaktı... Bu, İslam âleminin bütün enerjisini tüketecek büyük bir oyundu. İslam âlimleri, bunun üzerine tefekkür ettiler, bundan kurtuluş yolu aradılar. Bu kurtuluş yolu, Miladi 19. yüzyılın sonlarına doğru şekillenmeye başladı, 20. yüzyılın başından itibaren bir akıma dönüştü. Bunun adı İttihad-ı İslam'dı. İslam'ın birliğiydi.

Siyasi olarak ona sahip çıkmaya çalışan, ondan yararlanma hevesine kapılan idareciler olmuş olduysa da akım, İmam Malik'in, İmam Cafer-i Sadık'ın, İmam Ebu Hanife'nin, İmam Zeyd'in, İmam Şafii'nin, İmam Ahmed Bin Hanbel'in; Şeyh Abdulkadir-i Geylani'nin, Şeyh Halid-i Bağdadi'nin sivil inisiyatifi gibi idarelerden, devletlerden bağımsız yol aldı.

Onlar, tevhid mücadelesinin önceki önderleri gibi "Ey kavmim! Allah'ın emirlerini bildirmeye karşılık sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak Allah'a aittir. Ben iman edenleri kovacak değilim; çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben sizi, bilgisizce davranan bir topluluk olarak görüyorum."(Hud 29) diyorlar ve para sahiplerinin saraylarında oturmaktansa halkın arasına karışıp ümmetin zayıflarını güçlü olmaya çağırıyorlardı.

Onlar, ümmetle ilgili köklü bir tespite ulaşmışlardı. Bu ümmetin problemi, bir yere has değildir; her yeri saran cehalettir, tefrikadır ve yoksulluktur, diyorlardı.

Ümmet, yoksulluktan evladını düşmanın eğitim kurumlarına teslim ediyordu; ümmetin evlatları cehaletten hürriyete kavuşmak isterken düşmanın eğitim kurumlarından öğrendikleri cehaletle sahte hürriyete, hürriyetçilere esir düşüyorlardı.

İttihad-ı İslam, önce bir fikir olarak doğdu, sonra onun âlimleri ve davetçileri yetişti, yüce Allah her tür eksikten münezzehtir, O dilediğini yapar, İttihad-ı İslam'ın önderleri birbirlerini görmedikleri ve kimi zaman okumadıkları halde aynı şeyleri söylüyor, aynı yola çağırıyorlardı.

Onlar, “Ey kavmimiz! Allah`ın davetçisine uyun ve O`na iman edin ki, Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun.” (Ahkaf 31) diyorlardı.

Bu, yöreye göre farklı renkler olsa da bir tevhid mücadelesiydi; tevhid mücadelesinin bir parçasıydı, tevhid mücadelesinin devamıydı. Bu mücadelenin önderleri İslam`a hakkıyla inanmışlardı, onları harekete geçiren imkânları değil, imanlarıydı, sevdalarıydı. O iman, o sevda hiçbir engel tanımadı:

Şeyh Said... Tasavvuf dergâhını Şeyh Halid`in yolunda Cezayirli Emir Abdulkadir gibi, Çeçenistanlı Şeyh Şamil gibi direniş dergâhı olarak gördü; imkânlarının kısıtlı olduğunu bilmesine rağmen Batılılaşmaya karşı fiili direnişe geçti.

Üstad Bediüzzaman Said-i Nursi... Sürgün ve zindana rağmen, gerektiğinde kibrit kutularının daracık, küçücük kâğıdını bile kullanarak insanları imana çağırırdı.

İmam Hasan El Benna... Mısır halkını adeta fert fert dolaşarak bir cemaat oluşturdu, o cemaati kurumlarla büyüttü.

Pakistan`da Üstad Mevdudi... Gazete imkânını kullanarak toplumu Allah`a kulluğa çağırırdı.

Şehid Seyyid Kutup... İmam Hasan El Benna ve Üstad Mevdudi`nin yolu üzerinde, zindanın darlığına takılmadı, kendisini savunmak için verilen kâğıtları bile kullandı, çağrı tahlil eden eserler meydana getirdi.

Onlar, Rabbimiz Allah; önderimiz Rasulullah; kıblemiz Kabetullah diyorlardı. Esas olan buydu. Bu esası terk edip teferruata dalarak Müslümanları bölmeye kalkışanlar, işgalci küfür dururken Müslümanlar arasındaki ihtilafları kavmiyetçilikle, mezhepçilikle, meşrepçilikle gündeme taşıyanlar onlardan değildi, onlara karşıydı, onlara düşmandı.

Küfür, Müslümanlar için en çok ittihattan korkuyordu; boş durmadı, onların İslam`ın beynelmilel çağrısını haşa Masonluk diye itham edenler oldu, onların mezhep

tefrikasına karşı duruşları için onları “mezhepsiz” diye avamın gözünden düşürmeye çalışan kültür ajanları veya kof cahiller çıktı.

Onların fikriyatını ihtilaflardan yana büken ahmaklar, reziller, belamlar türedi. Küfrün “Böl, parçala, yut” ihtilafına malzeme taşıdı. Onlar, tefrikadan ittihadı ulaştırmışken, bunlar ittihadı tefrika üretmeye kalkıştı, o büyük önderlerin fikirlerinden bile ihtilaf üretmeye cüret edecek kadar haddini aştı. İslam’ın tevhid mücadelesinden bağımsız adacıklar oluşturdu, İslam kıtasını görmedi, kendi adacığına bakıp “Biz, hakız, gerisi batıl” dedi.

Bugünün genç İslam davetçisi, daveti bunlardan değil, İttihad-ı İslam önderlerinden öğrenecektir; yol onların yoludur. O, yol tevhid mücadelesi ile birlik yoludur, tevhid mücadelesi ile bütünlük yoludur. Hak olan, o hikâye ile bütünleşmek ve onun devamının bir parçası haline gelmektir. Tevhid kahramanlığı buradadır. Zira batılın serseri şövalyeleri vardır, İslam’ın ise mü’minlerin yolunda yürüyen mücahitleri... Verimlilik de kurtuluş da bununla mümkündür.

Ebu Musa (ra) şöyle rivayet etti:

“Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

‘Aziz ve Celil olan Allah’ın benim vasıtamla gönderdiği hidayet ve ilim yağmura benzer. Bir toprağı düşer ki onun bir kısmı güzel bir taifedir. Suyu kabul eder de çayır ve bol ot bitirir. Bir kısım da kurak olur, suyu tutar da yüce Allah onunla halkı faydalandırır. Ondan hem kendileri içerler, hem de hayvanlarını sulayıp güderler.

Bu yağmur diğer bir nevi toprağı daha isabet eder ki o düz ve kayıptır. Ne suyu tutar ne de çayır bitirir. Allah’ın dinini anlayıp da Allah’ın benimle gönderdiği hidayet ve ilimden faydalanan ve bunu bilip başkasına bildiren kimse ile (bunu duyduğu vakit kibrinden) başını bile kaldırmayan ve Allah’ın benimle gönderilen hidayetini kabul etmeyen kimse işte böyledir’ buyurdu.” (Buhari 79/238, Müslim 2282/15)

25. İhya, Reform mudur?

Asr-ı Saadet'ten sonra İslam dünyasında hiçbir zaman İslam'a karşı kitlesel bir ayaklanma yaşanmadı. Müslüman toplum, hiçbir asırda İslam akidesini, İslam hukukunu, İslam ahlakını sorgulamadı.

Müslümanlar, âlimiyle, ümmisiyle; havasıyla, avamıyla saadeti daima İslam'a hakkıyla tabi olmakta gördü. Dünya ve ahirette iyiliğe ulaşmanın ancak İslam'a eksiksiz olarak tabi olmakta olduğuna inandı.

Müslümanlar, İslam'a tabi olmakta kurtuluş, İslam'dan uzaklaşmakta felaket buldu. Resulüllah salallahü aleyhi vesellem, Müslümanlarla Arefe'de vedalaşırken onlara "Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşmazsınız. O emanetler Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim ve Peygamberinin sünnetidir." dedi. Müslümanlar, her gün bu sözün doğruluğuna şahitlik etti, dünya hayatında bu mucizeyi gözleriyle gördü. Onun için hiçbir güç, İslam'a karşı yeni bir İslam önerisinde bulunma cesaretinde bulunmadı; bu oyunlara sinsice kalkışanların hilesi ortaya çıkınca etraflarında küçük ve aşağılanmış bir topluluk kaldı ya da kimse kalmadı. İslam, kendi özü üzerinde kendi yoluna devam etti. Kıyamete kadar da devam edecektir.

İslam bozulmaz ne var ki Müslümanlar bozulabiliyor. İslam, hep ayındır ne var ki Müslümanlar değişebiliyor. Kur'an korunmuştur, Sünnet onun tefsiridir. İslam, hiçbir şekilde tağyir olmaz. Ne var ki insana haktan sonra batıla sapma, takvadan sonra fiska düşme yolu açık bırakılmıştır.

İnsan hafızası, nisyana yatkındır, insan kalbi gaflete düşkündür, şeytan ve nefis aldatıcıdır, insan nisyana sürüklendiğinde, insan gaflete düştüğünde nefisine aldanır, şeytana uyar, takvadan uzaklaşır, hak yoldan sapar.

Asr-ı Saadet, Kur'an ve Sünnete tabi olmada bir zirvedir. Müslümanlar, zor günlerde kendilerini korudular, o zirvenin etrafında durdular; Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellem dünyamızdan ayrılmasından sonraki irtidat vakasında olduğu gibi yoldan çıkanlarını yola getirdiler. Ama güzel günler, müreffeh bir hayat, Müslümanları nisyana sürükledi, gaflete düşürdü. İslam garipleşti, Müslümanların halinde kâfirlerin haline benzer izler görüldü.

Resulullah'tan salallahü aleyhi vesellem önce insanlık haktan uzaklaştığında yüce Allah bir peygamber gönderir, o peygamber insanlığı yeniden hakka davet ederdi. Resulullah'la salallahü aleyhi vesellem beraber risalet kapısı kapandı. İnsanlığı nisyandan kurtarma, gafletten uyandırma vazifesi âlimlere kaldı.

Nisyan, gaflet, fisk Ümmetin geneline yayıldığında, başka bir ifadeyle haktan uzaklaşma kitleleştiğinde bir âlim, bir önder ortaya çıkıp Ümmeti yeniden hakka çağırırdı. Bu önder âlimlere müceddid, onların yaptığı işe tecdid veya ihya denir.

Müceddid, yenilikçi değildir; tecdid, yenileme değildir; tecdid, ihyadır, müceddid ihya edendir. Nisyan ve gaflet, bir tür uykudur, bir tür ölümdür; beyinlerin uyuşması, kalplerin ölmesidir. İhya ise o uykudan uyanmaktır, o ölümden sonra yeniden hayat bulmaktır. İhya, unutulmuş olanın hatırlanması, terk edilmiş olanın yeniden uygulanması, garipleşmiş olanın yeniden yaygınlık kazanmasıdır.

Âlimler, Peygamberlerin varisleridir. Onların ihyadaki rolü, yeni bir şeriat getirmeyen ancak toplumu bir kez daha hakka çağırın nebilere gibidir.

İhya, özü inkâr değil, özden uzaklaşma değil, öze dönüştür. Öze karşı bir öz değil, özün öğretilmesi ve yeniden pratikte hayat bulmasıdır. İhyada dinle çatışma yoktur, dinden uzaklaşmaya karşı çatışma vardır. Müceddidin mücadelesi dinle değil, dine karşı olanlardır.

İhyaya üç nedenle ihtiyaç duyulmuştur:

1. Saltanatla birlikte İslam'ın idari gücünü kaybetmesi; İslam inanç, akide, şeriat ve ahlakının savunmasız kalması.
2. Sonradan Müslüman olanların eski dinlerindeki inanç ve hurafeleri İslam'a taşımaya kalkışmaları.
3. Diğer din, inanç ve ideolojilerden yapılan tercümelemlerle Müslümanların zihin ve hayatlarında İslam'a ait olanla İslam'a ait olmayanın birbirine karıştığı bir sentezin oluşması.

Buna karşı İhya hareketleri çareyi iki büyük emanete sarılmakta gördüler. İhya hareketlerinin ortak özellikleri şunlardır:

1. Kur'an'ı öğrenme ve öğretmeyi teşvik etmek.
2. Sünnete dolayısıyla Hadis ilmine önem vermek.
3. Bidat ve hurafelere karşı mücadele etmek.
4. Belamları teşhir etmek, din adına dine zarar verenlere karşı durmak.
5. Zulme karşı çıkmak, Müslümanları İslam'ın iç ve dış düşmanlarına karşı mücadeleye çağırarak.
6. Resulüllah'ın salallahu aleyhi vesellem sünneti üzerine İslam şeriatına ve İslam ahlakına uyarak İslam'ın garipleşmesinin önüne geçmek (İslamî cezaları, İslamî kıyafeti, İslamî yardımlaşmayı ve diğer İslamî gereklilikleri hayata taşımak).
7. İctihad kapısını açık tutmaya önem vererek İslam'ın günün sorunlarını çözmeye aciz kaldığı iddialarını bertaraf etmek.

8. İslam birliğine önem verip tekfirciliğe, hariciliğe, tefrikaya karşı çıkmak.

Ömer bin Abdülaziz, bir ihya önderidir; hadis ilmine büyük değer verdi; Üstad Mevdudi'ye göre İmam Ebu Hanife, İmam-ı Malik, İmam-ı Şafii, İmam Ahmed bin Hambel gibi müceddid önderlerin yetişmesini sağlayan ortamı hazırladı. O büyük önderler, İslam'ın özünü sultanlara rağmen topluma anlattılar, Müslümanları, mutezile, cebriye gibi akımlardan korudular.

İmam Gazalî bir ihya önderidir. Onun "İhya" adlı eseri bir yönüyle bir hadis mecmuasıdır. İmam Gazalî, İslam'ı, tercümeyle gelen felsefenin şerrinden korudu; Hadis ilmine ve batinilikten korunmuş tasavvufa verdiği önemle Nureddin Zengi ve Selahaddin-i Eyyubi gibi önderlerin yetiştiği ortamı hazırladı.

Selahaddin-i Eyyubi, bir ihya önderidir. Daru'l Hadis denen medreseler kurdu, batinilikle mücadele etti, Şeriata sadık tasavvufu teşvik etti, küfre karşı cihad aşkını Ümmete yeniden kazandı. Onun ve özellikle ailesinin hanımlarının kurduğu medreselerde yetişen âlimler, hadis şerhleri kaleme aldı, İslam tarihleri yazdı, İslamî ilimleri tedvin etti. Elimizdeki klasik eserlerin neredeyse tamamı o âlimlerin ürünüdür.

İbn-i Teymiye, bir ihya önderidir. Boyun eğen âlim tipini reddetti, sahih hadislere sarıldı, bidatlere karşı savaştı.

İmam Rabbani, bir müceddiddir. İslam'ı başka dinlerle sentezlemeye kalkışan Ekber Şah rejimine karşı durdu; İslam ahlakını Hinduizm'e büründürmeye kalkışan sözde mutasavvıf bidatçilerle mücadele etti; havas ve avamı şeriata tabi olmaya davet etti.

Şeyh Veliyullah Dehlevi, bir müceddiddir, bir ihya önderidir; başta hadis ilmi olmak üzere İslamî ilimleri ihya etti.

Şeyh Halid-i Bağdadi, bir müceddiddir, bir ihya önderidir. İslam'ın siyasi yapısının yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde, bir yandan buna karşı dururken diğer yandan sivil (devlet ötesi) bir İslamî yapı inşa etti; tasavvufu Selahaddin-i Eyyubi döneminde olduğu gibi işgale karşı cihad hareketi haline getirdi.

Ve bir önceki asrın İmam Hasan El Benna ve Üstad Bediüzzaman gibi önderleri birer ihya önderleridir. Onlar, örgütlü Batı'ya karşı tarikatten cemaat çağına geçiş sürecini başlattılar. Tarikatın kazanımlarını reddetmeden cemaati teşvik ettiler, İslamî davet ve teşkilat biçimini günün gereklerine göre yeniden organize ettiler.

İHYAYI REFORMLA AÇIKLAMAK ŞEYTANÎ BİR GAYRETTİR

Bugünün dünyasında Batı, sadece maddi olana değil, manaya da hükmetme iddiasındadır. Batı'nın etkisi altında kalanlar, İslam'a ait her şeyi Batılı kavramlarla ifade etme gayretindedir. “Şura”dan söz edildiğinde, “demokrasi”den söz ettikleri gibi “ihya”dan söz edildiğinde de “reform”dan söz ederler. İslam'a ait olanı, Batılı kavramlarla ifade etmeye kalkışır; İslam tarihi içinde geçeni Batı tarihi içinde geçenlerin gölgesine mahkûm ederler.

İhya, reformdan kadimdir; öncekinin sonrakine benzediği iddia edilemez. İhya, reformdan farklıdır. İhyayı reform ile açıklamak, ilmi bir hata değilse, şeytani bir gayrettir.

Avrupa'da Miladi 15. yüzyılda başlayıp 17. yüzyıl boyunca devam eden reform hareketi, Katolik dinine karşı “Reforme, Lutheryen” veya “Protestan” denen yeni bir dinin inşasıdır.

Reform hareketi, sonradan hangi şekli alırsa alsın, Hıristiyanlığın cemaatsel yapısına ve kısmen inancına karşı bir isyandır, Hıristiyanlıktan uzaklaşmadır. Bunun için reformculuğun Batı toplumunda iki neticesi vardır: Katolik kilisesinden kopan geniş bir Hıristiyan kitle ve dinden uzaklaşan geniş bir laik kitle.

Reform hareketi, her iki ürünüyle de Katolik Hıristiyanlık dinine karşı bir isyandır, bu dinin dışına çıkma ve bu dine karşı yeni bir din oluşturma projesidir.

Reform hareketi; Katolik Hıristiyanlığın, sorunları çözmede aciz ve Hıristiyanların ihtiyaçlarına cevap vermekte yetersiz kalmasının bir neticesidir.

Miladi 12. yüzyılda Haçlı seferlerinde İslam ordularına yenilen kilise, Batı'da saygınlığını yitirdi, hem halk hem krallar hem bizzat kendi mensuplarınca sorgulanmaya başlandı.

Halk, artık Papaya inanmıyordu; Katolikliğin azizlik iddiasından ciddi ciddi kuşku duyuyordu. Krallar, milliyetçi duygulara kapılmışlardı, papalığın kendi üzerlerindeki tahakkümünü zulüm olarak görüyorlardı, bazı papazlar da Katolik kilisesi içindeki fuhşiyat ve rüşvetçiliği görünce Katolik Hıristiyanlığından umut kesmişlerdi.

Bu üç güç birleşti; çetin bir savaşı, yüzbinlerce can kaybını göze alarak "Benim dinim papanın dininden ayırır, ben papasız da Tanrı'ya ulaşırım" dedi, isyan etti ve yolunu Katolik kilisesinin yolundan ayırdı. Aralarındaki papazlara uyararak kendisi için yeni bir Hıristiyanlık oluşturdu ya da laikleşerek kendisini her tür Hıristiyanlığın dışına attı.

Reform hareketinden sonra, Avrupa'da Hıristiyanların birlikleri bozuldu. Hıristiyanlık ve Hıristiyan din adamları itibar kaybetti. Eğitim ve öğretim, kilisenin etki alanı dışına çıktı; siyaset laikleşti. Milliyetçilik yaygınlaştı. Dinden uzaklaşan Hıristiyanlar, liberalizm, sosyalizm, faşizm gibi ideolojilere yöneldi.

İhya ve reform karşılaştırıldığında şunlar açıkça görülmektedir:

İhya, dine hakkıyla tabi olmaya çağrı iken reform dine karşı gizli veya açık bir isyandır.

İhya, bir öze dönüş hareketi iken reform özden uzaklaşmadır.

İhyanın mücadelesi din düşmanları ile iken reformculuk din düşmanlarının eseridir ya da reformcu, din düşmanlarının işbirlikçisidir.

İhya, birleştirici iken reform ayrıştırıcıdır.

İhya, dini eğitimi güçlendirirken reform dini eğitimi zayıflatır.

İhya, toplumsal hayatta dine güç katarken reform dinin günlük hayattaki etkisini azaltır.

İslam dünyasında Hindistanlı Sir Ahmed Han gibi İslam'ı emperyalizme boyun eğdirmeye çalışan, sözde bilimsellikle İslam'a Batı aklıyla şekil vermeye kalkışan tipler çıkmış; "Kur'an İslam'ı" iddiasıyla hadisi reddeden veya küçümseyen, cemaatleşmeye karşı bireyselciliği kutsayan Protestanvari akımlar görülmüş, ancak bu akımlar hiçbir zaman geniş kitlelerce kabul görmemiştir.

Türkiye'de 28 Şubat sürecinde olduğu gibi Ekber Şah tipi sentezcilik de Kur'an ve Sünnetin gücü karşısında iflas etmiştir.

Bugün İslam dünyası için reform tasarısı yapanlar iflaslarını kabul ediyorlar. Oysa ihya hareketleri her gün daha geniş kitlelere ulaşmaktadır.

Günümüz ihya hareketlerinin ana özellikleri şunlardır:

1. İslam coğrafyasının neredeyse tamamına yayılmıştır. Her coğrafyada bir veya birkaç ihya hareketi vardır.
2. Tek merkezli değildir, birden çok merkezde, ait olduğu merkezin özelliklerine göre farklı şekillerde ama özde aynı nitelikte zuhur etmiştir.
3. Batı'nın hem askeri hem ideoloji hem yaşam tarzı işgaline karşı bir direniş hareketidir.
4. Günümüzün bütün ihya hareketleri, (bir araya gelip anlaşmışçasına) Üstad Bediüzzaman'ın ifade ettiği üç şeyle mücadele etmektedir: Cehalet, tefrika ve yoksulluk.

Rabbim, kalplerimizi de toplumlarımızı da ihya etsin, bizi ihya olanlardan ve ihya edenlerden eylesin...

26. 20. Yüzyıl'ın İhya Hareketleri

Miladî 18. yüzyıldan itibaren Müslümanlar, Batı karşısında ağır yenilgiler aldılar. O yüzyılda Batı'ya giden diplomatlar da Batı'nın İslam dünyasına oranla hızlı bir gelişme içinde olduğunu duyurdular. Bir sonraki yüzyılda başta Hint kıtası olmak üzere Batı korsan, ordu ve şirketleri, İslam dünyasında istilalar gerçekleştirdiler. Dünya değişmiş, Müslümanların Selâhaddin-i Eyyûbî'nin Hittin Zaferi'nden sonra bir Haçlı esirini 3 dinara sattığı (583/1187); Fatih Sultan Mehmed'in ordusunun Otranto şehrini alıp Roma kapısına dayanıp papalığı yıkma noktasına getirdiği günler (885/1480) geride kalmıştı.

Yaşananlar, Müslümanları yeni bir çağla yüz yüze oldukları gerçeğine inandırmış. Çağın sorunlarına çözüm getirecek ihya hareketleri, bu gerçekliğe duyulan inançla ilgili olarak varlık bulmuştur.

Fikrî anlamda statik bir sürece girmiş kimi âlimler, Müslümanların durumunu beşerin kudret ve imkânları ile ilişkilendirmek yerine beşerin gazaba uğraması, kıyametin yaklaşmasının bir neticesi olarak görülen tabii bozulma gibi sebeplerle açıklamışlardır. Bu düşünce 19. yüzyılın başında yerini kadere imanın mahiyetini izaha bırakmış. Halid-i Bağdadî (eş-Şehrezurî) gibi ilmî çevrelerde saygınlığa sahip şahsiyetler içinde bulunulan hâli beşerin gayretiyle ilişkilendirme yönünde ikna edici

açıklamalar getirmişler. Bu açıklamalar, Müslümanlar arasında bir kıpırdanışa, hareketliliğe vesile olmuştur.

Bu hareketliliğin ilk mekânı, Hint kıtasıdır. Ekber Şah`ın karma bir din oluşturma tehdidiyle yüz yüze kalan Hint kıtası, bidatlerle mücadelesini bitirmeden Batı işgalini hissetmişti. Müslüman âlimler, bu kıtada İslam`ın varlığının tehlike altında olduğunu görmüşler, ona karşı geleneksel yapının başarılı olacağından kuşku duymuşlar; İslam içi bir arayış içinde bulunmuşlardır.

Bu konuda öncülüğü Şah Veliyyullah Dehlevî Hazretleri (v. 1176/1762) yapmıştır. Onunla birlikte Mazhar-ı Can-ı Canan da (v. 1195/1781) halkı bidatlere karşı uyarma vazifesini yerine getirmeye çalışmıştır. Her iki âlim de İmam Rabbanî`den (v. 1034/1624) etkilenmişlerdi.

Görüşlerini yazılı hâle getiren ve muctehid kabul edilecek kadar ilimde derinleşen Şah Veliyyullah Dehlevi, âlimleri ve toplumu,

1. Kur`an ve Sünnet`le yeniden buluşmaya
2. Mezhebi taassubu terk etmeye
3. İctihad kapısının açık olduğuna inanmaya
4. Fıtratı koruyan bir irfan ve ilme sarılmaya davet ediyordu.

Onun bu görüşleri, başka âlimlerle birlikte, Şeyh Halid-i Bağdadî üzerinden 1810`lu yıllardan sonra Irak-Suriye havzasından İslam âlemine yayıldı. Şeyh Halid, İmam-ı Rabbanî ve İmam-ı Gazzâlî`nin derin etkisi altında bu görüşlerin tarikat çatısı altında bir buluşmayla Müslümanları kurtuluşa götüreceğine inanmıştı.

20. yüzyılın başlarına geldiğimizde Şeyh Halid`in bu yaklaşımı Müslümanların bir kısmı arasında taraftar bulmaya devam etmiş; Kafkasya, Cezayir, Filistin gibi yerlerde o görüşler üzerinden dış düşmana karşı cihad edilirken Türkiye ve Endonezya`da ise sisteme karşı fiili ayaklanma zuhur etmişti. Ancak Şeyh Halid, ferdi yetiştirme ve

toplumu tarikat çatısı altına alma konusunda hem Müslüman hem kâfirlerce methedilen tarihî bir başarı gösterirken Müslümanların Batı'nın hegemonyasının yayıldığı bir devirde İslam devletlerini kurmasını sağlayacak bir fikriyat ortaya koymamıştı. Yine Şeyh Halid, Müslümanların henüz içerden bir bozulma ile yüz yüze oldukları, Batıcılığın bir fikir olarak Müslümanların arasında yayılmadığı bir devirde Müslümanların sorunlarına çözüm önermişti. Oysa onun vefatının (1242/1826) üzerinden henüz yarım asır geçmeden Müslümanlar, ilk kez kendilerine fikren yönelen bir istila hareketi ile karşılaşmışlardı.

Avrupa'yı istila ettiği hâlde Mısır'a düzenlediği seferlerde (1798-1802) başarısız olan Fransız İmparatoru Napolyon, İslam dünyasına karşı Şarkiyatçıların eliyle fikrî bir savaş başlatmış; Müslümanlar, tarihte ilk kez gençlerini dışarıdan fikrî bir düzenle mürtetleşiren bir saldırı ile yüz yüze kalmışlardı.

Ernest Renan gibi Fransız yazarlar, İslam'ın bütün değerlerine karşı saldırıya geçmişlerdi. Müslümanların gençleri, tarihte ilk kez dinlerini değiştirdiklerini ifade etmeden İslam'ı inkâr noktasında İslam dışı kurtuluş yollarına yönelmişlerdi. İçinde bulunulan durum karışıktı. Geleneksel ulema, bu karışıklıkla baş etme noktasında başarılı değildi.

Bu başarısızlık İslam âlemi içinde krize yol açtı. Resulullah salallahü aleyhi vesellem'e yönelik hakaretlere bile Namık Kemal gibi aslında Batıcı biri cevap vermek durumunda kalmıştı. Ulemanın çaresizliğinin ürünü olan bu duruma Cemaleddin Afganî el attı. Afganî, öğrencisi Muhammed Abduh'la birlikte Paris'e kadar giderek Renan gibi İslam düşmanlarına cevap vermek üzere 13 Mart 1884'te (15 Cemaziyelevvel 1305) ilk sayısını yayımladığı el-Urvetu'l Vuska dergisini çıkardı. Bu dergi ile Müslümanlar ilk kez, İslam'a yönelik saldırılara süreli bir yayın üzerinden karşı koymayı deniyorlardı. Dergi 18 sayı çıkmış; Afganî ve Abduh'un gayretleri İslam dünyasında ses getirmişti.

Her alim kendi çağının sorunları üzerinden yoğunlaştığından fikrî çalışma, Şeyh Halid'den sonraki alimlere kalmıştı.

20. yüzyılın başında Şeyh Halid'in klasik çizgisi kendisini fikrî çalışma açığını kapatmaya yönelmeden korumaya çalışırken Afganî'nin de derin etkisi altında İslam dünyasında bidatlere karşı tavrın Şeyh Halid'e tabi olanların tavrından daha sert olması ve Müslümanların teşkilatlanmasının ise tarikattan cemaate evrilmesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaya başladı.

Bidatlere karşı tutumda sertliğin yeni bir yönü yoktu. Şah Veliyullah Dehlevî gibi nice âlim, bidatlere karşı farklı zamanlarda sert bir mücadele içinde bulunmuştu. Ama İslam dünyasında bilindiği kadar yüzyıllar sonra ilk kez 20. yüzyılda Müslümanlar, tarikatın yerine cemaati öneriyorlardı. Bu öneriden önce zuhur eden Vehhabilik her ne kadar kendisini cemaat olarak tarif etmişse de aslında tam anlamıyla bir tarikattı ve o tarikat sadece tarzda klasik tarikatlardan ayrılıyordu yoksa teşkilat bakımından hiçbir yenilik arz etmiyordu. Onun başındaki kişi, iddiaları ne olursa olsun, aslında bir şeyti, diğerleri de onun müritleri idi. Hâlbuki 20. yüzyıldaki tarikattan cemaate geçiş önerisinde artık şeyh yoktu, cemaatin imamı vardı ve ona intisap edenler mürit değil, cemaat mensupları idi.

Bu, İslam dünyasında Selef-i Salihinin yolunu ihya etme yolunda devrim gibi bir gelişmeydi. Hareketin mensupları, hep tasavvuf kökenliydi, tasavvufa Vehhabiler gibi düşman değildiler, bununla birlikte ayrı coğrafyalarda ve birbirlerinden habersiz olmalarına rağmen tarikat olarak değil, cemaat olarak teşkilatlanıyorlardı.

Bu ihya hareketinin Hint kıtasındaki öncüsü Üstad Ebu A'lâ el-Mevdudî idi. Mevdudî, Çeşti tarikatının şeyhinin oğlu iken Cemaat-i İslamî'yi kurdu. Düşüncelerini henüz ilk gençlik çağında başına getirildiği dergi, gazeteler üzerinden ve cemaate ait teşkilat binalarında dile getirdi.

Türkiye'de de Üstad Bediüzzaman Said-i Nursî, tarikattan cemaate geçişi dillendirdi. Halid-i Bağdadî'yi üstad bilen Said-i Nursî Hazretleri,

“Bütün hak tarikler, Kur`ân`dan alınmıştır. Fakat tarikatların bazısı, bazısından daha kısa, daha selâmetli ve daha umumiyetli oluyor. O tarikler içinde, Kur`ân`dan istifade ettiğim ‘acz, fakr, şefkat ve tefekkür` tarikidir. Şu tarik, hafî tarikler (Nakşibendiye tarikatı gibi) misilli ‘letâif-i aşere` gibi on hatve değil, tarik-i cehriyye gibi (Kadiri

tarikâtı gibi) ‘nüfûs-u seb`a` yedi mertebeye atılan adımlar değil, belki dört hatveden ibarettir. Tarikattan ziyâde hakikattir, şerîattır.” sözleri ile açıklarken tarikat zamanının geçtiğini, zamanın cemaat zamanı olduğunu ilan ediyordu. Said-i Nursî Hazretleri, talebelerinin tarikata girmeden tasavvuf ehlinin kimi hâllerine sahip olabileceklerine de inanıyordu.

Mısır`da ise İmam Hasan el-Benna, Şeyh Muhammed Emin el-Kürdî`nin ailesi vesilesiyle Şeyh Halid`i tanıyıp Şazeli tarikatına da müntesip olduğu hâlde, tarikâtı ihya etmek yerine İhvan-ı Müslimin cemaatini kurmuştur.

Bu üç ihya önderi, genel anlamda Şah Velîyullah Dehlevî`nin görüşlerine yakın durmuşlar; o görüşlere emperyalizmin fikrî çalışmalarına, onun yaydığı ırkçılık, sosyalizm, ateizm, komünizm, liberalizm gibi fikir ve ideolojilere geniş bir müktesebatla karşı koymuşlardır.

Onlar, bu karşı koyuşu gerçekleştirirken,

Müslümanların, çağı anlamalarını; cehalet, yoksulluk ve tefrika ile mücadele etmelerini tavsiye etmişlerdir. Genel anlamda, ferdiyetçiliğe, akılcılığa, küfürle iş birliğine, mezhep/meşrep taassubuna karşı çıkmışlar; İslam dünyasını dış düşmana karşı koruma ve içeride kalkındırma üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Küfür onların bu mücadelesini, reformculuk, sosyalizm, mezhepsizlik gibi ithamlarla etkisiz hâle getirmeye çalışmış ve kimi samimi Müslümanları da buna inandırmışsa da çağın Müslümanı onlardan istifade etmeye devam etmişlerdir.

Allah (cc), İslam`ın ihyası için ihlasla çalışan herkesten razı olsun... Bizi onların sevabından mahrum bırakmasın.

27. Tekke ve Zaviyeler Neden Kapatıldı?

Terim olarak “tekke”, bir şeyhin ve ona bağılı kişilerin tasavvuf eğitimini verdiği, tarikatla ilgili işlerini görmek için kullandıkları mekândır.

Arapçada “oturmak, yaslanmak” anlamında “vekee” kökünden geldiği düşünölen “tekke” kelimesi, Osmanlıca metinlerde “tekye” olarak geçmektedir. Farsçada “tekke” kelimesinin yerine “dergâh, hânkâh” kelimeleri kullanılırken tekkeye zaviye, ribat ya da âsitane de denmiştir.

Tekke, daha çok tarikatın merkez dergâhı anlamında kullanılırken zaviye, tarikatın şubesi anlamında kullanılmış, kimi zaman ise gece konaklanabilen büyük mekâna tekke denirken gece konaklanmayan sadece zikir ve ibadet için kullanılan küçük mekâna zaviye denmiştir. Türkçede iki kavram karışmış, yaygın olarak birbirinin yerine kullanılmıştır.

İslam tarihinde ilk tekkenin Hicri 2. Yüzyılda Filistin`in Remle şehrinde kurulduğuna dair bir görüş vardır. İbn Teymiyye`nin itibar ettiği görüşe göre ise ilk tekke, Basra civarındaki Abadan`da Abdölvahid bin Zeyd(ö. 177/793)`in bir müridi tarafından kurulmuştur.

Abadan`da korsanlar, Müslömanları rahatsız ediyor; ticareti ve seferleri engelliyorlardı. Bunun üzerine cihad ve zöhd ehli bir topluluk, burada bir bina yapmışlar; o binada ailelerinden uzak bir şekilde gece ve gündüzlerini ibadetle ve cihadla geçirmişler, kendilerini Allah (cc)`in yoluna adayarak Müslömanları kötü kişilerin şerrinden korumuşlardır. O tekke çevresini selametli hâle getirince farklı yerlerde ona benzer nice mekân yapılmış; o mekânlar, kendilerini cihad ve zöhd adamak isteyenler için karargâh haline gelmiştir. Kimi âlimler onlara kast edince ya da ilim ehlinde de kimi şahsiyetler, o zöhd ve cihad topluluğuna katılınca buralarda aynı zamanda tedrisat yapılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte düzenli ders halkaları, medreselere bırakılmış; buralar daha çok zöhd ve cihad karargâhı olarak teşekköl etmiştir.

Tekkelerin Müslömanlar için icra ettiği vazifenin namı yayılınca onların fonksiyonunda da genişleme olmuştur.

Müslöman idareciler, sınır boylarına inşa ettikleri karakolları “ribat” adı altında veya bizzat “tekke” olarak zöhd ehline vermiş; o zöhd ehli bir yandan İslam hudutlarını

korurken öte yandan günahlardan uzak bir şekilde vakitlerini zikirle geçirmiştir. Onlar, ordulara katılarak ya da sadece müridler topluluğu olarak, fetihler gerçekleştirmiş, fetihlerden sonra tebliğ faaliyetinde bulunarak fethedilen toprakların halkını İslam'a sabır ve hikmetle davet etmişlerdir. Anadolu'da Trabzon, Balkanlarda Bosna halkının İslam'la şereflesmesinin bu şekilde gerçekleştiği kesin olarak bilinmektedir. Doğu, Batı ve Orta Afrika'da ise hemen hemen Müslümanlaşmanın tamamı, bu kurumlar sayesinde mümkün olmuştur.

Tenha yolların güvenliğe ve konaklara kavuşturulması, fesadın çok olduğu Müslüman memleketlerin ıslahı, İslam yurduna uzak ama Müslüman gemicilerin sıklıkla uğradığı limanlarda, adalarda Müslümanların ibadetlerini icra edecekleri mekânlara kavuşması, mamur olmayan ama tarım ya da hayvancılığa elverişli sahaların nüfusa açılması tekkelerin diğer bilinen işlevlerindedir.

Tekkeler, kuruldukları yerde hem tabiatı hem insanların kalbini ihya etmişlerdir. Tekke ehli cihad, tebliğ, irşad ve zikirden kalan vakitlerini değerlendirmek ya da topluma muhtaç olmamak için tekkelerinin etrafındaki tarıma uygun arazileri ihya etmiş, uygun yerlere meyve ağacı dikmiş, gerektiğinde su kuyuları açmıştır. Bu faaliyetleri ile toplum onlarla ıslah olurken tabiat da insanoğlunun kullanımına açılmıştır.

Şehirlerde ise, tekke ehli bir yandan toplumu günahlardan uzak tutmak için uğraşırken diğer yandan zanaat ve ticaretle uğraşarak ticarete katkıda bulunmuş, kimi zaman büyük çarşı ve pazarların kurulmasını sağlamıştır.

Bu çok yönlü işlevleriyle tekkeler, zamanla İslam toplumunun vazgeçilmez kurumları hâline gelmişlerdir. Tarikatların ortaya çıkmasıyla da her tekke ait olduğu tarikatla anılmış, o tarikatın toplum içinde sosyal bağları güçlendiren faaliyetlerinin merkezi oluvermiştir.

Tekkelerin çoğalması ile denetim altına alınma gereksinimleri oluşmuş, kayıtları tutulmaya başlanmış, aralarında görev dağılımının yapıldığı dahi olmuştur. Buna göre kimi tekkeler, cihadla öne çıkarken kimileri zanaatla öne çıkmış, işlevi farklı bu

ayrışık tekkeler birbirini tamamlayarak Müslüman toplumun gereksinimlerini bütünlük hâlinde karşılamışlardır.

İmam Gazali'nin etkisi altındaki Nûreddin Mahmud Zengi ve Selâhaddîn-i Eyyûbi Hazretleri çağlarında her medresenin yanı başına birer hânkâh, sınır boylarına ise ribatlar inşa etmişler. Şehirlerde başta medrese talebeleri olmak üzere halkın nefis terbiyesini hânkâhlar üzerinden sağlarken ribatlarla sınır boylarını kontrol altına almış, düşmanın istihbaratını elde etmiş, ulaşımın güven içinde yapılmasını sağlamışlardır.

Osmanlı Devleti, Zengi ve Eyyûbîlerin bu faaliyetlerini örnek alırken Moğolların şerrinden kaçmış olan İran ve Orta Asya kökenli mürşidlerin Anadolu'daki mirasından da yararlanmış, tekke ve zaviyeleri, halkı, zanaatçıları hatta orduyu terbiye etmede birer merkez olarak kullanmıştır. Zamanla özellikle İstanbul ve Anadolu'daki dergâhların başına Şeyhü'l-Meşayih unvanıyla bir alim atamış; tekkelerin mürşidi, postnişini vefat ettiğinde onun yerine geçecek kişiye berat (atama onayı) vererek tekkelerin kötü niyetli ya da ehil olmayan kişilerin eline geçmesine engel olmaya çalışmıştır.

Buna rağmen, Bâtınlığın farklı kollarına mensup kimi kişiler ya da kimi çıkarıcılar, gözlerden uzak dağlarda Yörükler arasında, sınır boylarında ya da şehirlerin takip edilemeyen noktalarında tekkeleri bidatleri yaymak için kullanmışlardır. Osmanlı, buna karşı tedbirler geliştirmişse de bidat ehli tekkelerin varlığını engelleyememiştir. Tekkelerin önemli bir çoğunluğu ise devlet kontrolünden öte, oto kontrol yoluyla kendini korumuş, özellikle Halid-i Bağdadî'nin gerçekleştirdiği tecdid ile tekke ile medrese kaynaşmış, bu kaynaşma ile tasavvuf ehli bir ulema kesimi yetişmiştir.

Tasavvuf ehli ulemanın diğer ulemadan farkı,

-Genellikle devletten maaş almamaları

-Etkinlik bakımından, bir toplumsal zemine sahip olmaları

-İslamî hayat tarzının ayakta kalması konusunda kendi yaşamları ile örneklik teşkil etmeleri

-İslam`a aykırı gelişmelere keskin bir duyarlılıkla tepki göstermeleri ve bu sahada halkı da harekete geçirebilmeleridir.

Onlar, bu yönleriyle birer toplum önderi konumuna yükselmişler; Osmanlı`nın gelişmeyi engelleyici, bütünlüğü bozucu, bağımsızlığı zedeliyici modernleşmesinin karşısında dururken emperyalistlerin fiili işgal çabalarına karşı da cihadın önderi olmuşlardır.

Bu hâllerile emperyalistlerin olduğu kadar onların içerideki modernist bağlılarının da hedefi haline gelmişlerdir.

Cumhuriyet`ten önce modernistler tarafından tekkelere karşı zaman zaman bazı tedbirler alınmışsa da Osmanlı idaresi, onları düşman sınıfında görmemiş, onlarla iyi ilişkiler içinde olmanın yollarını aramıştır.

Cumhuriyet`ten sonra ise 30 Kasım 1925`te kabul edilen bir yasayla,

“Osmanlı döneminde tekkeler, gitgide, çalışmaksızın tevekkül felsefesini işleyen yerler haline dönüşmüştü; hâlbuki insanları daha yaşarken dünyadan uzaklaştırıp onları uhrevî âleme çekmek, çağdaş yaşam ile bağdaşamazdı. Toplum yeni bir enerjiye, yeni bir atılıma gereksinim gösteriyor; çağdaş yaşam, insanları çalışmaya, bu çalışmanın yaşarken ödülünü almaya çağırıyordu. Türbeler ise türbedarlar eliyle ölmüş kişilerin manevî varlığından çıkar sağlamaya çalışılan, çalışmaksızın onlardan medet umulan odaklar haline getirilmişti. Ayrıca tekke ve zaviyelerin başında bulunanlar siyasal amaçlarla ve çoğu kez dini siyasete âlet ederek masum vatandaşları suça yöneltiyorlardı. Türkiye Cumhuriyeti artık, şeyhler, dervişler ve müritler memleketi olamazdı.”

gerekçesine dayandırılarak tekke ve zaviyeler kapatıldı. Kapatılmanın Şeyh Said Vakası`ndan hemen sonra gerçekleşmesi dikkat çekici olsa da gerçekte bu vaka söz konusu olmasaydı da tekkeler ve zaviyeler kapatılacaktı.

Cumhuriyet`in kurucu akli, her ne kadar tekke ve zaviye karşıtı Selefî aydınların ve takvasız müdderislerin desteğini alacak şekilde bir propagandayla yola çıkıp bu kurumların resmi varlığına son verdi ise de söz konusu aklın bidatlerle bir sorunu olduğu düşünülemezdi.

Fransız adetlerini Müslümanlara dayatanların kimi tekkelerde görülen bidatlerden rahatsız olup İslam`ı koruma adına tekkeleri kapattıklarını iddia etmek akıl kârı değildir. Hakikatte bu kurumlar, Cumhuriyet ilan edilirken geniş toplum kitlelerine açılan tek teşkilatlı yapıydı. Batıcılar, bu müteşekkil yapının toplumsal kesimleri modernizme karşı harekete geçirmesinden endişe duydular. Tekke ve zaviyeleri

kapatarak modernizmi toplumsal bir zemine daha kolay yayabileceğini düşündüler. Cami ve medreseleri kapattıkları gibi tekke ve zaviyeleri de kapattılar, önemli mensuplarından bir kısmının çocuklarını ise özel ilgiye alarak zihinsel ve yaşamsal değişime uğrattılar, kurumların halk nezdindeki itibarını zedelediler. Yine de kimi tekkeler, kendilerini gözlerden uzak tutarak faaliyetlerini sürdürdü ve modernizmin tam olarak başarıya ulaşmasını engelleyen unsurlar arasında yer aldılar. Onların bu yöndeki başarısı bugün de modernist kesimlerin düşmanlığına konu olmaya devam etmektedir.

28. Son Dönemde İslamî Siyasi Düşünce

Düşünebilmek, İslamî sorumluluk yüklenebilmenin esas koşuludur. Fertler ve topluluklar, Kur`an-ı Azimüşşan ve Hz. Peygamber salallahu aleyhi vesellem`in yol göstericiliğinde ve ashabın örneğinde sistematik düşünmeyi öğrendiler, ilmî faaliyetlerin içinde yer aldılar, büyük eserler meydana getirdiler. Ama son iki yüzyıla girildiğinde Müslümanlar arasında düşünce ihmal edilmiş, ilmî etkinlikler daralmış, aktarma ile sınırlanmıştı.

Siyaset, idare etme etkinliği olduğundan yüce Allah`ın insanlığa önder tayin ettiği ümmetin, bu önderlik vazifesi gereği, siyasi faaliyet içinde olması icap eder. İslam`ın ilk yüzyıllarında siyasetin icra ediliş biçimi ile ilgili ihtilaflar, ihlas sahiplerini idareden uzaklaştırmış, idare genellikle takva sahibi görülmeyen kimselere kalmıştı. Sonraki yüzyıllarda takvadan uzak bu şahsiyetlerin icraatları öne sürülerek takva

ehlinin siyasetten uzak durması imanın ve salih amelin korunması için bir gereklilik gibi öne sürülmüş; yanlış bir tercih sonuçları daha ağır başka bir yanlışın üretilmesi için kullanılmış, ümmetin takvalıları siyasetin dışında kalmıştı.

Bunun neticesinde, son iki yüzyıla girdiğimizde, İslam dünyası beş yüzyıl önce aynı üretim araçlarını kullanırken Batı gelişmiş, İslam dünyası, üretim araçlarını geliştiren Batı'nın işgaliyle coğrafya olarak neredeyse yarı yarıya küçülmüştü.

Son iki yüzyılda İslamî siyasi düşünce; düşünce ve üretim bakımından çorak, siyasi bakımdan kahredici bu ortamın etkisi altında gelişti.

İslamî düşünceyi yeniden sistematik bir boyuta ulaştıranlar, somut tehdidin halklar tarafından fark edilmesinin daha kolay olması gerçeğinden istifade ettiler, İslam dünyasının fizikî olarak küçülmesine dikkat çekerek, değişim getirecek düşünsel uyanışı gerçekleştirme zeminini yokladılar. Düşünceyi uyandırabilmek için onun değişimdeki fonksiyonunu hatırlattılar, işgalden kurtulmamızın ancak düşünmemizle mümkün olduğunu söylediler. İşgalden kurtuluşun mümkün olduğunu kabul ettirmek içinse cebriyeciliğe yaklaşan kader anlayışına karşı Selef-i Salihin'in kader anlayışını ihya yoluna gittiler.

Kader anlayışı konusunda öne çıkan isim ise, ahlâki ihya üzerine odaklanmış görünse de siyasi düşünce ve yapıyı da derinden etkileyen Şeyh Halid Zülcenaheyn el-Kürdî (el-Bağdadî)'dir.

Şeyh Halid, Risâletü'l-İkdi'l-Cevherî adlı eserinde kader anlayışını işlemiş, felçli elin titremesiyle sağlam elin kıpırdamasının bir olmadığını söyleyerek değişimdeki insan rolüne Müslümanları inandırmaya çalışmış, bu konuda âlimlerin yanında aydın kesimden de büyük ilgi görmüştür.

19. yüzyılın ikinci çeyreğinden 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar İslam dünyasındaki siyasi hareketler genel anlamda Şeyh Halid'in etkisi altında yol almışlardır. Şeyh Halid, kader anlayışıyla, seküler kesimlerin bile değişimin mümkünlüğü konusundaki umutlarını artırmıştır. Çeçenistan'dan Filistin'e İslami hareketler Halidî bir çizgide gerek fiili işgale gerek Batılılaşmaya karşı koyarken Şerif Mardin gibi kimi

araştırmacılara göre Osmanlı'nın Jn Türkleri bile gerçekte Şeyh Halid üzerinden değişime inanmışlardır.

Şeyh Halid, ferd ve topluma yönelik çok Şey söyleyip yazmış; devletle ilgili ise epey ketm kalmıştı. Onun fert ve toplumla ilgili yazıp söyledikleri, sözü ettiğimiz dönemdeki İslamî direniş ve kurtuluş hareketlerinin değerli topluluklar oluşturmalarına vesile oldu, bu topluluklar cephelerde zaferler de kazandılar. Ama devlet konusundaki sınırlılığı kendisine tabi olan toplulukları sahip olacakları devleti nasıl yöneteceklerine dair bir düşünsel üretimden yoksun bıraktığından onların toplumsal ıslahları ve askeri zaferleri siyasi bir başarıya dönüşmedi. Onun Cezayir'e kadar uzanan etki alanında hiçbir hareket iktidar olamadı.

20. yüzyıla doğru İslam dünyasında düşünce konusunda Cemaleddin Efganî ve Muhammed Abduh'un ismi ne ıktı. Efganî ve Abduh, bütün müktesebatı yerli olan Şeyh Halid'den farklı olarak Batı'daki düşünsel üretimden de etkilenmişler; Şeyh Halid'in teşkilatta da inançta da yerlilik açısından saf hareket tarzına karşı milliyetçi sentezciliğe kapı aralayan bir çizgi benimsemişler, Şeyh Halid'in tarikat teşkilatlanması önerisine karşı Batılı örgütlenmeye benzer bir teşkilat anlayışına yakın durmuşlardır.

Bu ikilik içinde 20. yüzyılın ilk çeyreği son bulurken İslamî bir siyaset ortaya koymak isteyenler, önlerinde hazır bir siyasi proje bulamadılar.

Yirmi yüzyılın ikinci çeyreğinin başında vücut bulan İhvan-ı Müslimin hareketi Şeyh Halid'in çizgisi ile Efganî ve Abduh'un yaklaşımlarını buluşturmaya çalıştı. Tarikat yerine cemaati benimserken cemaatin önderine "mürşid", tebliğ faaliyetlerine de "irşad" diyerek ve kardeşlik rabitasını sürdürerek Şeyh Halid'in çizgisiyle ilişkisini devam ettirdi. Benzer bir durum Türkiye'de Risale-i Nur için de izlenirken Şeyh Halid'den etkilendiğine dair elimizde veri bulunmayan Cemaat-i İslamî de İhvan ile aynı çizgide Őekillendi.

Fertlerin iman yönünden ıslahına odaklanan Risale-i Nur hareketi bir yana bırakılırsa diğer iki hareket İslam dünyası için siyasi bir mektep işlevi gördükleri kadar bir düşünce mektebi işlevi de icra ettiler. Batı'nın sosyalizmle İslam dünyasında kültürel

ve düşünsel işgalini hızlandırdığı bir süreçte gençlerin ilgisini İslamî siyasi düşünceye çekmeyi başardılar.

Ne yazık ki şiddetli baskılar, tutuklanmalar, idamlar, şeyh Halid`den daha çok devlete odaklanan bu hareketlerin İslam âleminde iktidar olmalarının önüne geçti. Söz konusu hareketler, hep muhalefet konumunda kaldılar. Bunun yol açtığı umutsuzluk 1970`li yılların sonunda İran devriminin partisel bir hareket oluşturmadan başarıya ulaşmasıyla buluşunca İslam dünyasında legal siyasetin işlevselliği sorgulanmaya başlandı, bu sorgulama 1980`li yıllarda Suudi Arabistan`ın İslam dünyasının tamamına dönük ücretsiz eser ihracıyla üretim yönünü yitirdi ve akidevi bir boyuta bürünüp sabitlendi. 2000`li yıllara kadar etkisini sürdüren bu anlayış, bu yıllarda derin bir atlağa yol açtı. Legal İslamî mücadele ile illegal İslamî mücadele arasındaki ilişki, illegal yolu tercih edenlerin, legal yolu tercih edenleri tekfir etmesi boyutuna vardı.

Bu ağır itham ortamında İslamî siyasi düşünce de üretkenliğinden çok şey yitirdi. İtidalin hakim olduğu dönemde Seyyid Kutup, Mevdudî, Ali şeriati gibi düşünürler yetişirken itidalin kaybolmasıyla düşünsel bir kısırlık baş gösterdi.

Bununla birlikte Malezya, Endonezya ve Türkiye gibi Arap ve Fars olmayan İslam lkeleri, kendilerine özgü siyasi düşünce de geliştirdiler. Milliyetçilikle ilişkisi eleştiri konusu olan ama şeyh Halid`in tasavvuf anlayışı ile Efganî ve Abduh`un etkisi altında gelişen düşünce arasında şaşılacak bir orta yol izleyen bu ülkelerdeki siyaset, diğer ülkelere göre daha çok yol aldı.

Son yıllarda bu ülkelerde ve Batı`daki Müslümanlar arasında İslamî düşünce yönündeki en geniş ve en verimli gelişme ise İslamî bilgi sisteminin yeniden inşasını ifade eden “Bilginin İslamileştirilmesi” projesidir. Bilginin İslamileştirilmesinin dile getirilmeyen en önemli vaadi, Müslümanları müsteşriklerin elinde şekillenmiş mktesebattan ve Batı`nın kültürel işgalinden kurtarmaktır.

Endonezya kökenli, Malezya`da yetişme Seyyid Muhammed Nakib el-Attas; Filistinli İhvan-ı Müslimin mensubu ABD`de yerleşik şehid İsmail Raci el-Farukî, İranlı muhalif ABD`de yerleşik Seyyid Hüseyin Nasr ve Bosna İslamî hareketi nderi Aliya

İzzetbegoviç bu projenin öne çıkan isimleri olarak bilinmektedir. İslam dünyasında üniversitelerin geniş ilgi duyduğu bu proje, son dönemin İslamî düşünce faaliyetlerinin en önemli gündemini teşkil ediyor. Konu hakkında akademik araştırmalar yapılmaya, konferanslar verilmeye devam ediliyor.

İslamî siyaset, dış güçlerin baskısı ve uzantılarının fitnesiyle İslam âleminin bir kesiminde kışkırtılan mezhepsel yaklaşımlar yüzünden kriz süreci yaşıyor. Son dönemde bu krizin bilginin İslamîleştirilmesi projesinin başarıya ulaşmasıyla aşılacağına dair büyük bir umut vardır.

29. Şehidler Hedefleri Bir, Şehadet Vesileleri Farklı

İslam, beşeri iktidarlarla ilişki konusunda kendisinden önceki dinlere benzemez. Yahudilik ve Hıristiyanlık çağında belki yeryüzünde hiçbir büyük veya küçük devletin denetiminde olmayan yurtlar ve hiçbir büyük veya küçük devletin vatandaşı olmayan insan grupları vardı. O ümmetlerin çağında devletler sadece verimli ve stratejik topraklara ve iktidarları için kaynak ya da tehlike oluşturan topluluklara hükmetmek isterlerdi.

İslam ümmeti çağında durum çok farklı... Bugünün dünyasında devletler, yeryüzünün hiçbir karışını ve dünyadaki hiçbir insanı kendi hâline bırakmayı kabul etmiyor. Yeryüzünün her karışı, karası, havası ve deniziyle paylaşılmış; dünyanın en ücra köşesindeki insanların bile eline birer nüfus cüzdanı tutuşturulmuştur. Böyle bir dünyada din yalnız Allah'ın oluncaya kadar savaşmak bedel gerektirir.

İslam, ruhlarda bir avuntu olarak kalmayı kabul eden bir din değildir; bütün insanlığı kula kulluktan kurtarma peşindedir. Bunun iki yolu vardır: 1. Yurtların fethi 2. O yurtlarda yaşayan insanların kalplerinin fethi. Her iki fetih de beşeri iktidarların iktidar alanına doğrudan müdahaledir. Bunun farkında olan beşeri iktidarlar, İslam'ı daima hedef almışlardır. İslam'ın en küçük bir izi bile onlar için gelecekte büyük bir alana yayılacak bir tohum, bir çekirdek gibi görünmüş ve o tohumu, o çekirdeği yok etmek için harekete geçmişlerdir.

Bu nedenle İslam ve şehadet, hep yan yana anılmıştır. İslam bir şehidler dinidir. İslam olan, bedel ödemeyi kabul etmek ve şehadeti göze almak zorundadır. Bu dinin hiçbir aşaması, şehidsiz olmamış; hiçbir zaman Müslümanlar, "Biz, artık şehid vermiyoruz" diyememişlerdir.

Şehidler, adanmış insanlardır. Bütün şehidlerin hedefi, İlahî rızaya ermektir. Ancak İlahî rızayı elde etmenin vesileleri kişinin bulunduğu yer ve içinde bulunduğu zamana göre değişiyor.

Asr-ı Saadet'ten günümüze şehadete bu pencereden de bakmak mümkündür:

1. Yasir ve Sümeyye Gibi Sadece Rabbim Allah'tır Dedikleri İçin Can Verenler

Onlar, Mekke'nin ileri gelenleri değildi. Onların ne İslam uğruna harcanacak malları ne de İslam için cihada koşacak kabile gençleri vardı. Onlar, Mekke'de Mevaliydi. Bir tür sığınma hâlinde idiler. Onların Mekke iktidarı üzerinde hiçbir etkileri yoktu.

Öyleyse onların "Lailaheillallah Muhammeduresulullah" demeleri, niye onlara çok görüldü; niye onlara canları ile ödetildi. Bunun hikmeti Allah katındadır. Ama kâfirlerin müminlere biçtiği değerle müminin toplumdaki konumundan gelen değer

bir değildir. Kimi zaman toplumdaki konumu ne olursa olsa mümin kfire korku verir ve onun hedefi hâline gelir. Mümin cezalandırılarak başkalarının imana ermeleri engellenmek istenir ya da mümin kendi başına görülmez, ait olduğu topluluk içinde görülür ve onun üzerinden müminlerin hepsine acı ektirilmek istenir. Böyle durumlarda genellikle müminlerin dünya gücü ısından en zayıfları ilk hedef olur.

Ama onların bir hesabı varsa yüce Allah'ın da bir hesabı vardır. O en zayıf görünen müminler, şehadetle yüce bir mertebeye erer ve onlar artık, müminlerin en önde gelenleri arasında anılır. Yasir ve Sümeyye, eğer İslam şehidi olmasalar da Mekke'deki her Mevali gibi ölüp gideceklerdi. Hâlbuki onları şehid eden müşriklerin evlatları dahi İslam'a erince onları kendi katillerinden daha yüce görmüş, onların katillerine lanet okurken onları nder olarak kabul etmiştirdir. O müşrikler, fikren soysuz kalırken o şehidler kendi artlarında kendilerini rahmetle, salat ve selamla anan bir mmet bırakmışlar. Onların bu hâli, İslam'ın Müslüman olanı aziz kıldığını görünür bir delilidir.

2. Bedir Şehidler Gibi Küfre Dünyayı Dar Etmek İçin Can Verenler

Hiz. Resulllah'ın ordusu Bedir'de ondan fazla şehid verdi. Müslümanlar, henüz devletleşmişlerdi. Devlet, çoğu zaman rahatlıkla zdeştirdir. Bedir Savaşı, Müslüman için yerinde oturup kalmanın mümkün olmadığını gösterdi. Müslümanlar, devletleşmişler ise de bedel ödemeye devam edecek, savaşa gidecek, savaşlarda can verecek; onların kadınları dul, çocukları yetim kalacaktı ve bunun karşıılığında onlar için cennet vardı.

3. Uhud Şehidler Gibi İslam'a Yönelen Yakın Tehditleri Bertaraf Ederken Can Verenler

Küfrün tehdidi Medine'nin adeta kapısına dayanmıştı. Müslümanlar ya savaşacak ya da elde ettikleri her şey küfrün ayakları altında iğnenecekti. Böyle günler, en çok fedakrlık isteyen günlerdir ve İslam, en değerli mensuplarını genellikle böyle günlerde şehid vermiştir. Onların şehadet kanı, İslam'ın hayat ağacı için su olur; o ağaç, o suyla canlı kalır.

4. Recî ve Bir-i Mauna Şehidlerî Gibî Kur'an'ı Öğretmek ve İslam'ı Tebliğ Uğruna Can Verenler

Onlar, her çağın şehidleridir. Küfür, Kur'an-ı Kerim'i kendisi için ebedî düşman ilan etmiş; küfür, İslam tebliğinden daima korkmuştur. İslam hangi çağda, hangi güce ermiş olursa olsun, dünyanın herhangi bir yerinde Kur'an öğretmek uğruna, İslam'ı tebliğ uğruna şehidler verilmiştir. İslam'ın resmî anlamda dünya hâkimiyetini ele geçirdiği Osmanlı'nın en görkemli günlerinde bile Endülüs Müslümanları sadece çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğrettikleri için, sadece İslamî tedrisatı sürdürdükleri için katlediliyorlar; Kur'an-ı Kerim uğruna, İslam'ı tebliğ uğruna şehid düşüyorlardı.

5. Hubeyb ve Zeyd Gibî Hz. Peygambere Olan Sevgilerini İspat Ederek Can Verenler

Kur'an ve İslam gibi Hz. Resulüllah'ın salallahü aleyhi vesellem şahsiyeti de daima küfrün hedefidir. Küfür, Müslümanları Hz. Peygamber salallahü aleyhi vesellem sevgisi konusunda daima imtihan etmek ister. Hz. Hubeyb ve Zeyd'in şehadetinden bugüne nice Peygamber sevdalısı sevgisini canını vererek ispatladı.

“Zeyd (ra) bir direğe bağlandı. Müşrikler gelip çevresini sardı. Önce uzaktan ok atarak onu yaralar içinde bıraktılar. Zeyd, acılar içerisinde kıvrılırken topluluğun içinde bulunan Ebu Süfyan kalabalıktan ayrılarak yanına geldi ve ona;

‘Zeyd! Allah için söyle! Şu anda Muhammed'in burada olmasını, senin yerine onu öldürmemizi, senin de evinde çoluk çocuğun ile birlikte olmanı ister miydin?’ diye sordu. Zeyd, ona şu cevabı verdi:

“Vallahi evimde rahat oturabilmek için Muhammed salallahü aleyhi vesellem'in şu anda bulunduğu yerde ayağına ona acı verebilecek bir diken batmasını bile istemem.”

Bu sözleri duyan Ebu Süfyan, ‘Arkadaşlarının Muhammed'i sevdiği kadar hiçbir insanın bir başkasını sevdiğini görmedim’ dedi.”

6. Mute Şehidlerî Gibî İslam'a Yönelen Uzak Tehditleri Bertaraf Etmek Uğruna Can Verenler

Onlar, düşman uzak demediler; hele bir yakına gelsin, onlarla öyle bir savaşırız ki demediler. Allah Resulü'nün emrine itaat ettiler, uzaklara gittiler, bilmedikleri ordularla savaştılar ve o orduların kılıçları ile canlarını Allah'a teslim ettiler.

7. Bizans'ın Elindeki Esirler Gibi Küfrü Bir An İçin Sevindirmemek İçin Can Verenler

Onlar, Allah yolunda cihad ederken esir düştüler ve Bizans kâfirleri tarafından imanlarında sınandılar. Bir an için Hıristiyan olduklarını söyleselerdi, kâfirler sevinecek ve Bizans, belki kendi halkına “Bakın, Müslümanlar dinlerinde yalancısıdır, hâlbuki daha önce Hıristiyanlar ateş dolu çukurlara atıldıkları hâlde dinlerinden dönmediler” diyeceklerdi. Böyle bir tarihe sahip bir topluluk karşısında İslam uğruna eziyet çeke çeke can vermeye razı olmak en etkili tebliğdi. Onlar, o tebliği tercih ettiler. “Hıristiyan oldum” demektense kaynayan kazanlarda haşlanarak can vermeyi seçtiler.

8. Hz. Ömer Gibi Hz. Osman Gibi Hz. Ali Gibi (Allah hepsinden razı olsun) Önderlik Makamında İken Can Verenler

Müslüman hangi makamda bulunursa bulunsun küfrün ya da yanlış yola girmiş toplulukların saldırılarından emin değildir. Onlar, ümmetin halifesi idiler, ümmete namaz kıldırırken, evinde yüce Allah'ın Kitabı'nı okurken, camiye namaz için giderken saldırılara hedef oldular.

İbnu Ömer (ra) anlatıyor: “Resulüllah salallahü aleyhi vesellemHz. Ömer'in üzerinde bembeyaz bir gömlek görmüştü. “Bu elbisen yıkandı mı, yeni mi?” diye sordu. Hz. Ömer: “Hayır, yıkanmıştır!” dedi. Resulüllah : “Yeni giy, hamd edici olarak yaşa ve şehid olarak öl!” buyurdular.”(Kütüb-ü Sitte)

9. Eba Eyyûb El Ensarî Gibi İslam Bayrağını Dünyanın Uzak Kalelerine Dikmek İçin Can Verenler

O Mihmandar-ı Nebî idi ve o Nebî'nin ümmeti dünyaya hükmetmek üzereydi. Eba Eyyûb, Medine'de oturup İslam'ın hâkimiyet çağında dünya ehli gibi aldatici rahatlığa bakabilirdi. Oysa o asıl rahatlığı Allah yolunda cihadda gördü. Seksen yaşında iken ta Medine'lerden yola çıktı, kara demedi, deniz demedi, yol aldı ve canını Allah için vereceği yer olarak İstanbul surlarının önünü buldu. Dünyanın dört bir yanında Eba Eyyûb gibi can vermeyi seçenlerin makberleri vardır. Onlar şehid; onların makberleri İslam uğruna çekilen cefa için şahittir.

10. Hz. Hüseyin ve Kerbela Şehidleri Gibi, İslam'ı Saptırmaya Çalışanlara Karşı Kıyam Ederek Can Verenler

Eğer Resulüallah salallahü aleyhi vesellem'in ailesi de Yezid'in yaptıklarına sessiz kalsaydı Yezidlik meşruiyet kazanırdı. Hz. Hüseyin(ra), onun ailesi ve dostları bu kirli emeli boşa çıkarmak için kıyam ettiler, İslam'da Yezidliğin yerinin olmadığını canı vererek tebliğ ettiler.

Hiçbir aile, İslam çağında Resulüallah salallahü aleyhi vesellem'in ailesi kadar şehid vermedi, onlar kadar acı çekmedi. Kerbela şehidleri, İslam perdesi altında saklanan zulme karşı sessiz kalınamayacağını en ağır bedeller ödeyerek ümmete anlattı. O gün bugündür nice Yezidler geldi ve nice Hüseyin o Yezidlerin emir kullarınca şehid edildi.

11. Said Bin Cübeyr Gibi Zalimlere Karşı İlim ve Ameli İle Haykırıırken Can Verenler

Said (ra), ilim ve ameliyle Haccac gibi zalimler için bir tehdit idi. Haccac-ı Zalim, kendi zulmüne yönelen bu tehdidi bertaraf için Said'i katletti. Said bin Cübeyr (ra), ilmi ile amel eden bir âlimin, zulme sessiz kalmayacağını, zalimin zulmünün kendisine yönelmesini bahane edip zulmü onaylayamayacağını canını vererek tebliğ etti.

O gün bugündür, nice Said bin Cübeyr kimi yerde keskin kılıçlarla, kimi yerde darağaçlarında kimi yerde kurşunlanarak şehid düştü.

İslam son dindir, imtihan kıyamete kadardır. Tarihin her aşamasında olduğu gibi bugün de bu şehadetlerin hepsi yaşanıyor. Yasirler ve Sümeyyeler şehid oluyor. Bedirler, Uhudlar, Recı ve Bir-i Maunalar, Muteler tekrarlanıyor. Hz. Peygamber sevgisini ispat uğruna, Kur'an-ı Kerim öğretme ve İslam'ı tebliğ uğruna nice bedenler toprağa düşüyor. Kimi zaman yanı başımızda, kimi zaman Arakan'da veya Orta Afrika'da... Kim bilir kaç Yasir, kaç Sümeyye oralarda can verdi. Kaç mümin ateş çukurlarına atıldı, Budist olmaya, Hıristiyan olmaya zorlandı. Ama onlar Rabbim Allah'tır, dedi ve şehadeti seçti. Demişti Bangladeşli Abdulkadir Molla: "Bize kulluk et dediler, ben de asın dedim!"

Çağımız, Hz. Hüseyinlerin, Hz. Said bin Cübeyrlerin çağıdır. Son yüz yılda nice Hüseyin ve nice Said zulme karşı kıyam ederken, zalimlere karşı haykırırken şehid oldu.

"Askerler eve gelip ellerine zincir takınca Said dostlarına dönüp şöyle dedi: "Bu zalimin beni öldüreceğini zannediyorum. Ben ve iki dostum bir gece imanın tadını alarak Allah'a ibadet ettik ve Allah'tan bizi şehidlerden kılması için ona dua ettik. Allah o iki dostumun duasına icabet etti ve onları şehid olarak huzuruna aldı. Geriye ben şehadeti bekler bir halde kaldım" dedi. Sözlerini bitirdiği esnada küçük kızı onun yanına geldi. Onu elleri bağlı bir halde, askerlerin tuttuğunu görünce ağlamaya başladı. Said, küçük kızının başını okşayıp ona şöyle dedi: "Annene de ki; buluşma yerimiz inşaallah cennettir."

"Said b. Cübeyr şehid edildi. Yeryüzünde onun ilmine muhtaç olmayan hiç kimse yoktur." (İmam Ahmed bin Hanbel)

"Mü'minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sâdık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehid olmuştur). Bir kısmı da (şehid olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir." (Ahzab 23)

30. Kur`an-ı Kerim`in Gölgesinde Bir Hayat: Şehid Seyyid Kutub

Salihlerin seçkinlerine özgü bir yükselişi var Seyyid Kutub`un. Onun hayat hikâyesi, pek çok seçkin insanda olduğu gibi ihlaslı bir arayış, bereketli bir buluşma ve gıpta edilen bir akıbet safhalarından oluşmuştur.

Seyyid Kutub, 9 Ekim 1906`da Mısır`ın Asyut şehrine bağlı Muşa yerleşiminde, Şazeli tarikatına mensup bir ailenin evladı olarak dünyaya gelmiştir.

Ziraatla uğraşan babası Hacı İbrahim Kutup, toplumsal sorunlara duyarlılığı ve işgal karşıtlığı ile bilinirdi. İslamî partilerin bulunmadığı o günlerde işgal karşıtlığı ile bilenen Vatan Partisi`ne mensuptu. Gelirinin bir kısmı ile geçinir, diğer kısmını yoksullara dağıtırdı. Annesi de salih bir kadındı, çocuklarını iyi bir terbiyeden geçirirdi.

Seyyid Kutub, Mısır`ın bu dindar ailesinin terbiyesiyle henüz on yaşını bulmadan Kur`an-ı Kerim`i hıfzetti. Kur`an-ı Kerim, onun temiz belleğini küçük yaşta doldurdu, onun duygu evrenini belirledi.

Mısır'daki koşullar ne yazık ki Kur'an-ı Kerim'in emirleri doğrultusunda şekillenmemiştir. Seyyid Kutub, Daru'l-Ulûm'un edebiyat bölümünü okurken her Mısır genci gibi işgalci İngiltere Kraliyeti karşıtlığı üzerinde bir saha, bir eğilim ve bir ideoloji ile karşı karşıya kaldı. Karşılaştığı saha edebiyattı, Mısır edebiyatı o günlerde zındık olarak tarif edilebilecek kişilerin kılavuzluğunda yol alıyordu. Onlar, Kur'an'a karşı eski Arap şiirinin tutulmasını istiyorlardı. Sözde İngiliz karşıtlığında bulunurken Arap gençlerinin kölelik ruhuna geri dönmeleri için Kur'an-ı Kerim'den uzak tutulmasını dileyen İngilizlerin taleplerine uygun olarak İslam'dan uzaklaştırılması ve Batı edebiyatına yönlendirilmesi için çalışıyorlardı. Bununla birlikte aynı edebiyatçılar Kur'an-ı Kerim'i çokça önemsiyor görünürlerdi.

Seyyid Kutub, zor bir seçenikle karşı karşıyaydı: Ya edebiyatçı sayılmayacak ya da o adamları reddedecekti.

Seyyid Kutub'un yüz yüze olduğu eğilim milliyetçilikti. İngiliz işgaline karşı Fransız menşeli milliyetçilik, sömürgecilerin İslam âlemini ebediyen sömürmek için buldukları en zehirli eğilimdi. Mısır da İslam âleminin diğer coğrafyaları gibi bu zehirden derince etkilenmişti. Seyyid Kutub ailesinden aldığı işgal karşıtlığını milliyetçilikle ifade edebilir ya da milliyetçiliğin işgalcilerin en büyük tuzağı olduğunu kavrar da küfür ve şirke, Allah'ın dilediği yolda karşı çıkacaktı.

Seyyid Kutub'un yüz yüze olduğu ideoloji sosyalizmdi. 1917'de Rusya'da devletleşerek siyasi, askeri ve ekonomik bir güce ulaşan sosyalizm o günlerin bütün dünyasında olduğu gibi Mısır'da en gözde ideolojydi. Özellikle Batı işgali altındaki ülkelerde gençlerin büyük ilgisini çekiyordu. Ayrıntıları o günlerde Batı dünyası dışında pek bilinmeyen sosyalizm, toplumu önemsemek, yoksula sahip çıkmak, sömürgeciliğe karşı durmak gibi hususiyetleri ile gençleri kendisinden etkilenmeye mahkûm bırakıyordu.

Genç yaşta babasını kaybeden Seyyid Kutub, Kur'an-ı Kerim hafızı ve dindar bir ailenin evladı olarak asla dinsiz bir edebiyatçı olamazdı ya da İslam'a karşı doğrudan savaşan bir milliyetçi ya da ateist bir sosyalist. O, hayatının her döneminde Kur'an-ı Kerim'e ve namaza düşküdü. Hiçbir saha, hiçbir eğilim, hiçbir ideoloji onunla Kur'an-ı Kerim, onunla namaz arasına giremezdi.

Ama Seyyid Kutub'un Kur'an-ı Kerim hıfzı, onu henüz bir mürşidin rehberliğinde Kur'an-ı Kerim'i sünnetin ışığında kavrama merhalesine götürmemişti. Ailesinin tarikattan gelen terbiye yöntemiyle şekillenen hissiyatı, onu İslam'a bağlı tutarken ona dünyanın mevcut koşullarında nasıl mücadele edeceği, önüne konan seçenekleri nasıl tahlil edeceği, onlara karşı nasıl alternatif geliştireceği konusunda kâfi gelmiyordu.

Seyyid Kutub, ne dinsiz edebiyatçılara ne milliyetçilere ne ateist sosyalistlere inanıyordu. Ne var ki onlar karşısındaki vaziyetinin net olduğu da söylenemezdi. Onun edebi birikimi, işgal karşıtlığı ve paylaşımından yana düşüncesi her an onların hesabına bir üretime dönüşebilirdi. Kur'an-ı Kerim kıraati ve namaz ehli olduğu hâlde edebî eserleri dinsiz edebiyatçıların, işgal karşıtlığı milliyetçilerin, paylaşımıcılığı sosyalistlerin hanesine yazılabilirdi.

Seyyid Kutub, o an bunu net olarak fark edebilecek düşünsel bir birikime sahip değildi ama çocukluğundan aldığı hissiyat onun tedbirli davranmasını da sağlıyor, onun onlarla içli dışlı bir hayata yönelmesini engelliyordu.

İlimle uğraştıkça düşüncesi netleşiyordu Seyyid Kutub'un. Seyyid Kutub, 1939'da henüz 33 yaşındayken kendisiyle uluslararası sistemin yönlendirmesiyle Mısır'daki sistemin önüne koydukları arasına mesafe koymaya başladı.

Onu buna yönelten iki etken vardı:

1. Seyyid Kutub, yüce Allah'ın insanı irade sahibi olarak yarattığına yakinen inanıyordu.
2. Seyyid Kutub, Müslümanın neyle karşılaşırsa karşılaşsın gıdaları helal-haram kategorisine tabi tutarken yaptığı gibi Kur'an-ı Kerim ölçüsüne vurmak gerektiğini biliyordu.

İrade sahibi olduğuna inanması, onu olanı olduğu gibi kabul etmekten, Kur'an-ı Kerim'i temel ölçü alması onu haram sahalara girmekten, haram eğilimlere kapılmaktan, haram düşüncelere sözcülük etmekten alıkoymuyordu.

Seyyid Kutub, haram-helal sentezinin mümkün olmadığını, önüne konan eğilim ve düşüncenin İslam`la uyuşmadığını ve uyuşturulamayacağını, onları neden kabul etmemesi gerektiğini biliyordu. Ama bir toplumu onlarsız nasıl inşa edeceğini de bilmiyordu.

Bu dönem, onun için realite ve idealler arasında bir gelgitler dönemi idi. Bir yandan çağın realitesi, öte yandan Hakk`ın emirleri. Çağın realitesi içinde bir tercih mi yapmalıydı yoksa “La” deyip ondan tamamen beri mi olmalıydı?

Birincisi, zihni üretken, dili etkileyici, kalemi iç dünyasına alasıyla sözcülük yapabilen biri için yükseliş, makam, para, şöhret demektir. İkincisi, çağın gerçekliği içinde acılara teslim olmayı kabullenmek...

Ancak Seyyid Kutub, yolunu belirlerken ne makam, para ve şöhreti ne de acıları ölçü alıyordu. Ölçü, Allah`ın emirleridir. Allah`ın hak dediğine koşullar ne olursu olsun hak denmeli, batıl dediğine batıl denmelidir. Ölçü hiçbir eğrilik, hiçbir muğlâklık taşımamalı, dosdoğru ve berrak olmalıdır.

7 Ekim 1946`da “Konum Dersleri” adlı bir makale yayınlayan Seyyid Kutub, Mısır toplumunun içinde bulunduğu koşulları derince tahlil ediyordu. 1948`de yayımladığı “İslam`da Sosyal Adalet” kitabında ise Mısır toplumunun sorunlarına karşı İslam`ın sosyal adaletini çözüm olarak ifade ediyordu.

Her iki eser de onun sosyal sorunların tespitini İslamî ölçülere göre yapması, çözümünü de İslam`da araması bakımından çok önemliydi. Ama hâlâ yolun yapı taşlarını tamamladığı söylenemezdi. Fikirler ancak “nimete ermiş” şahsiyetlerin ve onlara tabi olan toplulukların içinde bir toplumsal projeye dönüşür. Seyyid Kutub, bilgi açısından doyuma ulaşmak üzere olduğu hâlde henüz üzerinde yürüyeceği yolu tayin açısından dileğine ulaşamamıştı. İhlâslı arayışı devam ediyordu.

Seyyid Kutub, 1949`da eğitim alanında araştırmalar yapmak üzere Amerika`ya gitti. Amerika, ona Mısır`daki pek çok sentezcinin ilgi duyduğu ve Mısır`da bulunmadığı için Mısır`ı geri kalmış saydığı liberalizmi tanıma imkânı verdi. Seyyid Kutub,

Amerika'yı modern küfrün ana yurdu, liberalizmi küfrün ulaştığı son safha, Müslümanların önündeki en büyük tuzak olarak tespit etmişti. Bu tespitten sonra artık beşeri nizamlara meyiletmesi mümkün değildi, beşeri nizamlar bir bütün olarak yanlış yoldaydı. Onları reddetmeli ve ilaha nizama halis olarak yönelmeliydi. Edebiyat ise bir araçtı, o araç kimsenin değildi; edebiyatı Allah'ın bir nimeti olarak O'nun dinini anlatmak için kullanmalıydı.

Seyyid Kutub, Amerika'da araştırma ve gözlemlerine devam ederken İmam Hasan el-Benna Mısır'da şehid edilmiş; Amerika'nın onun katlinden duyduğu sevinci gözlemiş, hayretler içinde kalmıştı.

Mısır'daki bir topluluğun önderinin katli dünyanın en güçlü ülkesini niye bu kadar ilgilendiriyordu? İmam el-Benna, İslam âleminde Amerika için en büyük tehdit olmalıydı. Amerika hakkındaki kanaat Seyyid Kutub'u bereketli bir buluşmaya götürdü. Seyyid, Amerika dönüşünde İhvan-ı Müslimin hareketine tabi olmaya karar verdi.

Artık topluluğunu bulduğuna göre Kur'an-ı Kerim'i bütün olarak yaşamak için fırsatı yakalamış sayılırdı. Sahabe nasıl ki Kur'an-ı Kerim'i ayet ayet yaşadıysa Seyyid Kutub öyle yaşamaya başladı. Okuyor, tatbik ediyor ve edebiyatın kendisine sağladığı bütün imkânlardan istifade ederek İhvan-ı Müslimin'in dergi ve gazetelerinde tebliğ ediyordu. Hitap edeceği topluluğu bulunca kaleminin ucu açılmış, sayfalar onun Kur'an-ı Kerim'in gölgesinde yazdıkları ile dolmaya başlamıştı. Sayfaların boşluğu Müslümanların kıyameti, Kur'an'ın gölgesinde dolması ümmetin ihyasıdır. Seyyid, bunu kavramış ve kıyamet kopmadan sayfaların boş olmayacağına duyduğu imanla kendisini ümmeti yazıyla aydınlatmaya adanmıştı.

Uluslararası güçlerin Mısır yerli temsilcisi Cemal Abdünnasır, Seyyid Kutub'a rezil bir teklif götürmüş, ona ihlaslı arayışıyla bereketli buluşmanın içinde yer almışken birkaç günlük dünya uğruna kendisine tabi olmayı önermişti. Seyyid Kutub, saf bir imanla Allah'a iman ettiğinden tağuta karşı çıkma konusunda hiç tereddüt etmeden Abdünnasır'ı yanından kovmuştu. Abdünnasır, 1954'te uluslararası güçlerin yönlendirmesiyle bir tuzak kurmuş, İhvan-ı Müslimin'in kendisine suikast düzenlediği iddiasını ortaya atmış, İhvan-ı Müslimin'in liderlerini tutuklamıştı.

Onların arasında Kur'an-ı Kerim'in gölgesinde bir hayat inşa etmek için dili ve kalemiyle cihad eden Seyyid Kutub da vardı.

Seyyid Kutub, on yıl hapiste kaldıktan sonra 1964'te Irak Devlet Başkanı Abdusselam Arif'in önerisiyle hapisten çıkmıştı. Uzun yıllar hapiste kaldıktan sonra dışarıyla yüzleşmek insanı sarsar. Hz. İbrahim aleyhisellam'ın ateşten kurtulması için verilen ilahi emrin "Ey ateş serin ve selametli ol!" şeklinde olmasında büyük bir hikmet vardır. Tağutun ateşinden kurtulmak kolay, tağutun ateşinden kurtulduktan sonra onun sofrasına gitmemek, ilahi ateşe düşmemek ihlasın korunmasını icap ettirir. Yeryüzünde pek çok şahıs, imtihanı tam da burada kaybetmiştir.

Hak arayışını bereketli buluşmayla tamamlayan Seyyid Kutub'un imtihanı kaybetmeye niyeti yoktu. O nasipse gıpta edilen akıbeta ulaşmak için yol alıyordu.

Cezaevinden çıktıktan sonra o günkü tağutların ve o günden bugüne hüküm süren tağutların en sevmediği eserini kaleme aldı: el-M'alimü't-Tarike-Yoldaki İşaretler. Seyyid Kutub, bu eserde açık bir dille bütün beşeri nizamların özde aynı olduğunu ilan ediyor, kurtuluş için örnek nesil üzerinden büyük öndere Hz. Muhammed Mustafa'ya tabi olmaya çağırıyordu.

Bu çağrıyla uluslararası güçler sarsıldıkları gibi kendini halkın önüne önder diye koyan yerli temsilcileri Abdünnasır da sarsılmıştı. Neticede Sosyalist Sovyetler önermiş, ulusal sosyalist Abdunnasır tatbik etmiş, Liberal Batı memnun kalmış; Seyyid Kutub 29 Ağustos 1966'da sabaha doğru şehid edilmiş, gıpta edilen akıbeta ulaşmış ve Müslümanların küfre karşı direnişinde yeniden hayat bulup kıyamete kadar önderlik yapacak şahsiyetler arasına girmişti.

İnna lillah ve inna ileyhi raciun...

Şehadeti mübarek olsun...

31. Batı'da Bir İhya Mücahidi: Aliya İzzetbegoviç

“Beyan ederim ki: Ben, bir Müslümanım ve öyle kalacağım. Kendimi dünyadaki İslam davasının bir neferi olarak telakki ediyorum ve son günlerime kadar da böyle hissedeceğim. Çünkü İslam, benim için güzel ve asil olan her şeyin diğer adıdır. İslam, dünyadaki Müslüman halklar için daha iyi bir gelecek vaadinin ya da umudunun onlar için onurlu ve özgür bir yaşamın, kısacası benim inancıma göre uğrunda yaşamaya değer olan her şeyin adıdır.”

Bu sözler Bosnalı Müslüman lider Aliya İzzetbegoviç'e aittir. İzzetbegoviç, Batı coğrafyasında ve bir Batı halkı içinde bir İslami hareket geliştirmiş ilk liderdir. Bosna Müslümanları arasında “Aliya”, Bosna dışında ise daha çok soyadı ile İzzetbegoviç diye bilinir. İlmî ve hikmeti ile dünyada “Bilge Kral” olarak da tanınmıştır.

MÜSLÜMAN BİR ANNENİN SEMERESİYDİ ALİYA

Aliya, 1925'te, Bosna-Hersek'in Bosanski Samac ilinde doğdu. Eşraf bir ailenin çocuğuydu. Ailesinden belediye başkanlığı yapanlar vardı. İki yaşındayken Saray Bosna'ya taşındılar. İlkokulu orada okudu. İlkokul öğretmenlerinin hemen hemen hepsi Sırp'tı. İlkokul öğretmenlerinin Sırp olması, Müslümanları Sırplaştırma projesinin bir ürünüydü.

Ama ailesi şuurlydu. Babası, on yılını yatakta geçirecek kadar hasta olduğundan annesi onun eğitimini üzerine aldı.

Kendisi ilk İslamî eğitimi için şöyle diyordu:

“Rahmetli annem çok dindar bir kadındı ve dine olan bağlılığımı (en azından kısmen) ona borçluyum. Sabah namazlarına tam vaktinde kalkardı. Beni de kaldırırdı ki ben de Hacıyska Camii'ne gidebileyim. 12-14 yaşlarındaki bir çocuk olarak tabiidir ki biraz tereddüt ederdim kalkma konusunda. Ama eve daima mutlu dönerdim. Yaşlı İmam

Mujezinoviç ikinci rekâta daima, Kur'an'ın harika surelerinden Rahman Suresi'ni okurdu. Taze bahar sabahındaki o cami, sabah namazında okunan o Rahman Suresi ve civardaki herkesin kendisine saygı duyduğu o âlim, uzun yıllar öncesinin sisleri arasında görebildiğim en güzel görüntüleri oluşturmaktadır.”

Dikkat edilirse Sırplaştırma projesine karşı, bir Müslüman anne direnişi ve onun da içinde yer aldığı bir sivil İslami yapılanmayla yüz yüzeyiz. İşte bu sivil İslami yapılanma, o devlet desteğindeki Sırplaştırma projesini yeniyor, onu alt ediyor.

Aliya, gençlik döneminde, Bosna'nın ünlü Erkek Lisesine kaydoluyor. Orada komünistler örgütlüydü. Aliya ise henüz 15 yaşında ve komünist öğrenciler Müslüman genç avında... Eşitlikten, adaletten söz ediyorlar ve bu, baskı altındaki Müslümanlara çekici geliyor. Aliya, onlardan etkileniyor ama onların Allah hakkındaki düşünceleri ona doğru gelmiyor, ona göre Allah'a iman, halkı ezen değil, halkı kral ve imparatorlara karşı koruyan bir güçtür: “Tanrısız, bir kâinat, bana anlamdan yoksun görünmüştür her zaman. Bu nedenle inancım bir iki yıllık bir salınımdan sonra geri döndü ama farklı bir biçimde. O (İslam), artık sadece atalarımın devraldığım bir din değildi, yeni baştan edinilmiş bir inançtı. Ve onu bir daha hiç yitirmedim.”

Aliya, okulda durumu orta bir öğrencidir; bunu o günlerde hocalarının Sırp olmasına bağlar. Kendisini Batı felsefesine verir. Bergson'u, Kant'ı, Spengler'i okur. II. Dünya Savaşı yıllarında okulu biter. Askere gitmesi gerekmektedir. Bosna'da Nazi yanlısı bir rejim var. Aliya askere gitmez, kaçak olmayı tercih eder.

Sosyalist Yugoslavya, dünyadaki bütün sosyalist rejimler gibi, İslam'a karşı merhametsizdi; dinin şekil olarak yaşanmasına kısmî bir izin verse de gençlerin dindarlaşmasından ürküyordu; dindar gençlerin bir ideal etrafında buluşup İslami bir mücadele vermelerini kendi varlığına karşı bir tehdit olarak görüyordu.

GENÇ MÜSLÜMANLAR CEMAATİ İÇİNDE YER ALDI

Aliya'nın Bosna toplumunu temsil konumuna yükseldiği günlerde Sırp General Vasilyeviç ona şöyle diyecekti: “Bay İzzetbegoviç, bizler silahlardan hiçbir zaman

korkmadık, bizi örgütlenen benzer zihniyetteki 20 insan endişelendirir, kesinlikle silahla dolu depolar değil.”

Aliya, Yugoslav devletinin bu endişesinin farkındaydı ancak o, düşmanlarının endişesine göre değil, İslam’dan aldığı ışıkla yolunu belirledi, onun bedelini ödedi ve bu ödeyişin ağırlığı karşısında hiçbir zaman umutsuzluğa kapılmadı.

Aliya’nın gençlik yıllarında Bosna Müslümanları arasında “Genç Müslümanlar Cemaati” adında bir cemaat etkindi. İhvan-ı Müslimin çizgisine yakın bir cemaat...

İzzetbegoviç, Genç Müslümanlar Cemaati’yle, Saray Bosna Erkek Lisesi’nde öğrenciyken tanıştı. Yugoslavya’nın Nazi ordularınca işgal edildiği yıllardı. Cemaatin önde gelen öğrencileri, bir bölümü sonradan şehid edilen Zagreb ve Belgrad üniversiteleri öğrencileriydi.

Aliya, onların geleneksel dini anlayışın değil, bir ihya hareketinin temsilcisi olduklarını hemen fark etti; onlar hakkında şunları söylüyordu:

“Onlar, dinimle ilgili duymak istediklerime paralel bazı fikirlerin anahtarlarını oluşturdular. Bunlar, bizim mekteplerde (Kur’an Kurslarında) öğrendiklerimizden, okulda aldığımız dini eğitimden, katıldığımız konferanslardan ya da o günün dergilerinde okuduğumuz makalelerden çok farklıydılar. Bunu öz ile şekil arasındaki ilişkiye dair bir mesele olarak görüyorum. Bizim nazarımızda hocalar (medrese hocaları), yani İslam dinini öğreten öğretmenler, İslam’ın şekilsel ibadetlerini (amellerini) yorumlamaya ve özü göz ardı etmeye daha fazla eğilimliydim.”

Aliya’nın bu paragrafının son satırlarında anlatılanlar, 20. yüzyılda İslam dünyasının her noktasında ihyayı hedefleyen hareketlerin geleneksel dindarlığa yönelttiği bir eleştiriydi.

Beşeri sistemler, geleneksel dindarlıktan korkmuyordu çünkü onun ruhu (özü) ölmüş, kalıbı, şekli kalmıştı, o kalıp da genç nesillere uymayacağından er geç ölürdü. Hâlbuki ihya hareketleri öze yöneliyor, din için yeni bir hayat alanı oluşturuyordu.

Genç Müslümanlar'ın akidesi sağlamdı. Akide sağlamlığının delili, hareketin kaynağı ve kendisine muhalefet ettiği güçlerdir. Bunlar 1 ve 2 nolu mihenk taşlarıdır.

Aliya'nın verdiği bilgiye göre Genç Müslümanlar hareketinin kaynağı İslam; muhalifi ise o günün dünya düzeniydi. "Hareketin genel odağını belirleyen İslam'a bağlılık ile ona muhalif mahiyetteki iki referans noktası faşizm ve komünizme karşıtlıktı. Hitler ve Stalin'in şahsında cisimleşen iki sistem faşizm ve komünizm o günün dünya düzenini temsil ediyorlardı" diyor Aliya İzzetbegoviç.

Aliya'ya göre bu iki batıl ideoloji dünyayı değiştirmekten söz etse de gerçekte onlar, eski dünya düzeninin (Sömürgeci Batı'nın) kendisini yenilemiş, halkları kandıran bir haliydi. Aliya o günkü duruma şu sözlerle değiniyor:

"Genç Müslümanlar'ın ortaya çıktığı 1940'lı yılların başında Müslüman dünyası çok kötü bir durumdaydı. Bağımsız olan sadece birkaç Müslüman ülke vardı. Biz, bunu kabul edilemez bir durum ve İslam'ı da özünü muhafaza ederek kendisini gençlere taşıyabilmesi gereken canlı bir fikir olarak görüyorduk. Müslüman dünyada, olanlardan yabancıların (Batılı güçlerin) askerleri ya da sermayeleriyle kurduğu hâkimiyetten rahatsızdık."

İzzetbegoviç, bu cümlelerle o günün bütün İslam aydınlarının ve gelmiş geçmiş bütün ihya önderlerinin tespitiyle çözümünü sunuyor:

Tespit (Problem-Dert): İslam dünyası kötü durumda.

Çözüm (ilaç): İslam'ın özünden taviz verilmeden güncele taşınması.

Genç Müslümanlar, II. Dünya Savaşı koşullarında, Bosna – Hersek'in her noktasına ulaşıyor, binlerce gönüllüyle halkalarını genişletiyor. Bununla birlikte resmiyete ihtiyaç duymuyor. Ta ki Mart 1941'de dernekleşmek için başvuruda bulunuyor ancak Nazi işgali ve ondan sonraki sosyalist yönetim, buna imkân vermiyor.

UMUTSUZLUĞA KAPILMADI

İzzetbegoviç, liseden sonra hukuk okumak istese de ailesi, kendilerinin komünizm karşıtlığından fişli olmalarından dolayı bunu anlamsız buluyor ve Fenni Ziraat Mektebi'ne kaydediyor.

Bu, bir aksilik gibidir. Ama İzzetbegoviç, her zaman sorunları fırsatlara dönüştürmeyi başarıyor; ona göre din için mücadele bir trajedi gibidir. Bir tiyatro türü olan trajedide “Alçaklar daima dört ayaküstüne düşerken büyük ve halis ruhlar, hep acı çekerler.” Ancak onların kaybı entellerin aklının sandığı gibi değildir. O kayıp, onların mücadelesine anlam katar ve onun hep üstün olarak yaşamasını sağlar.

İzzetbegoviç, kayıplarını hep kazanca dönüştürmeye çalışmış bir Müslümandır. Ziraat Mektebi'ndeki dersler, ona Batı bilimiyle İslam bilimi arasında karşılaştırma yapmasını sağlar. O ortam içinde muhteşem eseri “Doğu ile Batı Arasında İslam”ı yazar ancak yayımlama imkânı bulmadan tutuklanır, 20 yıl o eseri bekletir, sonunda fırsat bulunca yayımlar; hem Doğu hem Batı onu bu eserle büyük bir düşünür olarak kabul eder.

İzzetbegoviç, Bosna'nın top ateşi altında olduğu, şehre ancak tünelden girilebildiği günlerde bile daima umutluydu. O, bunu “Deliliğin bulaştığı insanlar, (u)mutludurlar, ben de onlardan biri olduğumu düşünüyorum.” diyerek açıklıyor.

1945'te Yugoslavya, komünistlerin denetimine giriyor. 20 yaşındaki Aliya ve arkadaşları, onların Müslümanlar üzerindeki baskılarına karşı ilk mitingleri düzenliyor, gözaltına alınıyor; “Genç ve saf olmamızın etkisiyle mitingleri sürdürdük ve onlar da her şeyi gözetlediler” diyen Aliya, serbest bırakılıyor, ardından 1 Mart 1946'da 14 arkadaşıyla tutuklanıyor. Ona göre bunun tek nedeni Yugoslav yöneticilerin Stalin'le İslam düşmanlığı konusunda yarışmalarıydı; Stalin'le araları iyi değildi; II. Dünya Savaşı'nın bütün galipleri gibi israil himayecisi Stalin, Yugoslav yöneticilerini İslam'a taviz vermekle suçladıkça onlar da öyle olmadıklarını ispat için hem Müslümanlar hem de kendilerini Stalin'e şikâyet eden Rus yanlısı komünistleri yakalıyor.

Aliya'nın iyimserliği burada bir kez daha kendisini gösteriyor. “Bize işkence ettiler ama Stalin yanlısı komünistler kadar kötü duruma düşmedik: Öleceğimizi ya da pes

edeceğimizi düşünerek bizi zindana attılar, onları ise ideolojik olarak çökertmek amacıyla onların beyinlerini yıkmaya çalıştılar” diyerek davada ölümü, beden ölümünden çok daha büyük bir felaket olarak görüyor, bu felaketi yaşamadığı için şükrediyor.

İzzetbegoviç’i yalnızlaşsın diye 400 km. uzaktaki bir yere sevk ediyorlar, orada bir mahkûm olarak ağaç kesme işinde çalıştırıyorlar, gün boyu ağaç kütüklerini kesip taşıyor. Büyük bir işkence! Ama Aliya, bardağın dolu tarafına bakıyor. “Orada bedenimle hayatımı kazanmayı öğrendim; bana ne zaman bir iş lâzım olsa orada kazandığım yetenekle geçinmeyi öğrendim” diyor. Nitekim hapisten çıktığında bir orman şantiyesine şef olarak işe girecektir.

İzzetbegoviç, hapisteyken katillerin arasına konuyor; bunu da umursamıyor, “Katilleri dinledim, çoğunun bir mazereti vardı; belki ben de onların yaşadığını yaşasaydım onların durumuna düşebilirdim. Hem böyle ağır suçlular daha iyi. Hırsız ve soyguncuların arasına düşseydim çok daha kötü olurdu” diyor; daha olumsuzunu düşünüp kendisini karamsarlık çukuruna düşmekten koruyor, hayatın merdivenlerini tırmanmak için enerji topluyor.

ARKADAŞLARI KURŞUNA DİZİLDİ

İzzetbegoviç, 1949’da salıveriliyor; hemen hukuka yazılıyor. (Bu okulu iki yıl içinde bitiriyor.)

Bu arada hapisten çıkar çıkmaz hareketin önde gelen isimlerinden Hasan Biber aracılığıyla cemaatte yeniden aktif görev üstleniyor. “Hasan, önce bana önemli işler vermedi. Benden, daha sonraları gizlice dağıtılan “Mücahit” dergisi için yazılar yazmamı istedi” diyen İzzetbegoviç, daha sonra kendisine nasıl bir görev verildiğini hiç söylemiyor. Ama Hasan’ı sadece 40 gün görebilmiş ve Hasan tutuklanmış, onun cemaatle bağına itiraf etmesi için çok işkence görmüş.

Hasan ve arkadaşları, Nisan’da tutuklanmış, Haziran’da ölüme mahkûm edilmiş, Ekim’de (1949) kurşuna dizilerek şehid edilmiş. İzzetbegoviç, 1946’da

tutuklanmasaydım, 1949'da onlarla birlikte kurşuna dizileceğim kesindi, diyerek durumunu açıklıyor.

O hâlde o, hareketin önderi ya da en önemli isimlerinden biri olmalı. Ser veriyor sır vermiyor.

ÜMMET ŞUURUNA SAHİP ÇIKTI

İzzetbegoviç, 1969-70 yıllarında “İslamî Deklerasyon” diye 40 sayfalık bir metin yayımlar. Onun amacı, azınlık durumundaki Yugoslavya Müslümanlarını bir toplum olarak yaşatmak, bu topluma aynı zamanda siyasi bir alan, bir hâkimiyet bölgesi oluşturmak ve azınlık hâldeyken onun duygu, dert, hüznü, sevinç bakımından İslam ümmetiyle bağını korumaktır.

İzzetbegoviç, bu alanda mahirdir ve kuşkusuz 20.yüzyılın en büyük Müslüman azınlık lideridir.

Aliya İzzetbegoviç'in İslamî anlayışını özetleyen İslamî Deklerasyon özetle şu hükümleri kapsıyor:

-Tarihte, aynı zamanda siyasi olmayan tek bir gerçek İslamî hareket yoktur. (O, bu hükümle geleneksel dindarlığı ve onun kurumlarını din dışı görmemekle birlikte bir İslamî hareket olarak kabul etmiyordu.)

-İslam, hayatın bütün alanlarını kapsar.

-İslamî hareket, din ve siyasetin ahenkli bir bütünüdür.

-Müslümanlar kardeşirler. (İslam âlemi bir bütündür.)

-İslamî hareket, manevi ve siyasal bakımdan yeterince güçlendiğinde sadece mevcut gayri İslamî yönetimleri yerinden etmek için değil, aynı zamanda yeni bir İslamî yönetim oluşturmak için, iktidarı ele geçirme çabasına girişebilir ve girişmelidir.

-Müslümanların kurtuluşu, İslam'ın ihyasıyla tarihlerine yeniden hâkim olmalarına bağlıdır. Batılı fikirler, onları kurtarmaya muktedir değildir.

-Diktatör rejimler lanetlidir.

-Eğitime daha fazla yatırım yapalım, kadın haklarını yeniden konuşalım, şiddetten (terörden) kaçınalım, azınlık haklarına önem verelim.

İzzetbegoviç, bu şuur üzerinde Bosna savaşında lider olarak yer aldı. Liderler, dönüm noktaları için vardır. Dönüm noktalarında iş görmeyenler lider değildir.

Bosna, Müslümanları o imha savaşı karşısında iki yolu tercih edebilirlerdi: İslam ya da Batıcı milliyetçilik.

Bosna, Batı'daydı ve ikinci yolu tercih, Batılıların öfkesini azaltacağından ve ideolojik açıdan onlar katında bir meşruiyet kazandıracığından zahiri bir bakışla "çıkar yoldu". Oysa Aliya, gerçek bir İslamcıydı. O, İslam'dan başka hiçbir çıkar yol tanıımıyordu. Bosna içindeki itirazlara rağmen İslam'da ısrar etti ve kendi kuşağının büyük Müslüman önderlerinin bulduğu çözümü uyguladı:

Biz, Boşnak'ız ama kimliğimiz Boşnaklık değil, İslam'dır. Boşnaklığımız, gerçeğimizdir ama Boşnaklık kimliğimiz olamaz, kimliğimiz İslam'dır, dedi. Barış anlaşması imzalanırken ABD ve diğerleri, metne ısrarla "Boşnaklar" diye yazıyorlar; İzzetbegoviç, ısrarla bu ifadeyi reddediyor, onun yerine "Bosna Müslümanları" yazdırıyor.

Bu, ilahi bir çözümdü. Hz. Resulullah'ın salallahü aleyhi vesellemuluslara bakışının bu çağda ihya edilmesiydi. İzzetbegoviç'in bu keşfi kimlik sorunu yaşayan dünya Müslümanları için büyük bir referanstır.

O, bu yol üzerinde başarıya ulaşmaya çalıştı. Yolumuz aşk yoludur, çok akıllılar bizi anlamaz, hepimiz yarı deliyiz, diyen İzzetbegoviç büyük bir önderdi. Bosna savaşını milliyetçilikten sonra bekleyen en büyük tehlike, dışarıdan cihada katılanların uzun yıllar küfrün hâkimiyetinde kalmış Bosna halkının anlayamayacağı bir keskinlikti. Aliya, onları da kontrol altına aldı, halkla temas ettirmemek için azami gayret gösterdi

ve cihad bittiğinde derhal dışarı çıkardı. Bosna'yı çok değişik anlayışlardan gelen bir fitneden korudu.

Bosna'da belki İslamî bir yönetim kurma zaferini elde edemedi. Ama İslam'dan uzaklaştırılmak istenen Bosna halkını yeniden İslam kimliğine kavuşturdu. Bugün Bosna medreseleri harıl harıl işliyor, o medreseler etrafına da ışık veriyor, Arnavut uyanışına da vesile oluyor.

Aliya, arkasından nice sadaka-ı cariye bırakarak 19 Ekim 2003'te Allah'ın rahmetine kavuştu; bugün Bosna'nın binlerce Müslüman çocuğu medresede Kur'an-ı Kerim'i hatmederken onun ruhuna Fatihalar okuyor.

Onların Fatihalarına, ümmetten kardeşleri olarak bir Fatiha da biz ekliyoruz.
Ruhlarına el Fatiha...